

máj 2019

novinky z radnice

život a kultura trnavy

foto: Elena Ursinyová

mesto trnava ■ ročník XXX ■ číslo 4 ■ nepredajné!

Májový kvet
16. – 18. 5. 2019

Pavol Tomašovič

Čas svetla

Európsky parlament zrušil striedanie letného a zimného času.

V roku 2021 by sme si mali naposledy nastaviť čas, ktorý už budeme používať počas nasledujúcich rokov.

Každý členský štát si má vybrať, ktorý čas si ponechá.

Z praktického hľadiska by som kvôli dlhšie trvajúcemu svetlu preferoval letný čas, a to aj napriek tomu, že v zime by sme vstávali za tmy.

Na úrovni európskych štátov sa ešte očakáva diskusia, pre ktorý variant sa napokon rozhodneme.

Oveľa dôležitejšia je však skutočnosť, že máme vôbec ešte k dispozícii čas, ktorý nám bol darovaný a záleží len na nás, akým spôsobom ho naplníme. Kvalita prežívania života predpokladá istú mieru poznania i prijatia reality. Naša história, ktorá udržiava príbeh rozprávania, porozumela, že hoci život plynie svetlom i tmou, energia jeho zdroja stojí na strane svetla. To dokáže presvetliť i nevyhnutnú súčasť života, ktorou je tma. No všade tam, kde sa pokúšame zúžiť príbeh dejín len na jednostranné rozprávanie alebo na množstvo sekundárnych informácií a izolovaných obrazov, opúšťame pôvodnú kontinuitu života a strácame schopnosť dorozumenia. Mizne spoločný predpoklad reči, ktorým je otvorenosť pre širší svet, než je ten, ktorý sa opiera len o naše individuálne presvedčenie. Všetky naše opakované tendencie redukovať ľudí či samotné poznanie do jedného farebného odtieňa preto nutne vyznievajú príliš naivne.

Máj nás aj vďaka svojej pestrofarebnosti učí vnímať nielen neobsiahnuteľnú šírku života, ale aj možnosť symbiózy. Všade tam, kde sa navzájom rešpektujeme a ceníme jeden druhého, kde nestojíme proti sebe, ale zostávame pri sebe, sa zlievajú naše individuálne príbehy do spoločného prúdu života.

V každom osobnom príbehu sme kvôli jeho zmysluplnému naplneniu zodpovední za udržiavanie svetla, ktoré nám umožňuje vidieť. Umením života preto nie je upriamiť sa na ukazovanie zlých stránok tých ostatných alebo na tmu medzi nami, ale udržiavať svetlo aj vtedy, keď máme dojem, že nevidieť ani na krok.

V tme totiž nie je potrebné hovoriť o tom, že nie je nič vidieť, ale o tom, ako zapáliť svetlo alebo sa k nemu dostať.

Aj v tej najťažšej chvíli života sa vďaka dejinnému rozprávaniu a tradícii môžeme spoľahnúť na to, čo odznelo a pretrvalo v čase.

Poctivý, často prebolený príbeh každého z nás môže byť svetlom i nádejou, ak neupadneme do rezignácie a tmy. Je zmysluplnejšie naplniť darovaný čas svetlom v očiach než nenávisťou.

Kvety májovej prírody i pribúdajúce svetlo dní sú toho najlepším príkladom.

NOVINKY Z RADNICE

Život a kultúra Trnava

Vydavateľ: Mesto Trnava

IČO: 00313114

Evidenčné číslo: EV 2899/09

ISSN 1339-8989

Náklad 5 000 ks

Šéfredaktorka: Elena Ursinyová

Redaktorka: Miroslava Kuracinová Valová

Redakčná rada: Dušan Vančo, Martin Jurčo

Redakcia: Radnica, Hlavná 1,

917 71 Trnava

Číslo telefónu: 033/32 36 344

E-mail: elena.ursinyova@trnava.sk

Grafická úprava: Andrej Grossmann

Tlač: Ultra print

Pluhová 49, 831 03 Bratislava

Periodicita vychádzania:

desaťkrát do roka, august / september

a december / január ako dvojčíslo

.....

Novinky z radnice nájdete

aj na nzs.trnava.sk

(eu)

Záhon na Trojičnom bude mať ešte viac kvetov ako vlani, vzduch ochladia zvlhčovače

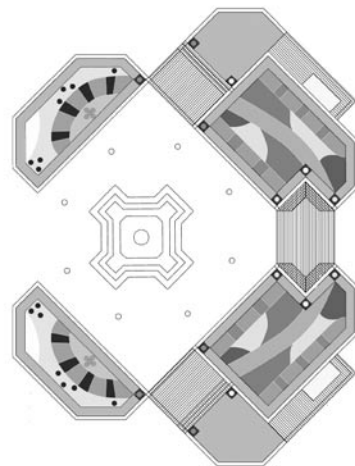
Takmer dvestodvadsať štvorcových metrov kamenného Trojičného námestia sa zakrátko znova premení na kvitnúcu záhradu. Stavba drevenej konštrukcie šiesteho mobilného záhona v histórii nášho mesta sa už začína. Mozaiku farieb, štruktúr a tvarov zarámovanú sviežou zeleňou strihaného trávniká vytvorí približne 1 480 sadeníc kvetov, čo je o 460 viac ako vlani. Záhon, ktorý v uplynulých rokoch lákal ľudí svojou krásou a včely aj motýle nektárom z kvetov, ponúkne tento rok ešte jeden dôvod na zastavenie a oddych: Vzduch nad ním bude v letných horúčavách zvlhčovať a ochladzovať nové zahmlievacie zariadenie.

„Jeho dve ramená budú pripevnené o drevené pergoly záhona. Keď teplota ovzdušia vystúpi nad 28 stupňov, systém sa automaticky zapne a bude fungovať v minútových intervaloch s dvojminútovými prestávkami. Samozrejme, tento interval a teplotu, pri ktorej sa zahmlievací systém spustí, budeme môcť meniť na riadiacej jednotke,“ povedala Lenka Danišovičová z úseku komunálnych služieb mestského úradu. Zaujímavé zmeny sľubuje aj kvetinová skladba záhona. Aby sa výsadba čím skôr zapojila a vykreslila navrhnuté farebné obrazce, tvorcovia návrhu sa tento raz rozhodli zamerať viac aj na letničky. Bude ich dovedna 1 026, čo je ešte o trošku viac, ako bol celkový počet sadeníc na vlaňajšom záhone.

Na javisku dvoch menších záhonov bližšie k stredu námestia sa ujmú svojich rolí ružové begónie, ktoré vytvoria nežný základ pre bodovo umiestnené rozchodníky so sviežo zeleným lístím a hustými bielymi súkvetiami. Begónie zároveň olemujú polkruhové pásy, v ktorých sa budú striedať obdĺžniky ružových a lilavých krasuliek a modro-fialových šalvií. Vnútna plocha polkruhov bude patriť oranžovým drobnokvetým aksamietniciam v strede so žiariacimi oranžovo-červenými ľaliovkami. Plochy ružových begónií z vonkajšej strany záhonov doplnia menšie kruhové výseky tvorené aksamietnicami v komplementárnej žltej farbe. Na väčších záhonoch bližšie k Divadlu Jána Palárika vznikne veľká

scéna, kde rozohrá svoje party v koncerte farieb a vôní takmer 450 sadeníc trvaliek a ozdobných tráv, ku ktorým sa pridá 260 letničiek. Stredom oboch záhonov oblúkom potečie zlatá rieka tvorená ozdobnou trávou metlicou trsnatou, na jej pomyselných brehoch sa budú vlniť plochy vínovočervených chrastavcov, fialových železníkov argentínskych a bielych gáur. Záhony obrúbia pásy zložené zo striedajúcich sa plôch ružovo-lilavých krasuliek a svetlomodrých voňavých kocúrnikov. V kompozícii sa uplatnia nielen farby, ale aj tvary, rôzne výšky a štruktúry rastlín. Vonkajšie drevené plochy určené na sedenie skrášli kavyľ, ozdobná tráva, ktorá sa vlní vo vánku ako konská hriva a jej jemné súkvetia sa jagajú ako pozlátené v lúčoch slnka.

Stĺpy pergol bude ovíjať dvadsať lián. Aby stihli v náročných podmienkach vytvoriť želaný efekt, voľba padla tento raz na rýchlo rastúci stavikrv čínsky s bielymi kvetmi, ktorý bude vysadený pri štyroch stĺpoch. Pri ostatných sa uplatnia sadenice bieleho ľulka jazmínokvetého a farebný kontrast vytvoria fialové kvety pivojníkov. Pripravuje sa už aj výsadba závesných kvetináčov. Takmer tisícšesťsto previsnutých ružovofialových muškátov, modrých šalvií, zelenožltých a bronzových pivojníkov batátových, zlatožltých dvojzubov, cyklámenových minipetúnií a zelených zádušníkov brečtanovitých vytvorí pôvabné kvetinové „vodopády“ na Hlavnej, Kapitulskej, Hviezdoslavovej, Halenárskej, Pe-

kárskej a pri Bernolákovej bráne. Pred radnicou a na Námestí SNP rozkvitnú pyramídy begónií kontrastujúcich s farebným lístím pivojníkov. Ružové begónie s tma-vočervenými listami dostanú príležitosť na Hlavnej v záhonoch pod hruškami a tri valce v strede ulice budú vysadené ružovými previsnutými minipetúniami na pozadí zelených zádušníkov. Nové letničky a nevšedné trvalky pribudnú aj za sochou M. R. Štefánika, na Trojičnom námestí a pred Katedrálou sv. Jána Krstiteľa. Na stavbu mobilného záhona, navezenie zeminy a kvetinové sadenice vynaloží mestská samospráva v tomto roku približne 12 900 eur, suma za vysadenie kvetov a polozenie trávniká bude spresnená až po ukončení prác. Cena zahmlievacieho zariadenia vrátane montáže a uvedenia do prevádzky je 4 163 eur. Kvety do závesných kvetináčov, kvetinových valcov, pyramíd a ďalších záhonov budú stáť 8 160 eur. ■

(lev)

Trnavčania spoločne upratali svoje mesto, vyzbierali päť ton odpadu

Do brigády sa zapojila široká verejnosť, zamestnanci mestského úradu aj trnavskí poslanci. Približne dvesto ľudí 12. a 13. apríla vyčistilo viaceré lokality v meste.

V Ružovom parku, Parku Antona Bernoláka i na prilahlých uliciach začali zamestnanci mesta upratovať už dopoludnia v piatok 12. apríla. Dovedna vyzbierali asi 300 kg odpadu. „Viacerí si pochvaľovali možnosť vymeniť kanceláriu za pobyt na čerstvom vzduchu s tým, že pomohli upratovať,“ zhodnotil mestský poslanec a člen komisie životného prostredia a prírodných hodnôt mestského zastupiteľstva Marcel Krajčo, ktorý stojí za nápadom celomestskej brigády. V sobotu 13. apríla pokračovalo upratovanie Trnavy aj na Zelenom krčičku, v Parku Janka Kráľa, na

Agátke, vo Všivavom hájičku, na Štrkoch a viacerých trnavských sídliskách. Prísť mohol každý, komu záleží na tom, aby sme žili v peknom a čistom meste. Najväčší počet dobrovoľníkov – zhruba štyridsať – sa zhromaždilo na sídlisku Na hlinách, najviac znečisteným miestom bola lokalita Štrky. „Na uliciach sa zišlo veľa dobrých ľudí, ktorí priložili ruku k dielu a pomohli spraviť Trnavu o krôčik krajšou. Všetkým zúčastneným veľmi pekne ďakujeme,“ zhodnotil za organizátorov M. Krajčo. Uviedol, že Trnavčanom sa spolu podarilo vyzbierať približne päť ton odpadu.

Do budúca plánujú mestskí poslanci v podobných aktivitách pokračovať. Už teraz sa Mesto Trnava plánuje zapojiť do World Cleanup Day, ktorý pripadá na 21. septembra. Chcú zapájať aj žiakov základných a stredných škôl. „Veríme, že to je dobrá cesta, ako predchádzať znečisťovaniu mesta,“ dodal Krajčo. Ako povedal, po niekoľkých hodinách, ktoré Trnavčania strávili čistením mesta, si viacerí uvedomili, koľko neporiadku sa na uliciach zhromažďuje. „Napríklad, z úst mnohých fajčiarov som počul, že po tejto brigáde už nikdy nehodia ohorok na zem.“ ■

(vm)

Zapojte sa s kolegami do súťaže Do práce na bicykli prispejete k zníženiu emisií CO₂

Máj v Trnave už tradične patrí kampani Do práce na bicykli. Tisíciky záujemcov chodia od 1. do 31. mája do práce a späť na dvoch kolesách a zapisujú si najazdené kilometre. Výsledky sa hodnotia na mestskej i celoslovenskej úrovni a tí najlepší môžu za svoju snahu získať hodnotné ceny. Aj tých ostatných však teší pocit, že spravili niečo pre svoju kondíciu a zároveň ušetrili naše ovzdušie od množstva kilogramov CO₂.

Registrácia do súťaže je možná do 5. mája 2019. Na webstránke dopracenabicykli.eu sa prostredníctvom online formulára prihlasujú dvoj- až štvorčlenné tímy pod hlavičkou svojho zamestnávateľa. Aj tento rok sa k nim, samozrejme, pridávajú zamestnanci Mesta Trnava. Vlni sme boli rekordne úspešní – za naše mesto súťažilo spolu 367 cyklistov v 113 tímoch, ktorí najazdili 58 606,42 km, a dostali tak Trnavu na 8. miesto vo finálnom poradí slovenských miest a obcí. Pre životné prostredie to znamenalo ušetrených 14 785,64 kilogramov CO₂. „Tento rok si trúfame na ešte lepšie umiestnenie. Na dochádzanie

do práce počas súťaže je, samozrejme, možné využívať aj zdieľané mestské elektrobicykle, preto veríme, že sa počet zapojených ľudí zvýši aj o tých, ktorí nemajú vlastný bicykel,“ hovorí Ľubica Miksádová z odboru vzdelávania, športu a kultúry Mestského úradu v Trnave, ktorá je koordinátorkou kampane za naše mesto. Prečo by mali trnavské firmy podporiť svojich zamestnancov v súťažení a zapojiť sa do kampane? Okrem spokojnejších zamestnancov sa odprezentujete ako moderná a spoločensky zodpovedná organizácia a môžete dokonca ušetriť financie. Celý zoznam výhod dochádzania do práce na

bicykli nájdete na oficiálnej stránke organizátora. Aby sa o súťaži dozvedelo čo najviac pracovníkov a mali motiváciu prihlásiť sa, môžete spraviť niektorý z nasledovných krokov: Rozpošlite hromadný e-mail s výzvou na vytvorenie 2- až 4-členných tímov z radov zamestnancov, ktorí sa následne zaregistrujú do systému kampane na stránke dopracenabicykli.eu. Ak by ste chceli spraviť súťaž medzi zamestnancami, odporúča sa zvoliť jednotnú veľkosť tímov, napr. iba 4-členné tímy, aby boli podmienky vo všetkých tímoch totožné a údaje sa dali porovnávať. Vyberte zamestnanca, ktorý bude mať

na starosti koordináciu kampane vo vašej spoločnosti, bude kontaktovať svojich kolegov s výzvou na zapojenie sa a informovať ich o priebehu súťaže.

Spravte z kampane svoju firemnú súťaž a na jej konci oceňte najlepších alebo vyžrebujte výhercov cien.

(eu)

Vedia obyvatelia Trnavy, ako šetriť energiou? Odpovede nájdeme vo vyplnenom dotazníku.....

Do 30. apríla mohli Trnavčania a v Trnave bývajúcí ľudia vyplniť dotazník v rámci medzinárodného projektu Intensify, do ktorého sa zapojila trnavská mestská samospráva s cieľom znížiť emisie CO₂ prostredníctvom intenzívneho zapojenia širšej spoločnosti. Hlavnou úlohou v druhom semestri implementácie tohto projektu je zvýšiť informovanosť obyvateľov mesta o spôsoboch, ako môžu aj oni šetriť energiou, a tak prispieť k znižovaniu emisií CO₂.

Dotazník bol zameraný na správanie a vedomosti respondentov všetkých vekových skupín vo vzťahu k životnému prostrediu. Cieľom je zistiť, do akej miery si dnes Trnavčania a v Trnave bývajúcí ľudia uvedomujú vplyv nášho konzumného spôsobu života na množstvo emisií CO₂, a do akej miery sú ochotní znížiť svoju spotrebu v každodenných činnostiach počnúc vodou a elektrinou, cez fosílnu energiu na dopravu alebo vykurovanie, až po rôzne tovary dopravované na Slovensko z veľkých vzdialeností a znižovanie množstva odpadu separovaním či preferovaním viacnásobne použiteľných obalov.

„Do 25. apríla sme získali 1 215 odpovedí. Najviac respondentov, takmer 37 percent, je vo veku od 15 do 20 rokov, vyše polovica z celkového počtu odpovedajúcich býva v rodinnom dome. Pokiaľ ide o preferovaný spôsob dopravy, dominuje chôdza, na druhom mieste je auto, po ňom nasleduje mestská hromadná doprava, bicykel a najmenej ľudí používa taxík. Na otázku, ako dlho sa respondenti sprchujú, bolo najviac odpovedí nad desať minút, čo je naozaj veľa. Optimálny čas, ak nechceme plyvať vodou a energiou, by mal byť menej ako päť minút. V tejto súvis-

Motivujte zamestnancov tím, že v prípade registrácie získajú malú odmenu (svetlo na bicykel, sada náradia na bicykel a pod.).

Súťažné kategórie (samostatne v rámci mesta i celoslovensky):

1. najväčší počet najjazdených kilometrov (tím a jednotlivec)
2. najväčší počet jazd (tím a jed-

notlivec)

3. bonusová kategória – žrebovanie jedného výhercu spomedzi všetkých súťažiacich, ktorí absolvovali aspoň 2/3 ciest do práce a z práce na bicykli v monitorovanom období, alebo počas súťaže na bicykli prešli minimálne 500 kilometrov. ■

lostí je pozoruhodná aj skutočnosť, že viac ako 70 percent odpovedajúcich nevie, koľko elektriny a vody minú za mesiac, to znamená, že svoju spotrebu nesledujú. Na základe predbežných výsledkov preto môžeme povedať, že v rámci osvetovej činnosti o možnostiach šetrenia energiou budeme mať ešte dosť práce,“ povedal energetický manažér mestského úradu Matúš Škvarka.

Či sa podarilo docieľiť pozitívne zmeny v správaní jednotlivcov, bude mesto zisťovať prostredníctvom rovnakého dotazníka na záver projektu v roku 2022. Mesto Trnava sa rovnako ako iné mestá a regióny v Európskej únii zaviazalo v medzinárodnom Dohovore primátorov a starostov o klíme a energetike výrazne znížiť emisie CO₂. Mestá a obce však tento cieľ nemôžu dosiahnuť bez spolupráce so širšou verejnosťou, lebo majú pod priamou kontrolou len malé percento emisií. Zníženie emisií CO₂ vyžaduje zmenu v myslení a správaní celej spoločnosti, ktorá vyvolá tlak aj na politickej úrovni. S podporou aktívnych obyvateľov a komunit môže vzniknúť priestor na inovácie. Zvýšený dopyt po riešeníach, ktoré nie sú založené na spotrebe fosílnych zdrojov energie, môže podporiť

aj ich ekonomickú výhodnosť pre výrobcov.

Do realizácie projektu sú okrem zástupcov mestskej samosprávy zainteresovaní aj zástupcovia Univerzity sv. Cyrila a Metoda, STEFE Trnava, Veolia Energia Slovensko, ESM-YZAMER a Arriva Trnava. Ich druhé stretnutie, ktoré sa uskutočnilo 21. marca 2019, bolo venované príprave vyššie spomenutého dotazníka a diskusii o možnostiach znižovania objemu komunálneho odpadu a zero waste kultúre. Medzinárodný projekt Intensify je financovaný Európskou úniou z programu Interreg Europe. Viac si o ňom môžete prečítať na <https://www.interregeurope.eu/intensify/> a na <https://www.facebook.com/Intensify-Interreg-Europe-Project-1202191033269724/>. ■

Martin Jurčo, foto: autor a archív BJ

Emília Jamrichová: Želám si veľa spokojných pacientov. To dáva našej práci zmysel

V našom seriáli z nemocničného prostredia sme vám predstavili rôzne medicínske odbory a hovorili o nich najmä lekári. Dnes sa pozrieme na túto prácu pohľadom vedúcej Odboru ošetrovateľstva Fakultnej nemocnice Trnava Emílie Jamrichovej. Dnes koordinuje činnosť vedúcich sestier všetkých oddelení a kliník trnavskej nemocnice. Ako sama hovorí, vďaka tomu, že má v tíme skúsené vedúce sestry, ktoré prešli cez prvú líniu práce na oddeleniach, ide im všetko plynule.

Emília Jamrichová (nar. 5. mája 1965 v Trnave) vyrastala v rodičovskom dome vo Vajslovej doline, navštevovala Základnú školu na Vančurovej ulici, bývala na sídlisku Linčianska a dnes žije na Družbe. Ako Trnavčanka má rada hlavne starú časť Trnavy, Jeruzalemskú, Kapitulskú ulicu, ale aj celé centrum mesta, ktoré sa najmä v posledných rokoch neustále skrášľuje. V roku 1983 absolvovala trnavské gymnázium na Hollého ulici. Pokračovala nadstavbovým štúdiom na Strednej zdravotníckej škole a od roku 1985 pracuje v trnavskej nemocnici. Prešla viacerými oddeleniami ako ženská sestra, sestra i vedúca sestra, a preto vie, čo všetko táto práca prináša.

■ Vaša cesta k zdravotníctvu bola, takpovediac, dielom náhody.

- Zdravotnícke povolanie mi dovtedy ani neprišlo na um. Nedostala som sa však na vysokú školu, chcela som totiž študovať psychológiu. Moja druhá možnosť bolo nadstavbové štúdium na Strednej zdravotníckej škole v Trnave, odbor ženská sestra. Dala som si prihlášku tam. A to bol jeden z najlepších krokov v mojom živote. Študovala som odbor ženská sestra. Pracovali sme na gynekologických oddeleniach, v tej dobe v novom modernom pavilóne gynekológie. Počas praxe sme museli odviešť 15 pôrodov, kým sme mohli pristúpiť k záverečným skúškam. Učili nás lekári, s ktorými sme sa potom stretávali priamo na oddeleniach: Ladislav Žoldoš, ktorý bol primárom gynekológie, profesorka Anna

Strehárová, ktorá bola prednostkou Infekčnej kliniky, Ivan Dečkov, primár patologického oddelenia a mnohí mladí lekári ako napríklad Jozef Rešeta, ktorý nás učil gynekológiu. Bol taký mladý, že sa pred nami asi hanbil viac ako my pred ním. Musím však spomenúť aj našu triednu učiteľku Annu Abasovú, ktorá bola ako naša mama. Veľa nás naučila najmä na praktických cvičeniach. Do dnešného dňa sa stretávame a sme v kontakte.

■ Skončili sa však časy štúdiá a vy ste prešli do praxe, na oddelenie, ktoré ste v podstate poznali. Pracovali ste na gynekologickom oddelení, kde ležali pacientky po operačných výkonoch.

- V roku 1985 po skončení štúdiá som išla pracovať na gynekologické oddelenie. Gynekológia sa delila na viacero úsekov: I. a II., oddelenie, šestonedelie a oddelenie rizikového tehotenstva. Rok som pracovala aj na operačnej sále.

Inklinovala som však k lôžkovej časti, aby som bola priamo s pacientkami na oddelení. Lekári, ktorí vtedy pracovali na gynekológii, boli všetci skúsení – ako už spomínaný primár oddelenia Ladislav Žoldoš, Július Chramec – legendy trnavskej gynekológie. Práca sestry bola zaujímavá, pacientky sme pripravovali na operáciu nielen fyzicky, ale aj psychicky. Keď sa pacientka podrobila operačnému zákroku, priviezli ju späť na naše oddelenie. Tu sme sledovali vitálne funkcie a zabezpečovali pooperačnú starostlivosť. Bola to práca fyzicky aj psychicky náročná. Neraz práve situácia po operačnom výkone znamenala pre ženu nemožnosť mať deti. Boli to ťažké chvíle, nie každá žena sa s tým vedela vyrovať. Do dnešného dňa si pamätám prípad jednej pacientky, ktorá sa podrobila vážnemu operačnému zákroku, jej stav bol vážny, všetko nasvedčovalo nádorovému ochoreniu. Napokon všetko dobre do-

padlo. Do dnešného dňa sa tešíme každému náhodnému stretnutiu v meste, napriek tomu, že odvtedy ubehlo viac ako 30 rokov. Aj toto sú chvíle, keď vidíme, že naša práca má zmysel.

■ **Na spomínanom oddelení ste pracovali deväť rokov, až do augusta 1994. Asi by sa vám ani nesnívalo, že vás to posunie ďalej, na oddelenie, ktoré bolo vtedy umiestnené mimo areálu trnavskej nemocnice...**

- V roku 1994 prišlo k redukcii lôžok na gynekológii. Dostali sme rôzne ponuky na preradenie. Ja na chirurgické oddelenie ešte v starej budove nemocnice. A keďže som bola ženská sestra, chirurgické odbory mi boli trochu vzdialené. Pamätám sa, že som si vtedy aj poplakala a rozhodla som sa z nemocnice odísť. Zhodou náhod som išla za vtedajšou vedúcou sestrou celej nemocnice pani Anežkou Bažíkovou. Povedala som jej, že uvažujem o výpovedi. Ona mi ponúkla ešte možnosť ísť pracovať na pľúcne oddelenie, ktoré bolo mimo areálu nemocnice v kaštieli v Suchej nad Parnou. Hovorila som si, že to vyskúšam. Stačil jeden telefonát vtedajšej vrchnej sestry pani Betke Mičekovej a už som cestovala týmto smerom. Vtedy mi práca na pľúcnom bola vzdialená, no zaujalo ma prostredie kaštiela na okraji dediny. Liečili sa tam pľúcne ochorenia, prevládali tuberkulózni pacienti, pacienti so zápalmi pľúc, pleuritídami, ležali tam pacienti s astmou. Práca nebola taká akčná ako na pooperačnom oddelení gynekológie, ale napriek tomu bola zaujímavá. Oddelenie sa po dvoch rokoch v roku 1996 presťahovalo. Cirkev si uplatnila reštitučný nárok a v kaštieli sme skončili. Viem, že dnes tam rehoľné sestry majú svoje zariadenie.

■ **Pľúcne oddelenie prešlo do areálu trnavskej nemocnice, do priestorov, kde predtým bolo neurologické oddelenie.**

- Áno, oddelenie sa presťahovalo do priestorov bývalého neurologického oddelenia. Bolo na dvoch podlažiach. V suteréne sme mali

V začiatkoch na pľúcnom oddelení v Suchej nad Parnou

ambulanciu, na prvom podlaží neinfekčných pacientov a na druhom najmä infekčných pacientov, hlavne s TBC. V čase, keď odchádzala vtedajšia vrchná sestra pani Betka Mičeková do dôchodku, na jej miesto prišla staničná sestra Oľga Umanová. Vtedy som dostala ponuku od primára pľúcneho oddelenia Mojmíra Konečného na pozíciu staničnej sestry, čo sú dnešné manažérky dennej zmeny. V tom roku som skončila štúdium v odbore diplomovaná sestra, v roku 2003 som si spravila špecializáciu v odboroch vnútorného lekárstva a o rok neskôr špecializáciu v odbore manažment v ošetrovatelstve. Skoro sedemnaásť rokov som robila na pľúcnom staničnú sestru. Bola som priamo na oddelení s pacientmi a zároveň som manažovala prácu sestier. V tom období som získala certifikát ako mentorka na Trnavskej univerzite. Na oddelenia chodili študentky z fakulty ošetrovatelstva, ktorým sme sa venovali priamo v praxi. Pretože sme boli už v areáli nemocnice, bola tu väčšia možnosť vyšetrení, diagnostiky, pribúdali aj náročnejšie diagnózy. Po primárovi Konečnom prevzala žezlo lekárka Miroslava Horváthová. Po jej odchode na materskú dovolenku a neskôr aj po odchode z nemocnice nastúpila na jej miesto Miroslava Čulagová, ktorá

je primárkou oddelenia dodnes. Príchodom profesora Dušana Saláta sa oddelenie zmenilo na kliniku. Prišiel z Bratislavy a prednášal na Fakulte zdravotníctva na Trnavskej univerzite, kde som v rokoch 2008 – 2013 navštevovala magisterské štúdium v odbore ošetrovatelstvo. Profesor Salát bol mojim školiteľom pri písaní bakalárskej a diplomovej práce. Bol to nielen môj školiteľ, kolega, prednosta kliniky, ale aj môj veľmi dobrý kamarát. Často sme sa navštevovali aj v súkromí. Bohužiaľ, Duško, ako ho všetci volali, už nie je medzi nami.

■ **Napokon ste mali možnosť ešte viac skúsiť manažovanie práce sestier, a to na Infekčnej klinike.**

- Profesorka Anna Strehárová bola prednostkou Infekčnej kliniky. Chodila k nám na pľúcne oddelenie robiť infektologické konziliárne vyšetrenia. Ja som robila, ako som už spomínala, staničnú sestru. S pani profesorkou som úzko spolupracovala pri podávaní informácií o výsledkoch kultivačných vyšetrení pacientov a o zdravotnom stave pacienta. Práve pri nej som sa toho veľa naučila. To bola moja najlepšia škola. Sadli sme si nielen ľudsky, ale aj profesionálne. Keď odchádzala z Infekčnej kliniky vedúca sestra do dôchodku, pani profesorka ma oslovila, či by som

sa neuchádzala o toto miesto. Tak som si dala v roku 2013 prihlášku do výberového konania a miesto vedúcej sestry som získala. S pani profesorkou Strehárovou sme si porozumeli od prvej chvíle. Je to pre mňa dáma v pravom zmysle slova. Aj ako lekárku si ju nesmierne vážim. Vizity s ňou boli medicínskou udalosťou, vedela sa pacientovi ľudsky prihovoriť, vysvetliť mu diagnózu, čo s ním budeme robiť, a prečo je to dôležité. Som rada, že som bola súčasťou celého tímu. V roku 2016 sa klinika začala rekonštruovať. Bolo to spojené s rôznymi obmedzeniami a presunmi, keďže rekonštrukcia sa robila v plnej prevádzke kliniky, ale stálo to za to. Klinika sa zveľadila aj po estetickej stránke, čo kladne hodnotia hlavne pacienti. Toto bolo pekné obdobie môjho profesijného života. Mala som okolo seba skvelých kolegov, pani primárku Máriu Solľavovú, lekárku Patríciiu Babjakovú, Kristínu Kutnú, šikovné sestry, sanitárov.

■ Gynekológia, pľúcne oddelenie, infekčná klinika. Boli to zrejme všetko ťažšie oddelenia, kde je sestra v permanencii...

- Gynekológia bola náročná najmä v tom, že sme museli sledovať pacientky po operácii, nemali sme JIS – jednotky intenzívnej starostlivosti, nemali sme takú prístrojovú techniku ako teraz, nemali sme monitory... Pľúcne 40-lôžkové oddelenie bolo zase náročné zložením pacientov. Často boli imobilní, neraz pochádzali zo sociálne slabších vrstiev bez rodinného zázemia, kde bolo treba riešiť aj sociálnu situáciu alebo umiestnenie do nejakého zariadenia. Kedysi sa všetko – od objednávkov liekov, cez zdravotné záznamy, objednávky na vyšetrenie a podobne, riešilo len fyzickým napísaním na papier, dnes spracúvame všetko elektronicky. V našej profesii je náročné aj to, že pracujeme nielen s pacientom, ale aj s rodinnými príslušníkmi. Príbuzní nie vždy vedú akceptovať našu prácu. Mnohí ľudia nás vnímajú len z negatívnej stránky, cez kto-

rú prezentujú mnohé médiá naše povolanie. To ma aj bolí. Pracujem 34 rokov v zdravotníctve a nie všetko je tu zlé. Aj v našej nemocnici sme dosiahli obrovské úspechy pri liečbe pacientov, máme špičkové pracoviská, na ktorých pracujú skúsení lekári a sestry. Preto nás teší, keď sa prídu pacienti a príbuzní poďakovať konkrétnej sestře, konkrétne lekárovi.

■ Zdravotná sestra asi ešte viac ako lekár vníma a prežíva priamo na oddelení smrť pacienta. Trvalo vám dlho, kým ste sa s touto nevyhnutnosťou dokázali zmieriť?

- Pamätám si moje prvé úmrtie. Bola to mladá žena. Pamätám si dodnes jej meno, tvár, príbuzných. Diagnóza: rakovina krčka maternice. Mladá žena nám pod rukami krvácala. Bola to služba počas víkendu. Robili sme všetko preto, aby sme ju zachránili. Pani nám odišla pred očami a dodes si pamätám jej manžela, ktorý stál s dvomi malými deťmi za dverami oddelenia a čakal na výsledok. Robila som asi rok po škole. Nedokázala som sa cez túto situáciu preniesť. Bolo to jedno z dvoch úmrtí, ktoré som zažila na gynekológii. Viac ich bolo na pľúcnom oddelení, kde to vyplývalo aj zo skladby pacientov, ktorí boli vo vyššom veku a často mali onkologické diagnózy. Musíme sa však vedieť odosobniť aj v takýchto prípadoch, no napriek tomu to zanechá na nás stopy.

■ Kedysi zdravotná sestra absolvovala SZŠ a išla do praxe. Dnes potrebuje vysokoškolské vzdelanie, aby mohla pracovať ako sestra. Znamená to, že stredná škola ju nedostatočne pripraví na povolanie?

- Väčšina sestier má dnes vysokú školu a špecializácie. Dovolím si povedať, že každé štúdium nás posunie vpred. Stredné zdravotnícke školy v minulosti pripravovali sestry, ktoré mohli rovno po škole nastúpiť do zamestnania. Dnes tieto školy vychovávajú praktické sestry, ktoré majú obmedzené kompetencie. Ak chcú

ísť do praxe ako sestry, musia si urobiť bakalárske štúdium. Tento medzičlánok je podľa mňa trochu zbytočný krok. Myslím, že sestra potrebuje hlavne praktické skúsenosti. V praxi ale podporujeme každé ďalšie vzdelávanie našich sestier, či už štúdium na vysokej škole, špecializačné štúdium, získavanie certifikátov a pod. Vzdelaná sestra s praktickými skúsenosťami je pre nás jednoznačne prínosom.

■ Dnes ste vedúcou Odboru ošetrovateľstva Fakultnej nemocnice v Trnave. Čo všetko tento pojem znamená?

- Od roku 2017 koordinujem prácu vedúcich sestier na všetkých oddeleniach a klinikách trnavskej nemocnice. Pracuje tam 508 sestier, 42 pôrodných asistentiek, 24 laborantov a 151 asistentov. Musím s vedúcimi sestrami úzko spolupracovať, pretože ako jeden tím zodpovedáme za odbornú úroveň a kvalitu poskytovanej ošetrovateľskej starostlivosti na každom jednom úseku. Ako som už spomenula, mám v tíme skúsené, vzdelané vedúce sestry, na ktoré sa môžem spoľahnúť. Naučili sme sa spolupracovať, navzájom si pomáhame pri riešení problémov. To, čo nás najviac trápi, je nedostatok sestier. Problém je v preťaženosti sestier najmä na interných, chirurgických a geriatrických oddeleniach. Často tieto oddelenia supľujú liečebne pre dlhodobo chorých alebo sociálne zariadenia. Verím, že manažmentu nemocnice sa podarí presadiť myšlienku novej modernej nemocnice, kde by sme mali mať aj chronické lôžka a kde už bude možnosť presunúť pacientov zo spomínaných oddelení. Chcela by som sa poďakovať všetkým sestram a sanitárom na našich pracoviskách, hlavne tým, ktoré pracujú v nemocnici dlhé roky. Želám si viac a viac spokojných pacientov, ktorí budú odchádzať z našich pracovísk s dobrým pocitom a vyliečením. To nás bude posúvať dopredu, to nám ukáže, že naša práca má naozaj zmysel. ■

Martin Jurčo, foto: archív

Cena Antona Hajduka pre Ondreja Kaščáka

Každoročne sa na pôde Trnavskej univerzity v aule Pazmaneum udeľujú ocenenia Antona Hajduka. Cena sa odovzdáva osobnostiam jednotlivých fakúlt za vynikajúce výsledky v tvorivej činnosti pedagógov. Tentorok boli ceny odovzdané trom osobnostiam: Ivanovi Gerátovi z Filozofickej fakulty, ktorý je odborníkom na dejiny umenia a na stredovekú obrazovú ikonografiu a je členom viacerých zahraničných grémií. Jozef Kyselica z Teologickej fakulty je odborníkom na cirkevné spoločenstvá. Trnavčan Ondrej Kaščák z Pedagogickej fakulty patrí k popredným reprezentantom modernej pedagogiky a aktívne rozvíja medzinárodné spolupráce.

Cena je pomenovaná podľa profesora Antona Hajduka, ktorý bol prvým rektorom novodobej Trnavskej univerzity v rokoch 1992 – 1996. Patrí k najvýznamnejším slovenským astronómom a popularizátorom vedeckých výsledkov pre širokú verejnosť. Trnavská univerzita oceňuje pedagógov za mimoriadne výsledky vo vedeckej a tvorivej pedagogickej práci touto cenou od roku 2010.

Ondrej Kaščák (nar. 27. marca 1978 na Myjave) je vedúcim Katedry školskej pedagogiky Pedagogickej fakulty. Na univerzite pracuje od roku 2004, najprv ako odborný asistent na Katedre predškolskej a elementárnej pedagogiky, od roku 2009 na katedre, kde pôsobí dodnes. „Na vysokej škole som sa chcel venovať cudzím jazykom a zrejme vo väzbe na istú generáčnú kontinuitu, keďže moja mama celoživotne pôsobila ako učiteľka, som si dal prihlášku aj na Pedagogickú fakultu UK v Bratislave. Štúdium nemeckého jazyka v kombinácii s učiteľskou pedagogikou u mňa vzbudilo záujem o odbornú pedagogickú nemčinu. Bolo zaujímavé, že v tomto období bola slovenská pedagogika intenzívne zahľadená do seba. Aj v 90. rokoch ešte len hľadala svoj zmysluplný obsah. Veľmi málo slovenských akademických pedagógov reálne pracovalo s aktuálnymi medzinárodnými výskumami, čo mi veľmi urýchlilo profesijný a kariérny rast. Ešte ako študent som absolvoval štipendijný pobyt v Nemecku (Universität des Saarlandes, Saarbrücken), odkiaľ som si priniesol plnú tašku kníh a tie som zužitkoval vo svojej diplomovej práci. Tému som si ako správny samorast navrhol

sám. Išlo v zásade o konfrontáciu tradičnej pedagogickej teórie s novšími zahraničnými koncepciami, takže vo svojej podstate išlo o provokáciu. Tá však zaujala. Už počas štúdia na vysokej škole som publikoval v časopise Pedagogická revue, čo bol najznámejší slovenský pedagogický odborný časopis. A obdobne to vyzeralo aj s mojou dizertačnou prácou, keď som však už nadviazal nové profesionálne kontakty, ktoré ma priviedli do Trnavy, kde od roku 2003 aj žijem a sledujem uťesený rozvoj mesta,“ hovorí Ondrej Kaščák.

Za obdobie, ktoré pôsobí v Trnave, sa predstavil svojou prácou na viacerých pobytoch, napríklad na Scranton University v USA, RGPU im. A.I. Gercena v Sankt Peterburgu v Rusku, na Martin Luther Universität Halle-Wittenberg v Nemecku, na Auckland University v Novom Zélande a mnohých ďalších.

Pripomeňme, že študenti programov predškolskej pedagogiky tvoria najpočetnejšiu skupinu študentov Pedagogickej fakulty i na celej Trnavskej univerzite. Záujem o uvedené programy presahuje kapacity

fakulty. Práve táto fakulta sa totiž stala slovenským lídrom v rozvoji a reforme predškolského vzdelávania v SR. Pracovisko, kde Ondrej Kaščák pôsobí, zastrešuje najmä vzdelávanie učiteliek materských škôl, učiteliek prvého stupňa ZŠ, vychovávateľov a pripravujú študentov v rámci doktorandského štúdia. „Na našej fakulte viem dom chápať súčasnú povahu detstva, sociálne charakteristiky ovplyvňujúce výchovno-vzdelávacie procesy a medzinárodnú dimenziu vzdelávania. Na fakulte vydávame medzinárodný časopis Journal of Pedagogy. Momentálne ide z hľadiska zahraničnej citovanosti o najúspešnejší vedecký časopis z oblasti pedagogických vied vydávaný v krajinách V4. Journal of Pedagogy je zahrnutý do významnej svetovej časopiseckej databázy Scopus,“ hovorí Ondrej Kaščák, ktorý je šéfredaktorom tohto časopisu. Spýtali sme sa ho aj na jeho prácu, čomu všetkému sa aktuálne venuje a do akej miery môže rodič poznať jeho výskum vnímať aj priamo zakomponované do vyučovacieho

procesu. To je skutočne dlhá cesta. „Vo svojich prácach som sa venoval disciplíne na školách, školskému priestoru, typickým školským rituálom či triednym a rovesníckym interakciám. Umožnilo mi to detailne pochopiť, aká je slovenská škola, jej žiaci a učitelia. Toto je veľmi dôležitý poznatok, pretože ak nepoznáme prvky našej školskej kultúry, nebudeme ju vedieť ani ovplyvňovať a meniť. A to ma priviedlo k otázke vzdelávacieho reformiem či zmien, ktoré sa plánujú do školstva zaviesť a k tomu, ako tieto zmeny vplyvajú na naše školské kultúry. Ak by naši reformátori z roku 2008 napríklad tušili, aké sú charakteristiky našich škôl a učiteľov, aká je ich profesijná identita, nemohli by pristúpiť k takej školskej reforme, k akej pristúpili. Táto reforma bola vlastne ešte pred svojim schválením odsúdená na

(red)

Trnavský rínek bude aj na Schneiderovej ulici

Jar je v plnom prúde a prípravy májového Trnavského rínku tiež. Bude sa konať 11. mája 2019 v už tradičnom čase od 9. do 17. hodiny. Novinkou bude, že sa rínek okrem Kapitulskej ulice a Námestia sv. Mikuláša rozšíri aj na Ulicu Mikuláša Schneidera Trnavského.

V máji sa môžete tešiť na 130 lokálnych tvorcov a výrobcov, pričom veľa značiek sa na rínku ocitne vôbec po prvýkrát. Okrem už známych predajcov pouličného jedla budete môcť ochutnať vína z lokálnych vinárstiev, remeselné pívá, aróniovú šťavu a veľa slaných aj sladkých dobrot. Nezabúdame ani na vegetariánov, vegánov či celiatikov – určite si budú mať z čoho vybrať.

Rovnako aj ponuka výrobkov od rôznych tvorcov a výrobcov bude viac než pestrá. Ako vždy ju svojím tovarom doplnia aj burzisti a antikvariátnici a tiež neziskové organizácie, ktorým na rínku organizátori dávajú priestor, aby mohli prezentovať svoje aktivity a dostali sa do širšieho povedomia ľudí.

Veľkou novinkou májového rínku bude jeho rozšírenie na Ulicu M. Schneidera Trnavského. „Rínek má z roka na rok čoraz viac návštevníkov a máme pocit, že Kapitulska ulica aj mikulášske námestie sú v istých momentoch skutočne preplnené. Rozhodli sme sa preto

neúspech, čo sa aj potvrdilo,“ hovorí Ondrej Kaščák a pripomína, že mnohé takéto zmeny v školskom systéme nie sú vždy konzultované s odborníkmi.

„Dnes sa veľa hovorí o nových prístupoch k integrácii žiakov, o nových prístupoch či metódach vo vyučovaní, no to sa musí opierať o kultúrne reálie našich škôl a vychádzať z nich. Pripasť medzi školskou politikou a realitou škôl sa javí byť na Slovensku veľká. Tento problém otvára ďalší zaujímavý predmet výskumu – vzťah lokálneho a globálneho. Analyzovali sme napr. vplyv globálnych reforiem na naše školy, ktorých súčasťou je napr. aj zavádzanie národných a medzinárodných testovaní. Je pritom zaujímavé vnímať špecifiká slovenského vzdelávacieho prostredia v porovnaní s prostrediami v iných krajinách.

V tejto situácii sme okrem porovnaní s našimi susedmi ako je Česko, Poľsko a Maďarsko v spoločných výskumných tímoch vykonávali porovnanie s Nemeckom, Ruskom, Čile, či dokonca Keňou,“ hovorí Ondrej Kaščák a konkretizuje: „Ukazuje sa napríklad, že medzinárodne odporúčané zavádzanie testovaní viedlo na Slovensku k nevedomým negatívnym dôsledkom a že napr. Testovanie 5 nielenže neprináša očakávané benefity, ale je dokonca časťou učiteľskej verejnosti silne odmietané. Naše prostredie je skôr ústretové pre také prístupy, ktoré nie sú založené na meraní, ale viac na vzťahoch. Aj preto dnes v spolupráci s Mestom Trnava a dánskou VIA University College z Aarhusu pracujeme napr. na zavádzaní dánskeho predškolského modelu v dvoch trnavských materských školách.“ ■

trh potiahnuť aj na Ulicu Mikuláša Schneidera Trnavského,“ vysvetľuje jedna z organizátoriek Mirka Hlinčíková. Ulica bude plná stánkov s občerstvením, celý deň na nej budú hrať pouličné hudobné zoskupenia a tiež tu bude aj menšia oddechová zóna, kde si budete môcť vychutnať koláčik či kávičku.

Organizátori trhu sa spojili so Západoslovenským múzeom v Trnave, ktoré v dopoludňajších hodinách sprístupní dvor Domu hudby a pre deti pripraví výtvarné dielne na výrobu darčeka ku Dňu matiek. Keďže s Kapitulskou susedí i samotná budova Západoslovenského múzea, poobede vás sprievodkyňa prevedie týmto pôvodným kláštorom klarisiiek. Na rínku budete môcť spoznať Trnavu o niečo lepšie. O mestskom opevnení Trnavy, teda jeho hradbách, návštevníkom porozpráva skúsená trnavská sprievodkyňa Emília Valachovičová.

Živé vysielanie Trnavského rádia priamo z trhu bude skvelou možnosťou ako nasať rínkovskú atmo-

sféru, ak sa práve na trhu nemôžete zúčastniť. Moderátori rádia budú počas dňa robiť živé vstupy s návštevníkmi, prizvú si na rozhovor zaujímavých predajcov či sprostredkujú poslucháčom dianie na trhu. Organizátori veria, že sa skvelú atmosféru rínku podarí preniesť prostredníctvom Trnavského rádia do celého mesta.

Počas celého dňa bude pripravený program pre veľkých aj malých. Potešia vás koncerty skvelej folk-punkovej Haňby z Krakowa, veseleho Džumeleca z Košíc i lokálnych kapiel z Trnavy, detské divadielka či celodenné kreatívne dielničky a workshopy v parku, kurz kváskovania, akrojógy, cvičenia s deťmi či jazyková kaviareň. A pre deti, ktoré rady čítajú, Divadlo Jána Palárika spolu s kníhkupectvom Martinus pripraví v parku na Kapitulskej interaktívne čítanie kníh spolu s hercami. Tento ich pekný projekt sa volá ČÍ TAM, či tu.

Trnavský rínek organizuje n.o. Bronco v spolupráci s Mestom Trnava ■

Júlia Ragačová

Ako trnavský Štefánik predbehol Bratislavu, Košice či Martin

Generál Milan Rastislav Štefánik je jednou z najvýznamnejších osobností v novodobých dejinách Slovenska. Astronóm, vojenský letec, významný politik a vojak. Od roku 1918 generál francúzskej armády a generál československých légii, od roku 2004 generál Ozbrojených síl SR in memoriam. V našich dejinách nemáme veľa takých veľikánov, ktorí urobili viac pre slovenský národ a zrod československej štátnosti ako práve on. Aký mal však vzťah Milan Rastislav Štefánik k Trnave?

Zrejme žiadny..., ale aj napriek tomu bola práve Trnava prvým mestom na Slovensku, kde bol odhalený prvý bronzový pomník v životnej veľkosti generála (167 cm). „Trnavský Štefánik“ tak predbehol Bratislavu, Košice či Martin. Pomník vznikol vďaka enormnému úsiliu a odhodlaniu obyvateľov Trnavy, ale i ľudí z blízkeho okolia, ktorí neváhali obetovať čas i svoje skromné finančné prostriedky na jeho realizáciu. Zbierku na pomník gen. M. R. Štefánika povolil Župný úrad v Bratislave pod č. 77083 6. decembra 1923 pre celý trnavský okres, pôvodne mala trvať od 23. decembra 1923 do 21. februára 1924.¹ Miestny odbor Matice slovenskej v Trnave požiadal však Župný úrad v Bratislave o predĺženie zbierky o ďalších 60 dní, povolenie vydal Župný úrad v Bratislave 4. apríla 1924 pod číslom 22205 ai/1924. Finančné čiastky na pomník sa mohli zbierať do 12. júna 1924. Župný úrad stanovil aj presné podmienky, za ktorých sa zbierka mohla konať. Všetkých výbercov musel schváliť okresný náčelník v Trnave. Okresný úrad v Trnave každému výbercovi vystavil legitimáciu, ktorá ho oprávňovala na výber „milodarov pre postavenie pomníka generálovi M. R. Štefánikovi v Trnave“. Samozrejme, muselo ísť o spoľahlivé osoby. Medzi výbercami figurovali napríklad viacerí učitelia

Pozvánka na slávnostné odhalenie pomníka gen. M. R. Štefánika 19. októbra 1924. Zdroj: Ministerstvo vnútra SR, Štátny archív v Trnave, fond Okresný úrad Trnava

– Rudolf Ferencz, Jozef Takáč alebo úradníci z československých štátnych železníc – hlavní oficiáli ČSD Kornel Mahr a Augustín Jančola. Všetky darované milodary sa museli zapisovať do tzv. zbierkových kníh, ktoré mali predpísaný formát a potvrdzoval ich tak isto Okresný úrad v Trnave. Do kníh sa musela zapísať darovaná suma, ktorá sa nesmela ani opravovať, ani vymazávať. Maximálne 5 percent z celkovej sumy vyzbieraných peňazí bolo určených na odmeny pre výbercov. Zbierka sa mohla konať maximálne 60 dní od doručenia potvrdených zbierkových kníh z Okresného úradu v Trnave.

Sadrový model sochy gen. M. R. Štefánika. Zdroj: Archív výtvarného umenia SNG, osobný fond Ján Koniarek

ve. Po skončení zbierky sa mal okresnému úradu predložiť výkaz o výsledku zbierky, jej presné zúčtovanie. Príspevky okrem priamej platby sa platili aj poštovými poukážkami – 6. júna 1924 takto napríklad prispela Jednota Orol Boleráz sumou 15 Kč, čo bol výťažok z divadelnej hry v prospech postavenia pomníka, takou istou sumou prispel aj Ústredný výbor Orlica z Bratislavy. Trnavská mestská plynáreň na základe uznesenia mestskej rady z 31. marca 1924 prispela na pomník sumou 700 korún, a tak by sme mohli menovať aj ďalších.² Konečné zúčtovanie zbierky sa uskutočnilo až

¹ Ministerstvo vnútra SR, Štátny archív v Trnave (ďalej len ŠA TT), fond Okresný úrad Trnava, sign. 6916/1924.

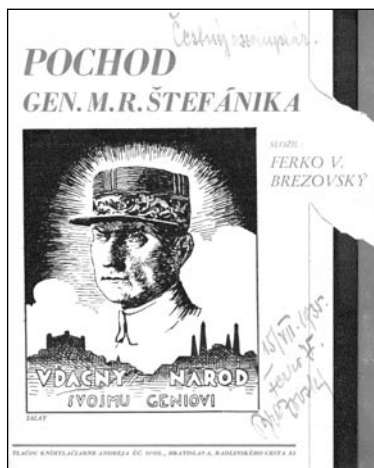
² ŠA TT, fond Mestský úrad Trnava, sign. 2930/1924.

v polovici roka 1925. A nepodarilo sa hned' na prvý raz. Okresný úrad v Trnave 28. mája 1925 vrátil balík so všetkými prílohami Miestnemu odboru Matice slovenskej v Trnave s odôvodnením, že nepredložil všetky doklady o príjmoch, ktoré požadoval Župný úrad v Bratislave pri povoľovaní zbierky. Stanovil štrnásťdňovú lehotu na predloženie kompletného zúčtovania zbierky, čo sa už podarilo splniť a Dr. Pavel Žiška, predseda Miestneho odboru Matice slovenskej v Trnave, predložil 6. júna 1925 výsledok zbierky na pomník gen. M. R. Štefánika z roku 1924. Vďaka verejnej zbierke sa podarilo vyzbierať sumu 37 309,81 korún československých, čo bola väčšia polovica z celkových výdavkov vynaložených na výstavbu a odhalenie pomníka. Ďalší príjem Miestny odbor Matice slovenskej v Trnave vykázal napríklad ešte aj zo symfonického koncertu konaného 19. októbra 1924 (2 128 Kč), z akadémie (1 541 Kč), ďalšie peniaze utŕžil za pohľadnice (192 Kč), za 118 obedov (3 625 Kč) a za predané lósy (5 062 Kč). Jozef Slezák, jeden z prvých starostov mesta, daroval na výstavbu pomníka 3 000 Kč a samotný miestny odbor venoval z matičnej hotovosti 6 616,30 Kč. Náklady spojené s výstavbou pomníka M. R. Štefánika sa nakoniec vyšplhali na 64 209, 61 Kč. Z toho za samotnú sochu autorovi Jánovi Koniarkovi zaplatili 18 553 Kč (za dopravu sadrového modelu do Prahy 2 200 Kč, za odliatie sochy 800 Kč, cesta do Prahy pre sochu stála ďalších 1 446,20 Kč). Ďalšie výdavky súviseli už so samotným slávnostným odhalením pomníka gen. M. R. Štefánika v októbri 1924.³ Popri Miestnom odbore Matice slovenskej v Trnave dvojdňové októbrové slávnosti organizoval aj výbor pre postavenie pomníka

³ Bližšie pozri ŠA TT, fond Okresný úrad Trnava, sign. 6916/1924.

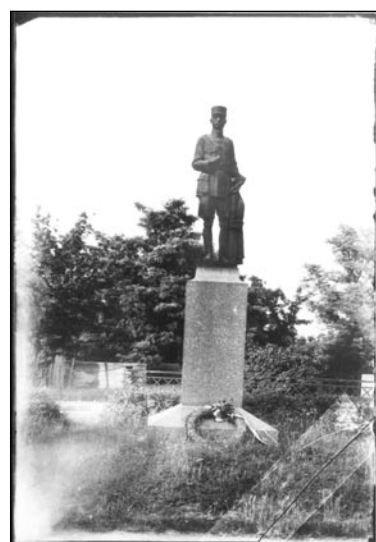
⁴ ŠA TT, fond Okresný úrad Trnava, sign. 18582/1924.

⁵ ŠA TT, fond Mestský úrad Trnava, Kronika mesta Trnava 1918 – 1937.

Pochod gen. M. R. Štefánika, čestný exemplár. Zdroj: Súkromná zbierka Júlie Ragačovej.

gen. M. R. Štefánika. Povolenie „národných slávností pri príležitosti odhalenia pomníka gen. M. R. Štefánika“, ako sa doslova píše v archívnych dokumentoch, vydal Okresný úrad v Trnave pod číslom 18582/1924.⁴ Slávnosti sa konali 18. – 19. októbra 1924. „Obidva dni, 18. a 19. októbra, ktoré naša Trnava z príležitosti odhalenia pomníku prežívala, budú zachované v pamiatke západoslovenského ľudu na dlhé roky. V pamätných týchto dňoch nebolo tu rozdielov stavovských, majetkových, politických, všetci ľudia dobrej vôle a národne uvedomelí snažili sa o jediné: dôstojne uctiť pamiatku spoluzakladateľa republiky a ukázať slovenskému svetu, že Štefánikova láska k vlasti ovláda nás všetkých, ktorí v kraji Štefánikovom žijeme.“⁵

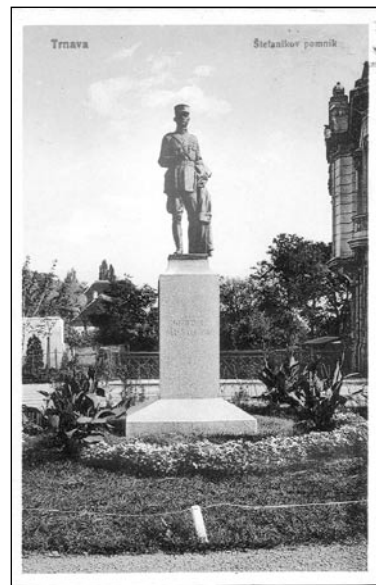

Pomník gen. M. R. Štefánika, rok 1935. Zdroj: Archív Pamiatkového úradu SR, Zbierka negatívov

Pohľadnica. Zdroj: Archív Pamiatkového úradu SR, Zbierka pohľadnic.

Program slávností bol naozaj bohatý. Začali sa v sobotu popoludní 18. októbra 1924 akadémiou žiactva v mestskom divadle, pokračovali o 18.00 hodine koncertom vojenskej hudby z Trenčína na námestí s ohňostrojom z mestskej veže.⁶ Večer o 20.00 hodine v mestskom divadle sa konala slávnostná akadémia, ktorú otvoril predseda Miestneho odboru Matice slovenskej v Trnave Dr. Žiška. V programe dominovali skladby domáceho hudobného skladateľa Mikuláša Schneidera Trnavského, ktoré zaspievali sl. Bakošová i známa operná speváčka Mária Peršlová (* 1892 – † 1949), ktorá vyše dvoch desaťročí patrila k oporám operného súboru Slovenského národného divadla. V programe odznel aj trojspev Lichardových piesní s klavírnym sprievodom samotného Mikuláša Schneidera Trnavského. Program slávnostnej sobotnej akadémie vyvrcholil básňou Štefana Krčméryho Milan Rastislav Štefánik v podaní Dr. Jura Janošku a jednoaktovkou Podzim, ktorú zahrli matiční ochotníci. „Nedeľa, deň odhalenia pomníku, hýrila priam slnkom a nadšením. Tisíce vidiečanov prichádzali vlakmi, povozmi i peši hneď z rána do nášeho mesta, ktoré bolo slávnostne vyzdobené. Slavobrána, kvetinové i iné výzdoby domov, okien, výkladov, prápory národné, štátne vlajky a všade massy ľudu, legionári, Sokoli, Orli, členovia R.T.J., v očiach všetkých jas a radosť a v srdci vlahá dojímavúca myšlienka: Dnes splatíme malý diel veľkej práce a veľkého významu hrdinovo.“⁷ Takto popisuje nedeľné ráno 19. októbra 1924 kronika mesta Trnava – deň slávnostného odhalenia pomníku gen. M. R. Štefánika. Začínal sa už ráno o 6.00 hod. budičkom, po 8.00 hodine ráno začali do Trnavy prichádzať vzácní hostia: Dr. Jozef Kállay v zastúpení pána prezidenta republiky a československej vlády,

podpredseda poslaneckej snemovne Ing. Dr. J. Botto, splnomocnenec a vyslanec v Paríži Dr. Štefan Osuský s manželkou, zemský vojenský veliteľ gen. Spiré v zastúpení ministra národnej obrany p. Udržala a náčelníka hlavného štábu gen. Mittelhausera, za ministra školstva a národnej osvety Dr. A. Štefánek, za ministra verejných prác Ing. Janšák, legačný radca Ján Masaryk, bratislavský župan Dr. M. Bella, starosta Bratislavy Dr. Okánik, zemský četnícky veliteľ na Slovensku plk. Knobloch, tajomník Matice slovenskej Štefan Krčméry, syndik čsl. novinárov A.

Žalud a ďalší zástupcovia tlače, štátnych a samosprávnych úradov. Samozrejme, nechýbala ani rodina M. R. Štefánika na čele s matkou Albertínou a prítomný bol aj samotný autor diela, trnavský rodák Ján Koniarek. Na stanici ich očakávali zástupcovia Matice slovenskej, členovia mestskej rady, gen. Wojcechovski, zástupcovia štátnych úradov, legionári, Sokoli a početné obecnstvo i čestná rota pešieho pluku 23 s hudbou, ktorá po príchode vlaku zahrála štátnu hymnu a s krátkymi príhovormi vystúpil starosta Trnavy J. Vyskočil a prof. Dr. Žiška, z prichádzajúcich

⁶ Za ohňostroj zaplatili 25 Kč. ŠA TT, fond Okresný úrad Trnava, sign. 6916/1924.

⁷ ŠA TT, fond Mestský úrad Trnava, Kronika mesta Trnava 1918 – 1937.

p. minister Dr. Kállay. Kordón na celej slávnosti držali hasiči – príslušníci dobrovoľných hasičských zborov trnavského okresu, ktorých Okresná hasičská jednota v Trnave listom vyzvala: „Bratia hasiči! Príďte všecia do Trnavy! Vystupme ako hasiči jednotne a dôstojne pri tejto historickej slávnosti. Našou prítomnosťou dokážme to, že zastaneme svoje miesto nie len pri ochrane majetku obecného a národného, ale ako dobrí národovci spolu cítíme so slávujúcim národom. Je nám udelená ta cnosť, že na slávnosti budeme kordon stáť, Pridťe v rovnošiatoch (čiapka, opasok bez sekery. Ktorý sbor nemá čiapky, nech sa dostaví v šišáku, opasku so sekerou). Na kolko možno dostavte sa s hudbou bez zástavy.“⁸ Zo stanice sa sprievod pohol do Univerzitného kostola, kde sa konali hlavné bohoslužby o 10.00 hod.⁹ Po nich cez Hviezdoslavovu a Masarykovu ulicu sa obrovský sprievod presunul na námestie (dnešné námestie SNP) pred budovu Slovenskej banky (dnešná Knižnica Juraja Fándlyho), kde bola vybudovaná tribúna ozdobená slovenskými prápormi. Pred budovou vtedajšej banky, v mestskom sade, bola umiestnená socha gen. M. R. Štefánika. Ako prvý na tribúnu vystúpil prof. Dr. Pavel Žiška, na konci jeho reči „...padajú zo zahalenej sochy biele-modro-červené zástavy, hudba hrá štátnu hymnu a oči, zapálené oči ľudí obracajú sa tam, kde stojí náš osloboditeľ. Hlavu má upretú niekam do diaľky a rukou chce akoby vysvetľovať. Tá zadumaná hlava pozerá tam na západ, kde vybojoval slobodu národu, na západ, kde poslednýkrát videl svoju rodnú zem, pozerá na zá-

pad prenikavým pohľadom, núti nás myslieť na zaistenie slobody, načo v posledných dňoch sám toľko myslel...“¹⁰ S príhovorom ďalej vystúpil minister Dr. Kállay, zemský vojenský veliteľ generál Spiré vzdal hold pamiatke generála Štefánika v mene ministra národnej obrany Udržala a náčelníka hlavného štábu generála Mittelhausera. Štefan Krčméry, tajomník Matice slovenskej, priblížil samotný život M. R. Štefánika, s krátkym príhovorom vystúpil aj pobočník generála Štefánika, Ferdinand Písecký z Modry, ktorý v mene legionárov ďakoval všetkým, ktorí sa pričínili o postavenie pomníka a vyzval ich, aby „chránili vo svornosti získanú slobodu a plnili odkaz Štefánikov“.¹¹ Ďalším rečníkom bol parížsky vyslanec, minister Dr. Štefan Osuský, v mene slovenského učiteľstva sa prihovril prítomným Pavel Teplanský zo Suchej, ktorý apeloval na povinnosť každého učiteľa „vychovávať mládež k tomu, aby chápala Štefánika a aby vedela žiť podľa jeho ideálov a podľa jeho odkazu.“¹² Predseda Miestneho odboru Matice slovenskej Dr. Žiška sa na záver poďakoval tvorcom pomníka, sochárovi Jánovi Koniarkovi za krásne dielo i všetkým, ktorí na toto dielo prispeli a odovzdal ho do rúk starostovi mesta J. Vyskočilovi. Ten sa vo svojom mene, ale aj v mene mestskej rady poďakoval všetkým, ktorí sa pričínili o jeho vybudovanie nielen preto, že „pomníkom týmto prispeli k ozdobe nášho mesta, ale menovite preto, že krásnym činom týmto dokázali, že vedú si uctiť pamiatku najväčšieho svojho syna, ktorý nám zanechal vznešený odkaz: lásku

ku všetkému, čo je krásne, svornosť v národe a statočnosť v práci a mysli.“¹³ Odhalenie pomníka bolo týmto aktom ukončené, o 14.00 hod. sa konal ešte spoločný obed¹⁴ a večer patrilo v mestskom divadle symfonickému koncertu vojenskej hudby pešieho pluku 17, ktorý tvoril záverečnú bodku za veľkolepými slávnosťami v Trnave, prvými svojho druhu od vytvorenia Československej republiky. Ako sa dočítame v dobovej tlači, „teprve po 10. hodine mesto nabývalo zase svojho normálneho rázu, pomník Štefánikov zostal opustený. Nebude však opustená veľká myšlienka, ktorú Štefánikov pomník hlása a bude trvale hlásať: Len národ vedomý svojej sily, národ uvedomelý, statočný, pracovitý a svorný zachová si svoj život a samostatnosť. Toho nezabudne Trnava a západoslovenský ľud, toho nezabudne celý národ.“¹⁵ Od svojho odhalenia 19. októbra 1924 zmenil pomník Milana Rastislava Štefánika v meste štyrikrát svoje umiestnenie. Istý čas bol aj stiahnutý z verejného priestranstva, avšak našťastie nedošlo k jeho zničeniu. Mesto Trnava sa postaralo o zreštaurovanie diela a 4. mája 1990, v deň 71. výročia od tragickej smrti Milana Rastislava Štefánika, sa uskutočnilo jeho opätovné odhalenie v parčíku pri Evanjelickom dome v Trnave, kde sa nachádza dodnes. A tak v roku 2019, ktorý Vláda SR na návrh Ministerstva kultúry SR vyhlásila za Rok Milana Rastislava Štefánika pri príležitosti 100. výročia jeho tragickej smrti, Trnava a jej obyvatelia môžu vzdať hold veľikánovi nášho národa na tomto dôstojnom pietnom mieste. ■

⁸ ŠA TT, fond Dobrovoľný hasičský zbor v Trnave, škatuľa č. 25, inv. č. 94, rok 1924.

⁹ Bohoslužby sa o 10.00 hodine konali vo všetkých kostoloch.

¹⁰ ŠA TT, fond Mestský úrad Trnava, Kronika mesta Trnavy 1918–1937.

¹¹ Tamže.

¹² Tamže.

¹³ Tamže.

¹⁴ Za spoločný obed zaplatili organizátori 5548 Kč, za víno počas slávností 900 Kč, daň za víno sa vyšplhala na sumu 140 Kč. ŠA TT, fond Okresný úrad Trnava, sign. 6916/1924.

¹⁵ Nové Slovensko. Nezávislý politický týždenník na slov. západe, roč. I., 26. októbra 1924, č. 44, s. 5.

Mgr. Milan Ševčík, kurátor historickej knižnice Západoslovenského múzea

Peter Apian a jeho dielo *Astronomicum Caesareum* z roku 1540.....

Peter Apian, známy aj ako Petrus Apianus (nar. ako Peter Bienewitz), bol nemecký humanista, matematik, astronóm a kartograf, tvorca hviezdnych katalógov. Narodil sa v roku 1495 v nemeckom Leisnigu a zomrel v roku 1552 v Ingolstadte. Je po ňom pomenovaný jeden kráter na Mesiaci a planétka č. 19139.

Apian študoval v Lipsku a od roku 1519 vo Viedni. Viedenská univerzita bola v tom čase považovaná za jednu z popredných univerzít v geografii a matematike. Počas svojho štúdia si zmenil meno na latinské Apianus (die Biene je v nemčine včela, v latinčine apis). Zaslúžil sa o zdokonaľovanie meracích prístrojov. Keď v roku 1521 vypukol vo Viedni mor, ukončil štúdium s titulom bakalára a presťahoval sa do Regensburgu a potom do Landshutu. Jeho dielo o kozmografii sa zaoberalo Zemou a jej pozíciou vo vesmíre. Prezentoval ho najmä v knihách *Cosmographicus liber* (1524) a *Astronomicum Caesareum* (1540), ktoré boli uznávané na poli gravitácie a astronómie. Tieto knihy boli vo svojej dobe mimoriadne vplyvné, aj vďaka viacerým vydaniam a jazykovým mutáciám, vydávaným do roku 1609. *Cosmographicus liber* bolo vysoko rešpektované dielo o astronómii a navigácii, ktoré vyšlo najmenej v 30 reprintoch v 14 jazykoch a zostalo populárne až do konca 16. storočia.

V roku 1526 si vzal za ženu dcéru mestského radcu mesta Landshut Katarínu Mosnerovú, s ktorou mal štrnásť detí, päť dcér a deväť synov.

V roku 1527 Apiana zavolali na univerzitu do Ingolstadtu, kde pôsobil až do svojej smrti ako matematik a tlačiar. Medzi prvými knihami, ktoré vytlačil, boli diela Johanna Ecka, odporcu Martina Luthera. Tlačiareň sa stala

známou vďaka vysokokvalitným vydaniam geografických a kartografických prác. Vďaka svojmu dielu sa stal Apianus obľúbencom cisára Karola V. Ten chválil dielo *Cosmographicus liber* na ríšskom sneme v roku 1530. V roku 1535 cisár udelil Apianovi právo zobrazovať heraldický erb. V roku 1540 vytlačil Apianus dielo *Astronomicum Caesareum*, venované Karolovi V. Cisár Apiana vymenoval za dvorného matematika, urobil z neho slobodného ríšskeho rytiera (Reichsritter) a v roku 1544 dokonca získal titul ríšskeho grófa palatína. Toto všetko podporilo reputáciu Apiana ako významného vedca.

Napriek mnohým žiadostiam z iných univerzít (Lipsko, Padova, Tübingen, Viedeň) Apian zostal v Ingolstadte až do svojej smrti. Hoci zanedbával svoje učiteľské povinnosti, univerzita bola evidentne pyšná na to, že hostí takého významného vedca. Apianovo dielo zasahovalo aj do matematiky. V roku 1527 publikoval variáciu na Pascalov trojuholník a v roku 1534 sínusovú tabuľku. V rámci astronómie v roku 1531 pozoroval Halleyovu kométu a zaznamenal, že jej chvost vždy smeruje od Slnka. Jeho text bol doplnený aj o grafiky. Apian bol aj konštruktérom slnečných hodín, publikoval príručky k astronomickým prístrojom a zostrojoval otočné kotúče (volvelly alebo Apianove kolesá) či meracie prístroje potrebné na vypočítanie času a vzdialenosti pre astrono-

mické a astrologické aplikácie. V príručnej knižnici Západoslovenského múzea sa nachádza faksimile (identická kópia) astronomického diela Petra Apiana s názvom *Astronomicum Caesareum* z roku 1540. Ide o posledné veľké dielo podľa starovekého Ptolemaiovho svetonázoru. O tri roky neskôr bol geocentrický pohľad na svet zmenený Mikulášom Kopernikom a jeho dielom *De revolutionibus orbium coelestium* (O obehoch nebeských sfér, 1543). Apianovo *Astronomicum Caesareum* je jednou z najkrajších vedeckých tlačí vôbec. Kvôli mnohým pohyblivým častiam bola označovaná ako „kniha stroj“. Vyšla v dekoratívnej úprave a väzbe a v súčasnosti je známych iba približne sto exemplárov. Apian poznamenal, že niektoré otočné kotúče (volvelly) vyrábala vyše mesiaca. Autorom drevorezov je Hans Brosamer (asi 1495 – 1555), ktorý bol pravdepodobne žiakom Lucasa Cranaacha st. vo Wittembergu. Do knihy sú začlenené aj názvy hviezd a súhvezdí z diela stredovekého

arabského astronóma Azofia (Abu al-Husain al-Sufi), ktorý žil v rokoch 903 – 986. Takisto sa tu nachádza jediný známy opis beduínskych konštelácií hviezd z roku 1533. Na tejto mape hviezdnej oblohy Veľká medvedica je stará žena a tri panny, Drak sú štyri ťavy a Cepheus je zobrazený ako pastier s ovcou a psom. Faksimilové vydanie vychádza z pôvodného vydania exempláru, ktorý sa nachádza v Národnej knižnici v Gothe (Landesbibliothek Gotha) a pôvodne bol majetkom astronóma Tycha de Bra-

he. Kniha obsahuje 60 nečíslovaných listov s mnohými celostranovými grafikami vrátane dvadsaťjeden mechanických ilustrácií s otočnými kotúčmi. Tie slúžili na vypočítanie konkrétnych dátumov, pozície konštelácií súhvezdí na nočnej oblohe a pod. V texte sa nachádza množstvo ďalších ilustrácií a iniciál. Kniha má zlatú oriezkú, mohutnú koženú väzbu a názov tlače je vyvedený zlatou slepotlačovou výzdobou. Veľké fólio (približne 45 x 32 cm) váži asi 6 kg. Text je v latinčine a obsahuje aj komentár Dietricha

Wattenberga. Faksimile vyšlo v roku 1967 v náklade 750 kusov. Originál z roku 1540 má v súčasnosti cenu niekoľko stotisíc eur. Kniha *Astronomicum Caesareum* je súčasťou novej výstavy v Západoslenskom múzeu – Múzeu knižnej kultúry (Nám. sv. Mikuláša 10) Šestnásťte storočie slovom a obrazom : Historické tlač z fondov Západoslenského múzea. Výstava je sprístupnená od 2. apríla 2019 a potrvá do 30. marca 2020. Autorom je kurátor historickej knižnice Mgr. Milan Ševčík. ■

Libor Gottfried – Júlia Ragačová

Viac o cenných kópiách Panny Márie Trnavskej sa dozvieme v refektári u františkánov

Zázračný obraz Panny Márie Trnavskej zo začiatku 17. storočia získal počas 18. storočia v celom Uhorsku mimoriadnu popularitu. Základom jeho slávy a úcty k Panne Márii Trnavskej bol, samozrejme, zázrak, ktorý obraz – respektíve Panna Mária – spôsobila v roku 1710, keď sa zrazu skončil mor po tom, čo mestská rada priniesla do Kostola sv. Mikuláša svoju listinu, sľubujúcu Panne Márii mimoriadne slávnostne oslavovať jej sviatky. Predohrou tohto zázraku bolo trojnásobné slzenie obrazu v roku 1708, ktoré je spoľahlivo doložené aj archívnymi prameňmi.

Ako sa zdá, najstaršou kópiou Panny Márie Trnavskej boli jej rozmerné grafiky (cca 55 x 75 cm), vytvorené technikou mezzotinty (= škriabanej rytiny), v sépiovej farbe, niekedy v prvej polovici 18. storočia, vytlačené snáď v univerzitnej kníhtlačiarňi. Výtlačkov tejto grafiky, ktorú si z Trnavy nepochybne odnášali domov študenti Trnavskej univerzity, seminaristi aj kňazi, boli určite desiatky na rôznych miestach Slovenska a Maďarska (vtedajšieho Uhorska), a niektoré sa mohli dostať aj do vzdialenejších miest (Sedmohradsko). Bohužiaľ, zatiaľ sa nám nepodarilo nájsť celý a nepoškodený exemplár tejto mezzotinty v nejakej grafickej zbierke (pátranie ale pokračuje). Ale zachovali sa najmenej dva exempláre čiastočne alebo úplne premaľované: totiž ľudia, ktorí si z Trnavy odnášali dobový „plagát“ Panny Márie Trnavskej (ďalej iba PMT), si ho asi často nechávali zarámovať a niekedy aj vyfarbiť

Panna Mária Trnavská – kópia v Humennom, okolo 1750. Celkovo premaľovaná najstaršia mezzotinta. Foto: dr. Josef Kmec

alebo úplne premaľovať farbami, aby mohli mať doma či vo svojom kostole „vernú“ kópiu zázračného obrazu. Jedna z týchto mezzotint s premaľovanými rukami a tvárou P. Márie sa nachádza v pútnickom

Panna Mária Trnavská - mezzotinta, pred 1750 - orezaný grafický list, zistený ako podklad Panny Márie Obišovskej. Foto: Jana Vianea Sučková

kostole v Obišovciach na východnom Slovensku. To, že ide o grafiku, sa zistilo pri reštaurovaní obrazu v roku 2009 sestrou Janou Vianeu Sučkovou. Väčšina obra-

zu je totiž dnes skrytá pod plastickým podkladom ikony, viditeľné sú práve len ruky a tvár.

A v tomto roku sa zásluhou Dr. Jozefa Kmeca v Košiciach uskutočnil reštaurátorský prieskum ďalšej podobnej kópie PMT z Humenného, a ukázalo sa, že aj tento obraz je vlastne úplne premalovaná grafika, spomínaná mezzotinta spred polovice 18. storočia. Možno budú časom odhalené aj ďalšie príklady takto upravených najstarších grafík PMT.

Ale táto najstaršia rytina asi nebola jediným „zdrojom“, ktorý v Uhorsku šíril slávu trnavského zázračného obrazu. Vznikali aj iné kópie, odvodené už od originálu, ktorý ale bol čoskoro „pokrytý“ početnými votívnymi darmi: mincami, medailami, ozdobený šnúrami perál a striebornými pásmi, dokonca aj perlovou korunkou. A tieto maľované kópie sa ďalej kopírovali, takže vznikali kópie z druhej a tretej ruky (už menej verné podobe originálu), ktorých početné príklady nájdeme ako na Slovensku, tak aj v dnešnom Maďarsku. Tieto kópie sa väčšinou nedajú presnejšie datovať, ale časť z nich nepochybne spadajú už do 18. storočia, ďalšie verzie do 19. storočia. Napríklad, presnejšie sa dá datovať kópia v Kecskeméte, pretože bola vložená do oltára z roku 1746 v piaristickom kostole. Iná, podobne stará kópia, sa nachádza napríklad v Szarvasgede, asi 40 km južne od dnešnej slovenskej hranice.

Pre nás majú najväčšiu cenu tie kópie, ktoré boli maľované presne podľa originálu PMT, a to dokonca s dočasne odstránenými votívnymi darmi a ozdobami, takže zachytili iba samotnú historickú maľbu. Tieto kópie z 18., 19. aj 20. storočia sú pre nás cenné aj preto, lebo zachytávajú zázračný obraz už po jeho premalbách v 18. storočí, ale ešte pred jeho moderným reštaurovaním od L. Molnára v roku 1990. Z týchto verných kópií je najcennejšia kópia z konca 18. storočia, ktorú si zaobstarali jezuiti pred svojím odchodom z Trnavy do Ostrihomu a odniesli si ju so

sebou. Dodnes tam visí v Kostole sv. Ignáca.

Na tejto kópii je jasne vidno, že pôvodný trnavský obraz mal na svojej tvári tiež namaľované „krvavé kropaje“, ktoré neboli na obraze až ako dodatočná pamiatka na údajné slzenie krvou v roku 1663, ale boli na ňom asi už od jeho počiatku, keď bol namaľovaný v Prahe okolo roku 1600 (pre biskupa Františka Forgáča) ako kópia pražskej posvätej Madony typu Ara Coeli (hypotéze o tomto pôvode trnavskej Madony bol venovaný predchádzajúci článok v Novinách z radnice v júli roku 2018, aj prednáška v Štátnom archíve v Trnave v septembri toho istého roku). Tieto Madony typu Ara Coeli, ktoré sa v Prahe vyskytovali vo viacerých exemplároch po roku 1368 (keď tento typ ikony priniesol do Čiech v kópii Karol IV. z Ríma), boli tiež považované za zázračné (lenže táto úcta v Čechách zanikla po husitskom období).

Bohužiaľ, posledné stopy týchto kropají boli odstránené pri reštaurovaní PMT v roku 1990, lebo vtedajší historici sa domnievali, že boli na obraze nepôvodné a dodatočne namaľované... Kópia z Ostrihomu a tiež niektoré ďalšie kópie nám dosvedčujú, že tam tie krvavé kropaje asi patrili.

Týmto súvislostiam a kópiám Panny Márie Trnavskej sa bude venovať druhá prednáška Mgr. Libora Gottfrieda v Trnave, ktorá sa uskutoční v sobotu 25. mája o 15. hodine v refektári františkánskeho kláštora. Prednášku doplní hudobné vystúpenie gitarového septeta ZUŠ M. Sch. Trnavského – Les Étoiles pod vedením Márie Smažákovéj, výstava kópií PMT a originálov archívnych dokumentov. Pre záujemcov je na záver podujatia pripravená komentovaná prehliadka františkánskych krýpt. Organizátori podujatia – Štátny archív v Trnave, Rehoľa menších bratov – Františkánov v Trnave, Naše MesTTo, o.z. a komunita Visit.trnava – všetkých Trnavčanov srdečne pozývajú príjemne stráviť jedno sobotné popoludnie a po-

Panna Mária Trnavská – jezuitská kópia v Ostrihome, Kostol sv. Ignáca, okolo 1780. Podľa publikácie Papp F.E.

Panna Mária Trnavská – kópia v maďarskom Szarvasgede, okolo 1750. Poskytnuté farnosťou Buják

pritom sa niečo nové dozvedieť z dejín nášho mesta. ■

Použitá a odporúčaná literatúra:

- Jozef KMEC: Pútnické miesto Obišovce, Diecézna svätyňa a jej milostivý obraz Panny Márie, Tonio Košice 2018
- Hadrián RADVÁNI, Marcel KUBINEC: Panna Mária Trnavská, Lúč Bratislava 2012
- Ľubo MOLNÁR: Reštaurovanie milostného obrazu Panny Márie Trnavskej, Rím 1990 (reštaurátorská správa vo farskom archíve)
- PAPP Faber Erika: Égi Édesnyánk könyei, Budapest 2008

Simona Jurčová, Západoslovenské múzeum v Trnave

Trnavské fotoateliéry

Západoslovenské múzeum v Trnave ukončilo päťročný výskum fotoateliérov a fotografov, pôsobiacich v Trnave v období rokov 1860 – 1950, teda od prvého stáleho fotoateliéru v meste až do znárodnenia. Viacero čiastkových výstupov venovaných príbehom niektorých trnavských fotografov bolo publikovaných aj v mesačníku **Novinky z radnice. Celkovým pohľadom na problematiku je výstava **Trnavské fotoateliéry**, ktorá bude slávnostne otvorená v rámci podujatia **Noc v múzeu** v sobotu 18. mája 2019 o 19. hodine v budove Západoslovenského múzea.**

Prvé stále fotoateliéry sa nachádzali najskôr v metropolách. Fotografie v menších mestách spopularizovali sezónni fotografi, ktorí sa zastavili na niekoľko dní a pokryli počítačový záujem publika. Od polovice 19. storočia sa objavili fotoateliéry so stálou adresou aj v provinčných mestách. Povolanie fotograf získavalo záujem podnikateľov a nová živnosť sa etablovala. Fotografovanie vyžadovalo dobré svetlo, preto sa prvé ateliéry zriaďovali v záhradných pavilónoch s veľkými presklenými oknami. Fotografia bola cenovo prístupná aj nižšej sociálnej vrstve obyvateľstva. Najväčší záujem bol o portréty, ktoré zachovávali podobizeň rodinných príslušníkov pre budúce generácie.

Výskum zachovaných starých fotografií v zbierkovom fonde múzea a v súkromných rodinných archívoch odhalil mená viacerých trnavských fotografov. Korešpondencia trnavského magistrátu a daňové registre boli zdrojovým materiálom na objavenie ďalších fotografov, ale najmä pomohli odhaliť miesta a roky ich pôsobenia v Trnave.

V závere výskumu preto vieme nielen mená fotografov a názvy fotoateliérov, ale aj ich adresy v konkrétnych rokoch. Môžeme tak sledovať napríklad ich sťahovanie. Vieme, koľko fotografov pôsobilo v meste naraz, a teda aj akú mali v konkrétnom roku konkurenciu. Niektorí prišli do Trnavy len na krátky čas a niektorí tu pôsobili dlhšie.

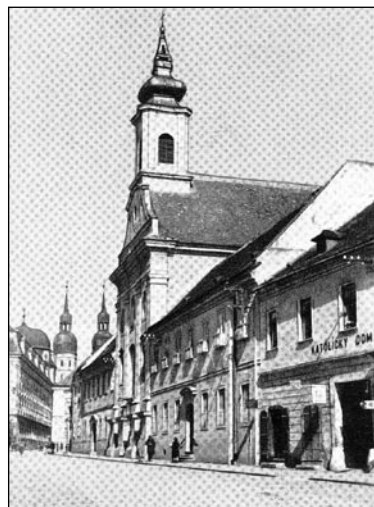
Prvý nám známy stály fotoateliér si v Trnave otvoril Štefan Dohnányi. Pôsobil na dnešnej Hviezdoslavovej ulici v susedstve uršulínskeho

Fotoateliéry boli v 19. storočí v obidvoch domoch na obrázku – na mieste domu s obchodom Baťa v pôvodnom meštianskom dome (okolo r. 1900 č. 41) a aj v dome vedľa (okolo r. 1900 č. 42), zdroj: Blažej Vitek

školského komplexu v dome, ktorý dnes už neexistuje (Trnava 553). Listom magistrátu ponúkal v júni 1860 vyhotovenie fotografií mesta. Prvou ženou – fotografkou bola jeho manželka Leopoldina von Dohnányi, ktorá ako prvá umiestnila svoj fotoateliér na hlavnú trnavskú ulicu do domu neďaleko radnice (na adrese Trnava 42). Založila tak fotoateliér, ktorý na tomto mieste fungoval s prestávkou 33 rokov.

Do roku 1900 pôsobili v Trnave títo fotografi: Alois Trepsitz (1863), Franz Jeanot (1868 – ?), Viliam Wietz (1870 – 1916, s prestávkou v rokoch 1893 – 1903), Viliam Rautek (1872 – 1873), Henrik Doležel (1873 – 1879), Rudolf Jahn (1885 – 1886), Ateliér Fanchette (1887), Edmund Violand (1887 – 1899), Karl Takáts (1888 – 1895), Július Balázsovich (1893 – 1894), Ján Vykopal (1894 – 1902), Benjamin Boronkay (1895 – 1897) a Fotateliér Helios (1899 – 1900). Medzi rokmi 1900 a 1918 pribudli Vincent

Na Hviezdoslavovej ulici vedľa uršulínskej školskej budovy stál meštiansky dom (okolo r. 1900 č. 553) na fotografii s názvom Katolícky dom, v ktorom sa po roku 1860 nachádzal fotoateliér Štefana Dohnányiho, zdroj: autorka

Ateliér Takáts sa nachádzal v dome na Štefánikovej ulici (okolo r. 1900 č. 168), zdroj: autorka

Kabáth (od roku 1900), Hermann Schieberth (1901 – 1907), Károly Krammer (1907 – 1908) a Sándor Nagy (od roku 1909).

Stále fotoateliéry, v ktorých sa fotografi po sebe striedali, boli na šiestich miestach:

1. Na adrese Trnava 553 (Hviezdoslavova ulica) bol už spomínaný fotoateliér Štefana Dohnányiho, ktorý v ňom pôsobil do roku 1866. Na tom istom mieste mal neskôr fotoateliér aj Viliam Wietz (1870 – 1875).

2. Na adrese Trnava 42 (Hlavná ulica) pôsobila v rokoch 1867 – 1870 Leopoldina von Dohnányi. Potom ho prevádzkovali za sebou fotografi: Rautek 1871 – 1872, Doležel 1873 – 1879, Wietz 1882 – 1886, Violand 1887 – 1899, Ateliér Helios 1899 – 1900.

3. Na adrese Trnava 9 (Hlavná ulica) bol od roku 1887 otvorený aj druhý fotoateliér, nachádzal sa v záhrade Režuchovej kaviarne, oproti radnici. Fungoval 25 rokov (1887 – 1902) a vystriedali sa v ňom postupne Ateliér Fanchette 1887, Wietz 1887 – 1893, Balázsovits 1893 – 1894 a Vykopal 1894 – 1902. V istom období boli teda dva fotoateliéry oproti sebe na dobrom strategickom mieste.

4. Na dnešnej Štefánikovej ulici – kedysi Trnava 168 – bol fotoateliér v Takáčovom dome. Fungoval v rokoch 1888 – 1925 s prestávkou v r. 1898 – 1900, teda 34 rokov. Postupne tam mali fotoateliér Takáts 1888 – 1895, Boronkay 1896 – 1897, Schieberth 1901 – 1902, Krammer 1907 – 1908 a Nagy 1909 – 1925.

5. V roku 1903 si na adrese Trnava 41 (Hlavná ulica) otvoril fotoateliér Viliam Wietz a prevádzkoval ho nepretržite 13 rokov v rokoch 1903 – 1916.

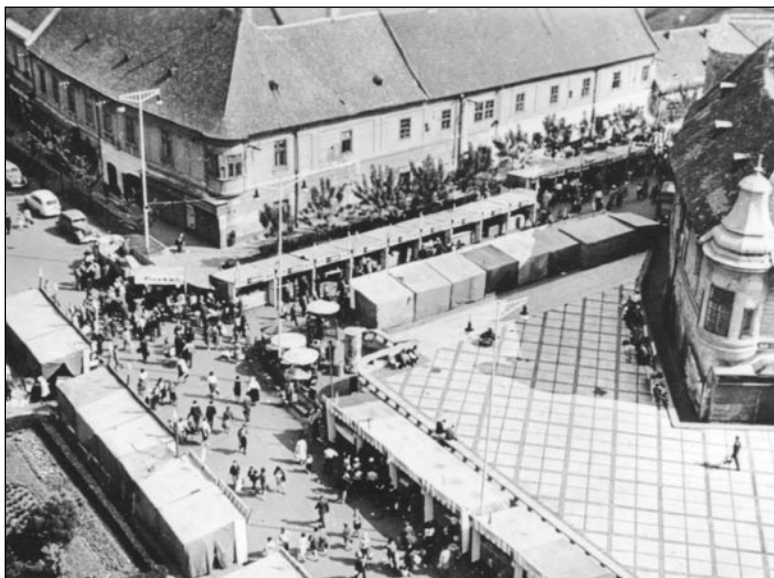
6. Napokon v záhrade domu na rohu námestia a Hviezdoslavovej ulice (Trnava 557) sa Kabáthov fotoateliér udržal asi 40 rokov (1901 – 1940?).

Spočiatku stačil na pokrytie záujmu Trnavčanov jeden fotoateliér (Štefan Dohnányi 1860 – 1862, 1864 – 1866, Leopoldina von Dohnányi 1867), no čoskoro sa uživilo remeslom aj viac fotografov súčasne. Najväčšia konkurencia bola v Trnave v roku 1907, keď tu pôsobili naraz štyri fotoateliéry. Inak sa v Trnave delili o zákazníkov dva až tri stále fotoateliéry.

Po roku 1918 pokračovali v Trnave dvaja fotografi Vincent Kabáth a Alexander (Sándor) Nagy. V dvadsiatych rokoch 20. storočia k nim pribudli William Hass (1920 – 1925?), Ľudevít Andók (1924 – 1937?), Viktor Kabáth (cca 1920

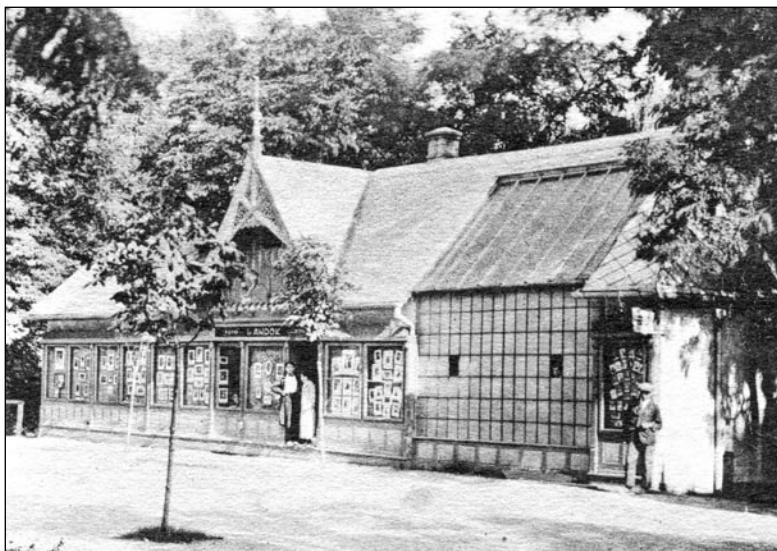
Fotoateliér v záhrade Režuchovej kaviarne sa nachádzal v Bogschovom dome, na obrázku z roku 1946 známa Kaviareň Európa (Thalmeiner), zdroj: archív SSV

Ateliér Kabáth našli Trnavčania v dome na rohu námestia a Hviezdoslavovej ulice (okolo r. 1900 č. 557), pohľadnica zo zbierky Jozefa Benku

– 1944?) a Ernestína Hassová (1922 – 1941). Živnostenský zákon z roku 1924 určil pre živnostníkov nové pravidlá a vznikli živnostenské spoločenstvá. Trnavskí fotografi boli evidovaní v rámci Okresného živnostenského spoločenstva. Okrem

živnostníkov spoločenstvo evidovalo aj ich učňov a tovarišov, archivovalo učňovské a tovarišské zmluvy, živnostenské oprávnenia a pod. Dokumenty zachované v Štátnom archíve v Trnave obsahujú prevažne zmluvy o učebnom pomere učňov a učňíc u profesionálnych

Andók mal svoj fotoateliér v pavilóne na Malej promenáde, pred záhradou evanjelickej fary, pohľadnica zo zbierky Jozefa Benku

Druhý Fotoateliér Kabáth prevádzkoval Viktor Kabáth na Masarykovej ulici (dnešnej Hlavnej), pohľadnica zo zbierky Jozefa Benku

fotografov, ktoré sa uzatvárali na 1 – 4 roky, podpísané v deň začiatku učebného pomeru. Zmluvu uzatváral na jednej strane zákonný zástupca učňa – jeho rodič, a na strane druhej profesionálny fotograf so živnosťou. Dokumenty poskytujú niektoré osobné údaje o fotografoch, napr. ich dátum a miesto narodenia či adresu fotoateliéru.

V tridsiatych rokoch 20. storočia pribudli k stálym fotografom Vojtech Strnát (1932 – 1946), Rudolf Režucha (1932 – 1947), Frídrich Mach (1934 – 1941), Artúr Binder (1936 – 1941) a Mikuláš Raška (1939 – ?). V štyridsiatych rokoch pôsobili ešte samostatne Karol Nagy (1942 – 1949), Ernest Turanský (1945 – 1950?), Viktor Micha-

Fotoateliér Nagy bol po roku 1926 na Hviezdoslavovej ulici, oproti Kostolu sv. Anny, zdroj: Stanislav Božík

Portrét dámy, Leopoldína von Dohnányi, Trnava, okolo r. 1867 – 1868, zdroj zbierkový fond ZSM

lec (1946 – 1954), Katarína Vysudilová – Režuchová (1947 – 1951) a Paulína Strnátová (1947 – 1948). Mnohé podniky pôsobili už po roku 1945 „pod národnou správou“, organizácia živnostníkov definitívne zanikla 31. 12. 1952. Majetok prevzal štát a správu nové vzniknuté inštitúcie. Existujúce trnavské fotoateliéry sa zlúčili, mnohé prevádzky zanikli a jestvujúce riadili Komunálne služby mesta Trnavy. Trnavskí fotografi do roku 1918 boli predovšetkým podnikatelia, kto-

Rudolf Režucha mal fotoateliér tiež na Masarykovej ulici, neďaleko radnice, pohľadnica zo zbierky Jozefa Benku

Deti, Franz Jeannot, Trnava 1868?, zdroj zbierkový fond ZSM

Svoj prvý fotoateliér prevádzkoval Viktor Michalec v rodičovskom dome na Bučianskej ceste, zdroj: Jozef Michalec

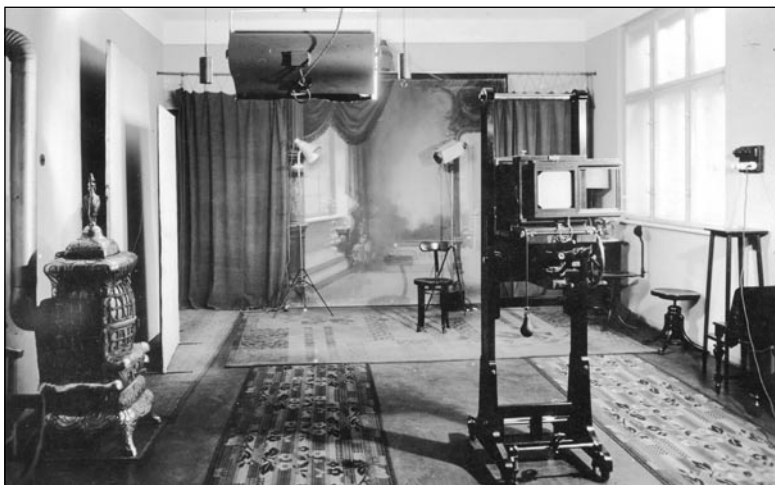
rých produkcia bola porovnateľná s akýmkoľvek bežným fotoateliérom v monarchii. No predsa mož-

no niektorých z nich považovať za kvalitnejších a technicky zdatnejších. Prostredníctvom vybranej

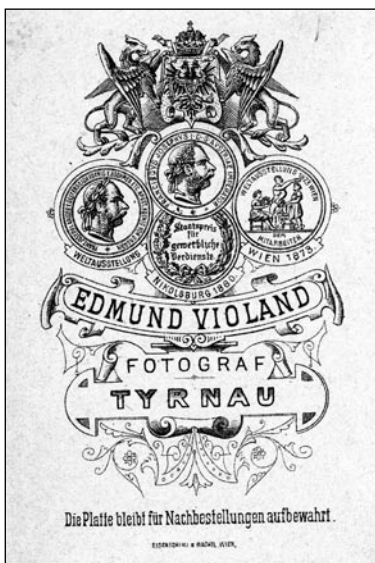

Bratia Anton a Mikuláš Schneidrovci, Villiam Wietz, Trnava, okolo roku 1886, zdroj zbierkový fond ZSM

kolekcie fotografií sa zúčastnili niektorej svetovej, hospodárskej alebo národopisnej výstavy a uspeli. Z trnavských fotografov sa novátorskými technikami zaoberali najmä Edmund Violand, Villiam Wietz, a Vincent Kabáth. Edmund Violand získal za svoje fotografie medailu na Svetovej výstave vo

Zariadenie fotoateliéru približne v tridsiatych rokoch 20. storočia, zdroj zbierkový fond ZSM

Reklama Edmunda Violanda na reverze fotografie, zdroj zbierkový fond ZSM

Viedni v roku 1873 a Štátnu cenu za zásluhy o remeslo v Nikolsburgu (dnes Mikulov) v roku 1880. Viliam Wietz získal prvú medailu v roku 1885 na výstave v Budapešti a neskôr viaceré medaily na národopisných výstavách. V reklame na reverze kartónov s nalepenou fotografiou z obdobia po roku 1903 uvádza Wietz spolu šesť medailí. Vincent Kabáth získal za fotografie kúpeľného mesta Baden bei Wien na výstave v roku 1897 zlatú medailu. Uviedol to v texte reklamy z roku 1901 v novinách Nagyszombati hetilap, ale v reklame fotoateliéru medailu nepoužil.

Dievčatko, Ateliér Schieberth, Trnava, medzi r. 1901 – 1907, zdroj zbierkový fond ZSM

Fotografi – živnostníci za prvej ČSR či v období 1939 – 1945 sa venovali skôr remeselnej činnosti spojenej s bežnými zákazkami. Okrem portrétnej fotografie bol veľký záujem o fotografie na doklady, fotografie kolektívov a tablá.

Spomedzi fotografov, ktorí boli viac umelci než remeselníci, možno menovať Viliama Wietza, Edmunda Violanda, Vincenta Kabátha a napokon i Alexandra Nagya. Ich tvorba bola výnimočnejšia než bežná produkcia. Umelecky pôsobiaci fotografi, ktorí sa okrem fotografickej tvorby venovali aj maľbe, boli Vincent Kabáth a Ľudevít Andók.

Portrét dieťaťa, Edmund Violand, Trnava, medzi r. 1887 – 1899, zdroj zbierkový fond ZSM

Dáma, Sándor Nagy, Trnava, okolo roku 1910, zdroj zbierkový fond ZSM

Zachovalo sa od nich niekoľko signovaných a datovaných portrétov – olejomalieb. Umeleckou fotografickou tvorbou vyniká Ateliér Kabáth s obomi fotografmi Vincentom i Viktorom Kabáthovcami. V ich

ateliéri vo dvore domu na rohu námestia a Hviezdoslavovej ulice vznikali okrem bežných fotografií aj krásne komorné portréty, kolorované fotografie a ušľachtilé tlače, na výrobu ktorých sa používali soli chrómu a koloidné látky, ale autori využívali aj staršie techniky, napríklad platinotypiu. Fotoateliér Kabáth bol vo svojej dobe tiež miestom stretnutí trnavských umelcov, rád sa tu zastavil sochár Ján Koniarek, hudobný skladateľ Mikuláš Schneider či maliar Jozef Balogh. ■

Zdroje:

Západoslovenské múzeum v Trnave, fond fotografií a pohľadníc
Západoslovenské múzeum v Trnave, historická knižnica – fond periodík
Štátny archív v Trnave, MG Trnava, daňové registre
Štátny archív v Trnave, MG Trnava, zápisnice Rady MNV
Štátny archív v Trnave, fond novín a časopisov, Nové Slovensko

Portrét, Ateliér Kabáth, Trnava, 1934, zdroj zbierkový fond ZSM

Literatúra:

HLAVÁČ, Ľudovít. 1989. Dejiny slovenskej fotografie. Bratislava, vydavateľstvo Osveta, 1989. ISBN 80-217-0086-6, 511 s.
HANÁK, Jozef. 2006. Bratislavský fo-

Dievča, Fotoateliér Krammer, Trnava, medzi r. 1907 – 1908, zdroj zbierkový fond ZSM

tografi 1840 – 1920. vydavateľstvo PT Albert Marenčin. Bratislava, 2006. ISBN 80-89218-31-8

Erika Juriková, Katedra klasických jazykov Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity

Známi i neznámi autori historickej Trnavskej univerzity XXXXII.

Významný právny historik a teoretik uhorského práva Ján Szegedi

V roku 1998 bola na Trnavskej univerzite založená právnická fakulta, ktorá nadviazala na činnosť a vedecké pôsobenie Právnickej fakulty historickej Trnavskej univerzity. Profesori tejto fakulty významnou mierou prispeli k rozvoju právnej vedy na našom území v 17. aj 18. storočí a napomohli pozdvihnúť univerzitu na úroveň jedinečnej vedeckej inštitúcie. Jedným z najčinnejších právnych teoretikov svojej doby pôsobiacim na Trnavskej univerzite bol profesor kánonického práva jezuita Ján Szegedi, od ktorého narodenia začiatkom apríla uplynulo tristodvadsať rokov.

Szegedi pochádzal z Acsádu (dnes Maďarsko), zo starobylého šľachtického rodu a do Spoločnosti Ježišovej vstúpil už ako šesťnásťročný. Univerzitné štúdiá absolvoval v Trnave, kde zostal vyučovať ako profesor filozofie. Následne pôsobil v rôznych rádových inštitúciách a v Trnave: v Štajerskom Hradci vyučuje teológiu, v Kluži je rektorom domu a dosiahne legitimizáciu rádu, pôsobí ako správca v Rábe, v Trnave ako dekan právnickej, neskôr filozofickej fakulty a profesor cirkevného práva.

Potom sa stáva riaditeľom viedenského Pázmanea, neskôr v Budíne správcom škôl a na tom istom mieste hlavným poľným kurátom uhorského vojska. Okrem toho zastáva funkciu prísediaceho arcibiskupského miestodržiteľského cirkevného súdu. Na sklonku života sa vracia do Trnavy, aby obsadil miesto riaditeľa trnavského kňazského seminára a zároveň zastával funkciu sudcu pri ostrihomskom cirkevnom súde. A práve v našom meste sa v decembri 1760 počas epidémie cholery skončila aj jeho životná púť.

Hoci bol Ján Szegedi profesorom kánonického práva a je v 18. storočí zásadným tvorcom právnickej literatúry, k jeho menu sa viažu najmä diela z praktického domáceho uhorského práva a zbierky zákonov. Dôležitým učebným materiálom boli jeho učebnice s náboženskou tematikou a učebnice prirodzeného práva. Za Szegediho prácu sa považuje, hoci jeho meno uvedené nie je, aj moderné vydanie zbierky uhorských zákonov Corpus Iuris Hungarici, ktorá vychádzala medzi rokmi 1742 a 1751.

Opatril ju registrami a poznámkami a články zákonov rozdelil na paragrafy.

Mnohí považujú Szegediho za jedného z prvých uhorských právnych historikov, aj keď štúdiá právnych dejín v dnešnom poňímaní ešte neexistovali. Okrem toho je autorom prác vychádzajúcich z archívnych výskumov, resp. zbierok zákonov s početným poznámkovým aparátom, ktoré sa stali dôležitým základom neskorších výskumov. Veľký význam majú aj jeho učebnice s praktickým didaktickým zameraním a zbierky zákonov.

Najznámejším Szegediho dielom sa stalo trojzväzkové *Tripartitum Juris Ungarici Tyrocinium* [Úvod do uhorského práva *Tripartita*], ktoré vyšlo v roku 1734 a následne ešte štyrikrát v Trnave a dvakrát v Záhrebe. Kniha komplexne spracováva domáci právny systém podľa Werbőczyho *Tripartita* a zaoberá sa domácim právom. Uvádza už neaktuálne a aktuálne nariadenia, odvoláva sa na *Novum Tripartitum*, zákony nemeckej ríše, rímskeho a cirkevného práva. Poukazuje na to, že ak neexistujú uhorské právne pramene, majú sa aplikovať práve tieto. Popri tom Szegedi spracoval aj živé právo a priniesol prehľad platných zákonov a nariadení.

Z ďalších Szegediho prác vydaných v Trnave spomenieme *Rubicae sive synopsis titulorum, capitum et articulorum universi juris Ungarici I – III* [Rubriky čiže prehľady nadpisov, kapitol a článkov celého uhorského práva] (1734), v ktorom systematizuje tituly článkov uhorských zákonov a vysvetľuje ich podľa vzoru rímskeho práva. Nebol však len autorom odborných prác, ale svoju invenciu preukázal aj v tzv. krásnej literatúre. Pripisuje sa mu totiž autorstvo oslavného dielka *Respublica recte ordinata in Hungaria*

Priečelie budovy historickej Trnavskej univerzity vedľa univerzitného kostola (dnes Katedrála sv. Jána Krstiteľa) na dobovej pohľadnici okolo roku 1918, zdroj: Jozef Benko

tripartita panegyrica oratione celebrata (1738), v ktorom vysoko vyzdvihuje uhorský štátny a právny systém.

Na začiatku už spomínanej prelomovej práce *Úvod do uhorského práva Tripartita* zaradil Szegedi teoretickú rozpravu o prameňoch uhorského práva, ku ktorým okrem právnych nariadení ráta aj právnu obyčaj. Okrem iného sa v nej zmieňuje o aktuálnosti svojho diela a tým zároveň zdôvodňuje, prečo sa rozhodol prácu napísať: „O užitočnosti tohto dielka zaiste nie je veľa, čo by sme mali vyložiť. Okrem toho totiž, že aj dokonali muži úvody tých vied, ktoré vyučujú, alebo sami zostavujú, alebo inými napísané nie bez vedomia Minervy čítajú. Vďaka ne snáď ponúkne túto našu námahu a úžitok mládeži študujúcej zákony a tým, ktorých hmotný nedostatok odrádza od kupovania celých zväzkov našich zákonov alebo im zmätok a mnohonásobné protirečenia bránia riadne veci pochopiť. Predovšetkým sme vynechali tie zákony, ktoré sa už v dnešnom čase nepoužívajú, a pokúsili sme sa do tejto príručky zhrnúť hlavne všetky tie, ktoré sa zvykli

prednášať podľa modernej súdnej praxe našich zákonov.“ ■

Použitá literatúra:

Erika Juríková, Miriam Poriezoová: *Právnická literatúra* vydávaná na Trnavskej univerzite v 17. a 18. storočí. In: *Bibliotheca Antiqua*. Olomouc: Vědecká knihovna 2015, s. 71-77.

Miriam Laclavíková, Adriána Švecová: *Dejiny právnického vzdelávania na Trnavskej univerzite v Trnave*. Praha: Leges, 2017.

Miriam Laclavíková, Adriána Švecová: *Dejiny právnického vzdelávania na Trnavskej univerzite* (I. časť). Drobná skica z dejín historickej právnickej fakulty (1667-1777). In: *Universitas Tyrnaviensis*, 1/2019, s. 24-25.

Súťažná otázka: Ktoré dielo Jána Szegediho sa označuje ako najvýznamnejšie a prečo?

Správne odpovede zasielajte do 20. mája na adresu: Katedra klasických jazykov, Trnavská univerzita, Filozofická fakulta, Hornopotočná 23, 918 43 Trnava alebo elektronicky na klasjaz@truni.sk. Z účastníkov súťaže vyžrebujeme jedného, ktorý získa knižnú cenu.

Veronika Slneková-Plesníková, do tlače pripravil: (mj)

K osudom židovskej komunity v Trnave v rokoch 1938 – 1945.....1. časť

Pred časom vznikla na pôde Katedry histórie Filozofickej fakulty Univerzity Konštatína Filozofa v Nitre zaujímavá práca, ktorá je venovaná doteraz nevelmi známym osudom židovskej komunity v Trnave počas druhej svetovej vojny. Zrejme je logické, že takáto práca vznikla inde ako v našom meste, aj pre odstup, ktorý mohli mať autori pri spracúvaní témy. A hľadanie objektívneho pohľadu je niekedy aj otázkou časového odstupu. Predsa len, sedemdesiatpäť rokov od holokaustu a obdobia slovenského štátu, temnej éry našich dejín, je síce dosť dlhé obdobie, no nie natoľko, aby nebola stále živá generácia potomkov priamych účastníkov vtedajšieho diania. Aj ich sa môže dotknúť zverejnenie práce K osudom židovskej komunity v Trnave v rokoch 1938 – 1945, ktorú práve uvádzame na pokračovanie s láskavým dovolením autorky Veroniky Slnekovej-Plesníkovej.

„Sama som asi v polovici 90. rokov 20. storočia začala s výskumom židovskej komunity v Trnave, a to prostredníctvom pomerne rozsiahleho pátrania vo vtedajšom okresnom archíve v Trnave najmä vo fondoch Okresného úradu v Trnave 1938 – 1945 a Okresného živnostenského spoločenstva 1938 – 1943, ktorý som následne doplnila aj výskumom v Slovenskom národnom archíve. Tým som sa pokúsila skompletizovať obraz, vyskladať mozaiku a vyplniť medzery, ktoré vznikli pre torzovitost materiálu z trnavského archívu. V SNA som prešla rozsiahly spisový materiál týkajúci sa Trnavy v rôznych fondoch: fonde Prezídia Krajinského úradu, Úradu predsedníctva vlády, Hospodárskej úradovne Predsedníctva vlády, ministerstva hospodárstva, ministerstva vnútra či Ústredného hospodárskeho úradu. Tento výskum som doplnila o štúdium tlače, a to na celoslovenskej úrovni denníka Slovák, ale predovšetkým regionálnych periodík týždenníka Trnavské noviny a Trnavský kraj. Môj výskum potvrdzoval snahu mojej domovskej katedry orientovať sa na výskum a vyučovanie holokaustu, vďaka čomu na našej katedre vznikol rad diplomových prác zaoberajúcich sa 'riešením židovskej otázky' na Sloven-

sku. Pri členení som sa rozhodla prevziať Hilbergovu kategorizáciu: páchatelia, obeť a diváci, a pokúsiť sa o analýzu týchto kategórií predovšetkým na úrovni regiónu, teda konkrétne v Trnave, s cieľom vyzdvihnúť miestne špecifiká, iniciatívy a aktivity. Cieľom textu bolo aj ukázať, že židovská komunita v Trnave pred vojnou žila svojím bohatým kultúrnym a spoločenským životom, čiastočne integrovaná do života mestskej komunity, ale potom predovšetkým to, že holokaust túto špecifickú 'symbiózu' a rôznorodosť rozložil a definitívne tvár mestskej komunity zmenil. Za akési motto, ale i výzvu súčasne, považujem slová Jehudu Bauera z úvodu jeho Úvah o holokauste, že historik má v podstate dvojité úlohu: 'po prvé, má bádať a analyzovať, po druhé by mal mať na pamäti, že má rozprávať príbeh – príbeh, ktorý sa týka ľudí a ich životov'. Text teda mal ambíciu byť príbehom o židovskej komunite v Trnave. Mal byť predovšetkým o tých, ktorí sa ocitli v extrémnom ohrození, ktorému nedokázali efektívne čeliť. Popri tom má však v kontexte priniesť úvahy o motívoch správania a konania ľudí všetkých troch skúmaných kategórií aktérov,“ povedala Veronika Slneková-Plesníková.

Situácia Židov v Trnave po vyhlásení autonómie Slovenska¹
Jestvujúci krehký modus vivendi v spoľžití Židov a majoritného obyvateľstva narušilo vyhlásenie autonómie Slovenska, keď sa jedným z najdôležitejších vnútropolitických problémov stalo „riešenie“ akejsi umelo vytvorenej „židovskej otázky“, nastolenej vládnu garnitúrou, vďaka ktorej sa Židia (ale aj Česi) ocitli v pozícii „zlej“, „neprajnej“ a nepohodlnej menšiny, ktorej vplyv bolo potrebné eliminovať. Vzápätí po vyhlásení autonómie prebehla Slovenskom prvá vlna antisemitizmu. Určujúcim trendom pre obdobie autonómie Slovenska je totalitárizácia režimu, teda budovanie autoritatívneho režimu jednej politickej strany – štátostrany, a s tým spojené zásahy do demokratickej podstaty dovtedajšieho režimu, idúce ruka v ruke s hľadaním vnútorných nepriateľov. Hoci si punc „neprajníkov“ Slovenska v prvej fáze vyslúžili aj Česi žijúci a pracujúci na Slovensku, univerzálnym a dlhodobým nepriateľom, na ktorom si Hlinkova slovenská ľudová strana tvrdo ventilovala svoje „dlhé čakanie na moc“, sa stali práve Židia, a to na prvý pohľad doslova zo dňa na deň (?).² Ak je práve vzťah politickej moci – štátu k menšinám (dodržiavanie

¹ K Trnave v období autonómie podrobnejšie pozri aj SLNEKOVÁ, Veronika. „Židovská otázka“ na úrovni mesta – Trnava v období autonómie Slovenska. In: Studia historica Nitriensia, č. 5, 1996, s. 185–201.

² NIŽŇANSKÝ, Eduard. Židovská komunita na Slovensku medzi československou parlamentnou demokraciou a slovenským štátom v stredoeurópskom kontexte. Prešov: Universum, 1999, s. 8.

ich politických, občianskych i ľudských práv) akýmsi lakmusovým papierikom demokracie, tak práve vyhlásenie autonómie Slovenska možno označiť za začiatok jej rozkladu.³

Napriek tomu, že hneď po vyhlásení autonómie vyjadrila vládna garnitúra svoje odhodlanie riešiť akúsi „židovskú otázku“, autonómia bola skôr obdobím hľadania koncepcie „riešenia“, preto z tohto obdobia neexistuje žiadna explicitne protizidovská právna norma.⁴

Proti Židom, pričom v niektorých prípadoch prednostne proti Židom, boli používané právne normy smerujúce k rozkladu parlamentnej demokracie. Z tejto kategórie uvediem tie, ktorých aplikácia je vystopovateľná aj v skúmanej Trnave: vyššie spomínaná likvidácia politických strán a telovýchovných spolkov, zásahy proti samosprávnym orgánom⁵, ale podľa môjho názoru aj zásahy do slobodného podnikania – napr. nariadenie č. 265/1938 Zb. o dočasných obmedzeniach v živnostenskom podnikaní malo

byť aplikované na „neprajníkov slovenského národa, zvlášť židovského vierovyznania“, v dôsledku čoho v Trnave „dost' veľký počet obchodníkov a živnostníkov židovského vierovyznania a národnosti sami oznámili zrieknutie sa živnostenského oprávnenia“.⁶ E. Nižňanský tieto opatrenia už zaraďuje do kategórie explicitne protizidovských.⁷ Podľa môjho názoru ako explicitne protizidovské koncipované ešte neboli a vláda iba využila situáciu a namierila ich prevádzajúcimi smernicami proti Židom. Podobne to bolo aj s nariadením vlády o dočasnej úprave verejného notárstva na Slovensku z 18. 10. 1938, oprávňujúcim ministra pravosúdia pozbať verejného notára úradu, resp. ho preložiť zo služobných dôvodov na iné služobné miesto, čo minister Ferdinand Ďurčanský využil na preloženie niektorých židovských (i českých) verejných notárov do obcí, ktoré mali pripadnúť po arbitráži Maďarsku. Z Trnavy je to prípad Dr. Huga Matznera, ktorého preložili do Dunajskej Stredy.⁸ Napriek tomu sa už v období au-

³ NIŽŇANSKÝ, ref. 2, s. 12.

⁴ KAMENEC, Ivan. Židovská otázka na Slovensku a spôsoby jej riešenia v čase autonómie Slovenska. In: Nové obzory, č. 10, 1968, s. 155-180.

⁵ E. Nižňanský do tejto kategórie zaraďuje ešte: glajchšaltovanie odborov a spoločenských organizácií, nedemokratické voľby do Snemu Slovenskej krajiny. Pozri NIŽŇANSKÝ, ref. 2, s. 12. Zásahy v jednotlivých kapitolách práce aj podrobnejšie analyzuje. K voľbám pozri NIŽŇANSKÝ, Eduard. Voľby do snemu Slovenskej krajiny v roku 1938. In: Studia historica Nitriensia, č. 7, 1998, s. 163-203.

⁶ Z dokumentov nevyplýva, že by šlo o hromadný úkaz – poznám len 5 konkrétnych prípadov živnostníkov, ktorí sa v novembri a decembri 1938 živnostenského oprávnenia vzdali. MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 105, Prez. 2588/1938, Vládne nariadenie o dočasných obmedzeniach v živnostenskom podnikaní. Ďalej sem môžeme zaradiť nariadenie vlády Slovenskej krajiny č. 55 z 23.2.1939 o obmedzení zaťaženia nehnuteľností, na základe inštrukcií ku ktorému, keď okresný úrad zistí, že nadobúdateľom alebo arendátorom sa má stať osoba, ktorá má síce československú štátnu príslušnosť, „ale je židovskej národnosti alebo vierovyznania, žiadost' zamietne“. MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 109, Prez. 521/1939, Nehnuteľnosti – zaťaženie. K aplikácii oboch nariadení v Trnave pozri viac SLNEKOVÁ, Veronika. Arizácie židovských podnikov v Trnave ako súčasť tzv. riešenia židovskej otázky v rokoch 1938-1945. In: Studia historica Nitriensia, č. 9, 2001, s. 169-171.

⁷ NIŽŇANSKÝ, ref. 2, s. 12.

⁸ Úradné noviny, 24.10.1938 a 29.10.1938. H. Matzner bol verejným notárom v Trnave od roku 1929. Proti preloženiu sa odvolal, čím sa síce vyhol vystáhovaniu, ale ako 57-ročný zostal bez miesta a príjmu. Neskôr pracoval napr. ako murársky pomocník či pomocník v čalúnnickej dielni. Viac: HOLEC, Roman. Hugo Matzner – zabudnutý ľavicový intelektuál. In: IVANIČKOVÁ, Edita (ed.) Z dejín demokratických a totalitných režimov na Slovensku a v Československu v 20. storočí. Historik Ivan Kamenec 70-ročný. Bratislava: Prodoma, 2008, s. 369.

Ľudia a udalosti

■ **2. 5. 1954** – V Trnave umrel hudobný skladateľ a hudobník ALEXANDER GALBAVÝ, autor populárnych tanečných piesní (65. výročie).

■ **3. 5. 1919** – V Trnave sa narodil zoológ, riaditeľ ZOO v Bohniciach a odborný publicista JÁN KALUŽA, absolvent trnavského gymnázia a jeho neskorší profesor (100. výročie).

■ **4. 5. 1919** – V Ivanke pri Dunaji tragicky zahynul politik, diplomat, astronóm a generál MILAN RASTISLAV ŠTEFÁNIK, ktorého pomník od sochára Jána Koniarka zdobí od roku 1924 Trnavu a jedna z ulíc nesie jeho meno (100. výročie).

■ **5. 5. 1919** – Výnosom Ministerstva školstva a národnej osvety bolo zriadené Československé reálne štátne gymnázium Jána Hollého v Trnave (100. výročie).

■ **6. 5. 1759** – V Trnave umrel historik, profesor Trnavskej univerzity, dekan jej filozofickej fakulty a viacnásobný rektor JÁN KAZI (260 výročie).

■ **10. 5. 1649** – V Bratislave umrel bývalý profesor Trnavskej univerzity a v rokoch 1641 – 44 jej rektor PETER BELECIUS (370. výročie).

■ **11. 5. 1869** – V Záhrebe umrel kardinál JURAJ HAULÍK, trnavský rodák, politik a organizátor kultúrneho života v Chorvátsku, ktorého pamiatku pripomína ulica a pamätná tabuľa na jeho rodnom dome v Trnave, kde mu r. 2014 udelili Čestné občianstvo TTSK in memoriam (150. výročie).

■ **11. 5. 1919** – V Mikšovej sa narodil spoluzakladateľ Svetového kongresu Slovákov, provinciál Spoločnosti slovenských jezuitov v Kanade, profesor pápežskej univerzity Georgiana

tonómie uskutočnila prvá veľká otvorene protizidovská akcia organizovaná slovenskou autonómnou vládou a odštartovaná vtedajším predsedom vlády Jozefom Tisom, totiž vystaňovanie Židov na Maďarsku odstúpené územie v novembri 1938. Akcia nebola doneďavna celkom preskúmaná a bol jej pripisovaný skôr marginálny význam.⁹ Vďaka posledným výskumom nadobudla na relevantnosti z viacerých dôvodov.¹⁰ Nariadením vystaňovania reagovala vtedajšia vládna garnitúra na svoj prvý zahranično-politický neúspech, ktorý predstavovala Viedenská arbitráž. V tejto situácii považovala za potrebné odhaliť a potrestať „vinníka“, zodpovedného za územné straty. Posledným impulzom na úder proti Židom sa stala bezvýznamná demonštrácia 1. 11. 1938 v Bratislave s protislovenským zameraním, ktorej sa zúčastnilo niekoľko desiatok Židov.¹¹ Okresným úradom najprv prišla inštrukcia Prezídia Krajiniského úradu v Bratislave, aby Židom patriacim na odstúpené územia zabránili vycestovať do krajov, ktoré odstúpené nebudú. Židia sa tak stali jedinou kategóriou obyvateľov z odstupovaného územia,

ktorej bol znemožnený voľný pohyb.¹² Nasledujúci deň, 4. 11. 1938 okolo poludnia, už dostali okresné úrady telefonogram, ktorým ministerský predseda autonómnej vlády nariadil (a prevzal tak na seba zodpovednosť za akciu) deportáciu nemajetných Židov za novú hranicu s Maďarskom a zaistenie majetných Židov s majetkom nad 500 tisíc Kč, „aby sa zabránilo dákemu odnášanju majetku“.¹³ Túto inštrukciu však ešte v ten deň večer vystriedala ďalšia: nový telefonogram nariadil do hĺbky 20 km za novú hranicu s Maďarskom transportovať tento raz už Židov s cudzou štátnou príslušnosťou a Židov – bezdomovcov, Židia s česko-slovenskou štátnou príslušnosťou mali byť vypovedaní do svojej domovskej obce na území Slovenskej krajiny.¹⁴ Tieto, vcelku protichodné inštrukcie vlády, pôsobili nanajvyš nepremyslene a chaoticky, funkcionárov okresných úradov skôr dezorientovali, vďaka čomu vznikal zmätok a panika a objavili sa otázky, ako celú akciu vlastne uskutočniť, kde vziať dopravné prostriedky i financie? Nakoniec, každý okresný úrad si realizáciu akcie predstavil a aj uskutočnil po svojom.¹⁵

⁹ K explicitne protizidovským opatreniam patrilo ďalej: rušenie Eruv – drôtov, zákaz nedeľného predaja či vyradovanie židovských zástupcov z vedenia živnostenských komôr. Viac NIŽŇANSKÝ, ref. 2, s. 106.

¹⁰ Pozri NIŽŇANSKÝ, Eduard – SLNEKOVÁ, Veronika. Deportácie Židov za autonómie Slovenska 4.-5.11.1938. In: *Studia historica Nitriensia*, č. 5, 1996, s. 66-184. NIŽŇANSKÝ, ref. 2, s. 24-102. NIŽŇANSKÝ, Eduard. Deportácie Židov v novembri 1938 zo Slovenska v hláseniach styčných dôstojníkov. In: *Studia historica Nitriensia*, č. 7, 1998, s. 259-286. NIŽŇANSKÝ, Eduard. Ohlas deportácií Židov za autonómie Slovenska v európskej nemecky písanej tlači. In: *Studia historica Nitriensia*, č. 6, 1997, s. 69-80. Pre popisanie akcie som volila neutrálne slovné spojenie – vystaňovanie Židov. Dobové dokumenty používali termíny „postrk“, „postrkovať“. Sama sa prikláňam aj k použitiu termínu deportácie, hoci na takéto označenie novembrovej akcie sú protichodné pohľady argumentujúce tým, že termín deportácie sa používa v súvislosti so židovskými transportmi v roku 1942 a 1944 smerujúcimi do vyhľadzovacích centier, keď aj organizačná stránka vyzerala podstatne ináč. Aj v tomto prípade však išlo o štátom organizovanú akciu, ktorej cieľom bolo násilné vystaňovanie určitej definovanej kategórie obyvateľov na vopred určené miesto, na základe vyhotovených zoznamov, prepravovaní boli hromadne na to určenými dopravnými prostriedkami, pričom vziať si mohli limitovanú batožinu a finančný obnos.

¹¹ Viac NIŽŇANSKÝ, ref. 2, s. 100.

¹² MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 104, Prez. 2250/1938, Potulní cigáni a Židia – odsunutie.

¹³ MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 104, Prez. 2246/1938, Premiestnenie Židov.

¹⁴ MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 104, Prez. 2246/1938, Premiestnenie Židov.

¹⁵ K priebehu v jednotlivých okresoch pozri NIŽŇANSKÝ, ref. 2, s. 44-99. NIŽŇANSKÝ – SLNEKOVÁ, ref. 103, s. 78-89.

Ľudia a udalosti

v Ríme a zakladateľ vydavateľstva Dobrá kniha FELIX LITVA, ktorý po návrate z emigrácie pôsobil ako prorektor Trnavskej univerzity v Trnave, kde mu roku 1997 udelili Cenu mesta Trnava a kde aj umrel (100. výročie).

■ **15. 5. 1559** – Do Trnavy prišli na pozvanie Mikuláša Oláha prví jezuitskí pedagógovia (460. výročie).

■ **16. 5. 1719** – V Trnave sa narodil fyzik a profesor Trnavskej univerzity JÁN PURGINA, autor veršovanej latinskej práce o elektrine (300. výročie).

18. 5. 2004 – V Piešťanoch umrel trnavský rodák MIKULÁŠ GRAJCAR, hádzanár, hráč trnavskej Slávie a tréner (5. výročie).

■ **22. 5. 1464** – Kráľ Matej I. vydal v Budíne privilegijnú listinu, ktorou zrovnoprávnil poddanské obce Hrnčiarovce, Modranka, Brestovany, Ružindol a Horné Lovčice s mestom Trnava. Obce sa takto stali súčasťou mestskej komunity a ich obyvatelia mali rovnaké výsady ako samotní Trnavčania (555. výročie).

■ **22. 5. 1939** – V Paderovciach sa narodil filatelista, fotograf a odborný publicista IVAN LUŽÁK, absolvent trnavského gymnázia a šéfredaktor mesačníka Slovenská filatelia (80. narodeniny).

■ **23. 5. 1759** – V Košiciach umrel bývalý profesor teológie a matematiky na Trnavskej univerzite a v rokoch 1739 – 42 jej rektor GABRIEL GRAFF (260. výročie).

■ **23. 5. 1929** – V Trnave sa narodil spisovateľ, publicista a novinár LADISLAV SZALAY, redaktor Roháča a šéfredaktor Slovenského denníka (90. narodeniny).

Po prevzatí telefonogramu nariadil OÚ v Trnave všetkým četníckym staniciam, aby vykonali „raziu u miestnych rodín Židov“ s cieľom vypátrať „cudzích štátnych občanov židovskej národnosti“ a zadržat' všetkých Židov bez hmotných prostriedkov bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť. Zároveň mali uskutočniť domové prehliadky u majetných židovských rodín, u ktorých sa predpokladal majetok nad 500 tisíc Kč, zaistiť hlavne ich vkladné knižky a dať ich do dočasnej väzby. Okresný náčelník dokonca zdôrazňoval, že „nie je žiaduce dať im do rúk potvrdenky o zaistení majetku“, čo vyznieva ako nabádanie na krádež. Četníkom mali pri akcii asistovať spoľahliví gardisti.¹⁶ Ak urobíme porovnanie s inými mestami, tak počet vyvezených Židov z Trnavy nepatrí k najvyšším. Z písomností OÚ v Trnave vyplýva, že z Trnavy za týchto okolností a celkom bez prípravy mali vysťahovať 38 Židov a 1 židovskú rodinu (počet jej členov nepoznáme). Išlo o cudzích štátnych príslušníkov (18 príslušných do Maďarska, 12 do Poľska, 4 do Nemecka, resp. Rakúska, v prípa-

de zvyšku bola štátna príslušnosť sporná). Výmer o vysťahovaní však 4. 11. 1938 okolo 23.00 hodiny v noci prevzalo len 30 z nich, zvyšní sa podľa poznámky na zachovaných doručovacích lístkoch nachádzali mimo mesta. 30 Židov nakoniec OÚ v Trnave vyviezol v noci 5. 11. 1938. Na tento účel si u Štátnej dráhy objednal tri autobusy so šoférmi. Židov dopravili pravdepodobne k Dunajskej Strede. Domy, byty a dielne odsunutých zapečatili a majetok zaistili.¹⁷

Medzi vyvezenými bol aj rabín a matrikár židovskej náboženskej obce status quo Armin Duschinský, ktorý v tejto funkcii pôsobil len od 20. 10. 1938. Deportácia náboženských predstaviteľov náboženských obcí, ktorú poznáme aj z iných okresov Slovenska, bola hrubým zásahom do náboženského života komunity, garantovaného zatiaľ aj ústavou.¹⁸ OÚ v Trnave patrilo k tým, ktoré avizovali, že odsunutím niektorých Židov by mohli v okrese nastať vážne hospodárske problémy, keďže niektorí hrali v hospodárskom živote regiónu dôležitú úlohu. Z tohto dôvodu žiadala OÚ v Trnave 5. 11. 1938 ministra

¹⁶Ref. 106.

¹⁷ Deportovaní s príslušnosťou do Poľska: Elvíra Rosenbergerová, 1912, Leonora Rosenbergerová, 1886, Alžbeta Rosenbergerová – Hviezdoslavova 10, nemajetní, byt zapečatený; Jakub Sterneberg, 1910, Berta Sterneberg, 1912, Regina Sterneberg, 1914, Janka Sternberg, 1917 – Kapitulska 16, nemajetní, byt zapečatený; Schajje Chaskol Templer, 1900, Karolína Templerová, 1897, Henrich Templer, 1926, Julius Templer, 1928, Sara Templerová, 1930 – Kapitulska 16, nemajetní, byt zapečatený; do Maďarska: Max Weiner, 1903, Mozes Weiner, 1928, Abrahám Weiner, 1913 – Kapitulska 35, nemajetní; Julius Berger, 1889, Sidónia Bergerová, 1893, Helena Bergerová, 1923 – Masarykova 34, byt a inštalatárska dielňa zapečatené, Jozefína Neumannová, 1896 – Emmerova 26, nemajetná; Ondrej Lang, 1908 – nemajetný; František Neumann, 1920 – Pekárska 7, nemajetný; Armín Duschinský, Alžbeta Duschinská – Hollého 11, byt zapečatený; do Nemecka: Aron Dorlaufer, 1926, Liana Dorlauferová, 1926, Valeria Dorlauferová, 1905 – Masarykova 36, byt a krajčírska dielňa zapečatené; sporná štátna príslušnosť: Leib Rubin Sternberg, 1883, Helena Sternberg, 1879, Ignác Sternberg, 1908 – Mariánska 10, byt zapečatený; Moric Reiss, 1924 – Kapitulska 16; Adolf Ehrlich s rodinou – Hornopotočná, byt zapečatený.

¹⁸MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 104, Prez. 2246/1938, Premiestnenie Židov. Odvolania proti deportáciám boli zrejme zriedkavé. Napriek tomu sa proti vyvezeniu 17. 11. 1938 Armin Duschinský odvolal. Jeho odvolanie však Krajinský úrad v Bratislave 15.12.1938 zamietol a nariadil A. Duschinskému a jeho manželke vysťahovať sa do 8 dní z územia Slovenskej krajiny, v opačnom prípade hrozil donucovacími prostriedkami. MV, ŠAB, PT, fond OÚT, č. k. 105, Prez. 2334/1938, Dr. Duschinský Armin, odvolanie proti vysťahovaniu.. Pozri aj NIŽŇANSKÝ, ref. 2, s. 78-79.

Ľudia a udalosti....

■ **24. 5. 1394** – V Trnave sa uskutočnilo zasadanie mestskej rady, na ktorej zvolili Jána Talknera za správcu mestskej pokladnice a ten začal viesť do dnešných čias zachovanú účtovnú knihu Trnavy (625. výročie).

■ **25. 5. 1939** – V Trnave sa narodil profesor trnavského gymnázia, zakladateľ a dlhoročný dirigent speváckeho zboru Cantica nova, organizátor a hudobný publicista JÁN SCHULTZ, člen Speváckeho zboru slovenských učiteľov a nositeľ Uznania za zásluhy a reprezentáciu mesta Trnava (80. narodeniny).

■ **27. 5. 1649** – V Trnave umrel cirkevný historik, profesor a v rokoch 1635 – 36 prvý rektor Trnavskej univerzity JURAJ DOBRONOCKÝ, spolupracovník Petra Pázmaňa pri zakladaní univerzity (370. výročie).

■ **28. 5. 1934** – V Trnave sa narodil technik, vedec a odborný publicista ŠTEFAN KORČEK, expert na motorové oleje a mazacu techniku v automobilovom priemysle, ktorý pôsobil v USA, nositeľ Čestného občianstva mesta Trnava (85. narodeniny).

■ **29. 5. 1629** – Na mieste bývalého dominikánskeho kostola v Trnave položili základný kameň pre výstavbu Univerzité sv. Jána Krstiteľa (390. výročie).

■ **31. 5. 1939** – V Trnave sa narodil elektrotechnik, vynálezca, pedagóg a odborný publicista ROLAND KÁNIK, ktorý prednášal na Trnavskej univerzite i na Univerzite sv. Cyrila a Metoda v Trnave (80. výročie). ■

P.R.

hospodárstva Pabla Teplanského o udelenie výnimky pre Oskara a Viktora Treumannovcov, majiteľov a generálnych riaditeľov firmy Treumann a syn, vývozná sládovňa, pretože ako rakúski, resp. nemeckí štátni príslušníci mali byť vysťahovaní na územie Maďarska. Keďže „záujem tohto podniku, ktorý je pre okolie Trnavy veľmi dôležitý vyžaduje, aby títo páni neboli tak náhle postrkom dopravení za hranice, lebo by to znamenalo zastavenie podniku, čím by utrpelo škodu všetko zamestnanectvo. Nakoľko je to firma vývozná, aj vzhľadom na to je potrebné, aby prevoz v tomto podniku nebol pretrhnutý“.¹⁹

Kým však dostal OÚ v Trnave odpoveď, bola celá vysťahovacia akcia 7. 11. 1938 zastavená a okresné úrady mali pokračovať len v premiestňovaní Židov do domovských obcí do tej miery, aby neboli poškodené hospodárske záujmy Slovenskej krajiny. Treumannovcov tak do zoznamu Židov určených na vysťahovanie nezahrnuli a ako hospodárski dôležití sa deportáciám vyhli.

Akcia novembrového odsunu Židov nielenže patrí k unáhleným, chaotickým a nepremysleným, ale sprevádzali ju násilnosti i rozkrádanie. Napríklad, v stolárskej dielni vysťahovaného A. Ehrlicha na Hornopotočnej ulici boli roztlčené okná a zariadenie bolo rozkradnuté.²⁰

Mnohí z vyvezených Židov zakrátko prichádzali späť, čím vznikol problém s vracaním zaisteného majetku – bytov, obchodov, zabaavených vecí i peňazí. Nepoznáme

presný počet navrátilcov z Trnavy – dokážeme ho rekonštruovať iba približne: podľa sčítacích hárkov zo sčítania obyvateľov v decembri 1938 už vo svojom pôvodnom bydlisku bývalo 10 z nich (sedemčlenná rodina Sternbergovcov a trojčlenná rodina Bergerovcov), osud ostatných zostáva nejasný. Byty deportovaných odpečatil OÚ v Trnave ešte v priebehu novembra a začiatkom decembra 1938 v súlade s nariadením Prezídia Krajského úradu z 8. 11. 1938.²¹ Postoje, názory a nálady miestnych úradníkov štátnej správy, teda Okresného či Mestského úradu v Trnave, sú po vyhlásení autonómie Slovenska ťažko dešifrovateľné. Je ale prekvapujúce, ako rýchlo a hladko začali protižidovské opatrenia zavádzať do praxe. Podľa E. Nižňanského „bezduchá“ realizácia nariadení vyšších orgánov v období prechodu od pluralitnej de-

mokracie k diktátorskému režimu je výsledkom ohrozenia a strachu úradníkov štátnej správy o svoje miesta, preto nariadenia vykonávajú bez odporu a včas, i keď si uvedomujú, že sú za hranicou ústavnosti.²² Zápisnica z úradného dňa starostov a notárov z 8. 2. 1939 zachytila slová okresného náčelníka Jána Beňovského, ktorý vyhlásil, že síce „nie je filosemitom, avšak musí uznať, že i medzi Židmi sa našli statoční a poriadni ľudia, ktorí pomáhali ľudu. A ich majetky vo väčšine prípadov neboli naraz nadobudnuté, ale pomaly pozbierané po 4 – 5 generáciách... Treba sa preto od nich učiť a šikovnosťou a húževnatosťou vyparírovať ich nadvládu v kapitále a obchodníctve“.²³ Teda jeho slová vyjadrujú akúsi snahu o vykorenenie židovského vplyvu, ale pomalou evolučnou a prirodzenou cestou. Akoby reprodukoval vyjadrenia slovenskej vládnej garnitúry o zákonom „riešení židovskej otázky“, čo pôsobilo akosi schizofrenicky, keď pripustil nutnosť eliminácie vplyvu Židov, ale zatiaľ si tým ešte nebol akoby celkom istý. Ako hovoril ďalej: „Židovskú otázku netreba pretriasať, lebo táto bude riešená spôsobom zákonným a treba s kludom vyčekať rozhodnutie vládnych činiteľov. Doterajšie výtržnosti a štvance už i beztak boli len na našu škodu, pretože mnoho peňazí a kapitálu bolo následkom toho vyvezené do Čiech a Moravy“, čím narážal na pogromistické akcie, ktoré sa v Trnave počas autonómie odohrávali.²⁴ ■

(pokračovanie nabaďúce)

¹⁹ SNA, fond PKÚ, č. k. 309, Prez. 70583/1938, Židia – premiestňovanie.

²⁰ MV, ŠAB, PT, fond OÚ, č. k. 104, Prez. 2541/1938, Premiestnenie Židov. A. Ehrlich s rodinou bol najprv v tábore v Bratislave „u Červeného mostu“ (vznikol pravdepodobne keď deportovaný Židom dovolili vrátiť sa z tábora na „území nikoho“ späť na Slovensko a je to zrejme len iné pomenovanie pre kolóniu na Patrónke, kde boli navrátilci po dezinfekcii sústredení pod policajnou a gardistickou kontrolou – viac KAMENEC, ref. 13, s. 28–29.), kde strávili asi šesť týždňov. „Do Trnavy došiel v sprievode gardistu Svobodu 7. 2. 1939“. O nehumánosti akcie a situácii v táborech v „zemí nikoho“ pod holým nebom. pozri NIŽŇANSKÝ, ref. 2, s. 50 an.

²¹ MV, ŠAB, PT, fond OÚ, č. k. 104, Prez. 2246/1938, Premiestnenie Židov.

²² NIŽŇANSKÝ, ref. 2, s. 100–101.

²³ MV, ŠAB, PT, fond OÚ, č. k. 106, Prez. 73/1939, Úradné dni v roku 1939.

²⁴ MV, ŠAB, PT, fond OÚ, č. k. 106, Prez. 73/1939, Úradné dni v roku 1939. K protižidovským akciám v Trnave pozri aj KAMENEC, Ivan. Židovská otázka na Slovensku a spôsoby jej riešenia v čase autonómie Slovenska. In: Nové obzory, č. 10, 1968, s. 173–174. NIŽŇANSKÝ, ref. 2. KAMENEC, Ivan. Po stopách tragédie. Bratislava: Archa 1991.

Martin Jurčo, foto: autor

Margaréta biela: Deportovali ju z Trnavy. Prežila, odpustila, ale nezabudla...

Meno Petry Nagyovej si možno pamätáte z regionálnych novín, kde pracovala po skončení trnavskej UCM. Do nášho mesta prišla kedysi ako študentka z Rožňavy a strávila v ňom pätnásť rokov. Jej životný príbeh sa potom odvíjal iným smerom, no Trnava ju životne poznamenala. Dnes sa do Trnavy vrátila s prvou knihou Margaréta biela, ktorá je sčasti spojená aj s našim mestom. Nová kniha totiž hovorí spleť životný príbeh Heleny Weinwurmovej (1925 – 2015).

Ako dievča z Bučian bola Helena v druhom transporte odvečená do Osvienčimu. Petra Nagyová napísala jej životný príbeh podľa jej spomínaní a spomienok jej synov Petra a Pavla Weinwurmocov. Asi ako jedna z mála s ňou Petra prežila chvíle trápenia i radosti, aj veľkú snahu hovoriť o utrpeniach koncentračných táborov mladým ľuďom. Bola s ňou aj v jej posledných chvíľach a v čase rozlúčky. Tento príbeh napokon spracovala do spomínanej knihy Margaréta biela (podľa jednej z dobových pesničiek) ako niť odvíjajúcu sa od narodenia a detstva Heleny Weinwurmovej, cez druhú svetovú vojnu, päťdesiate roky, rok 1968, keď jej synovia odišli do Kanady, i cez jej životnú krízu a druhý dych. Najnovšia kniha je debutom Petry Nagyovej.

■ Pripomeňme si tvoje trnavské obdobie. Je to už dosť dávno, čo si prišla do Trnavy.

- Študovala som masmediálne štúdiá na UCM v Trnave. Prišla som po gymnáziu s veľkými ideálmi, ako sa naučím výborne fotografovať, robiť filmy a popritom budem písať. Napokon z fotografovania a filmovania na tejto vysokej škole zišlo a ostala som pri písaní. V deň promócií som podpísovala zmluvu s redakciou regionálnych novín a o dva roky som im šéfovala a robila hlavnú editorku. Bola to práca, ktorá ma nesmierne bavila. Ale aj veľmi náročná. Mnohí ľudia majú väzby a vplyvy a v týchto pomeroch bolo robiť skutočnú žurnalistiku ťažké, no moja snaha bola vždy byť objektívna, zodpo-

vedná v overovaní faktov a v písaní. Neskôr som z regiónu odišla a pôsobila som ako redaktorka na oddelení domáceho spravodajstva v Hospodárskych novinách. Zistila som však po čase, že mi región chýba a tak som sa vrátila, ale do redakcie v Senici, kde som pokrývala Záhorie. Tam som sa prvýkrát stretla aj s Helenou Weinwurmovou pri jednom z rozhovorov. Do Trnavy sa však občas vraciam. Žila som tu asi 15 rokov, videla som, ako sa mesto vyvíja. Dnes je na nepoznanie, žije mnohými aktivitami. Pokojne by mohlo byť príkladom aj pre mnohé západoeurópske mestá.

■ Príbeh Heleny Weinwurmovej je ako veľký román. Takéto životné príbehy ťažko napísať, sú odtlačkom života. Asi to bola veľká náhoda, tento príbeh najstí.

- Raz mi do redakcie zazvonil telefón. Hlas v ňom ma pozýval na prednášku Heleny Weinwurmovej, ktorá prežila koncentračný tábor Auschwitz Birkenau. O téme holokaustu som veľa nevedela. Nikdy som sa o ňu nezaujímala, ako mladá som sa síce venovala rôznym sociálnym a globálnym témam, ale táto téma mi bola vzdialená. Nespomínam si, že by sme sa o nej veľa učili v škole. Väčšinou sme sa dejiny učili cez dátumy a roky, historické udalosti, ale nikdy nie cez súvislosti. Helena mi vyrozprávala svoj príbeh a veľmi ma zasiahol. Možno o to viac, že bola iba šesťnásťročná dievča, ktoré vzali z domu neznámymi mužmi, odtrhli ju spolu so sestrou od rodičov a o pár dní deportovali spolu s ďalšími dievčatami zo západného Slovenska do koncentračného tábora. He-

lenin príbeh je o to silnejší, že sa nachádzala v druhom transporte zo Slovenska a prežila v Auschwitz Birkenau až do konca. Helena sa narodila v Bučianoch, no po tom, čo ich dom arizovali, sa odsťahovali do Trnavy. Práve z Trnavy ju vzali na bratislavskú Patrónku a odtiaľ deportovali.

■ Tým, že si s Helenou Weinwurmovou časť tohto príbehu na sklonku jej života zažila, vystupuješ v ňom aktívne, sčasti ako priama účastníčka.

- Kniha pokrýva dve roviny. Spomienky Heleny Weinwurmovej na život v lágri, ale aj po ňom. Ľudia, ktorí sa vrátili z koncentračných táborov, sa väčšinou nemali kam vracieť. Ostali bez domova. Mnohí sa s traumami z vojny pretĺkali životom, museli začínať odznova. Nikto, kto zažil vojnu v akejkol'vek podobe, nemal ľahkú situáciu. Knihu som písala dokopy dva roky. Bolo to jedno z najnáročnejších pí-

saní. Na to, aby som mohla podať text čo najpravdivejšie, som musela Helenin príbeh v sebe prežiť. Ďalšia rovina sú rozhovory jej synov. V procese sme zistili, že holokaust je trauma, ktorá v rodine ostala a istým spôsobom ju Helena prenášala aj na synov. Aj keď, samozrejme, nechtiac. Tie spomienky sa jej stále vracali a musela s nimi žiť. Dodnes nerozumiem, ako to dokázala. Veď napokon, mnohí ľudia, ktorí prežili koncentračné tábory, neskôr spáchali samovraždu alebo už o nich nikdy nechceli hovoriť. Istým spôsobom zatrpkli. V celej línii knihy som sledovala Heleninu nezlomnosť. Jej silu postaviť sa tvárou v tvár nespravodlivosti alebo keď niekto ubližuje slabšiemu. Nikdy druhých nekritizovala. Hovorila veci, aké sú. Myslím, že za všetky tie roky prijala samú seba. Nemala viac strach a rozhodla sa,

že svoj príbeh bude šíriť ďalej. Najmä medzi mladých ľudí. To bolo jej poslanie. Zakaždým hovorila, odpustila som, ale nezabudla. Ne dovolte už nič také, nikdy viac.

■ **Margaréta biela je tvoj knižný debut. Asi je to trochu iné, ako keď si niečo píšeme len do zásuvky. Pre teba bolo zrejme priam povinnosťou tento príbeh sprostredkovať čitateľovi.**

- Pri písaní knihy som si uvedomila, že nie som vždy vytrvalá, že potrebujem disciplínu, byť izolovaná od vonkajších vplyvov. Zaujímavé bolo, že som ju nebola schopná písať na Slovensku. Odišla som na juh Španielska, kde sú milí ľudia a inšpiratívne prostredie. Zrejme to bolo spôsobené aj rôznymi spoločenskými náladami a vášňami. Mnohí ľudia sú veľmi ovplyvnení politikou a médiami, nepoznajú často reálny svet. Súdia ho, žiaľ, podľa toho, čo

vidia iba v televízii alebo na sociálnych sieťach. Nie všetci majú v našej krajine jednoduchý život. Najmä ľudia v regiónoch. Aj z toho dôvodu je to pochopiteľné. Na druhej strane stále nerozumiem, ako je pre nás jednoduchšie posudzovať druhých namiesto toho, aby sme začali od seba. Písanie knihy bolo veľmi náročné. Potrebovala som pochopiť, ako sa iste historické udalosti diali, čo bolo ich dôvodom a zistila som, že mnohí ľudia majú v sebe stále zakorenený strach z bývalých režimov. Fascinuje ma to. Že ani po istej dobe nedokážeme hovoriť otvorene o istých témach a neriešiť spoločne našu minulosť, nech bola akákoľvek. Pritom to považujem za veľmi dôležité. Prijatť akúkoľvek, aj temnú stránku národnej či osobnej histórie, ktorá pomáha v porozumení sebe samým i svetu. ■

(B)

Dvadsaťpäť rokov trnavskej Bluesovej svokry ...

Známa bluesrocková kapela Bluesová svokra, alias The Blues Mother-In-Law (BMIL) z Trnavy si v tomto roku pripomína 25. výročie svojej existencie. Pri tejto príležitosti veteráni trnavskej hudobnej scény uskutočnia 15. mája v Divadle Jána Palárika špeciálny jubilejný koncert.

Bluesovú svokru založili v roku 1994 skúsení muzikanti Tóno Šidlík, Vlado Machala, Peter Stojka, Silvio Tibenský a Peter Bonzo Radványi, ktorí predtým hrávali v takých známych skupinách ako The Breakers, Meditating Four, Pulz a TAH. Netrvalo dlho a povest' kapely s originálnym názvom presiahla hranice mesta i regiónu a „svokra“ sa čoskoro pracovala na špicu slovenskej bluesovej scény. Trnavskí hudobníci sa so svojim elektrizujúcim a dynamickým gitarovým bluesrockom úspešne predstavili na koncertných a festivalových pódiumoch nielen na Slovensku, ale aj v Čechách, v Poľsku a v Rakúsku. Ich prvé CD so záznamom koncertu a s jednoduchým názvom Live, bolo prvým koncertným bluesovým albumom v histórii slovenskej hudobnej scény. Vďaka tomuto CD a účinkovaniu na

mnohých hudobných festivaloch, vrátane trnavského Dobrofestu, bratislavského Living Blues či najväčšieho českého bluesového festivalu Blues Alive v Šumperku, Slovenská bluesová spoločnosť udelila Bluesovej svokre svoju výročnú cenu a vyhlásila ju za Bluesovú kapelu roka 1998. O štyri roky neskôr, roku 2002, trnavskí bluesrockeri nahrali štúdiový album Naše mená, na ktorom okrem upravených verzii bluesových štandardov ponúkli aj vlastné originály v slovenčine i v angličtine. Album mal veľmi dobrú odozvu nielen u fanúšikov, ale aj u hudobných publicistov. Skladby z neho sa objavili vo vysielaní viacerých rádii a skupina sa dokonca niekoľkokrát dostala aj do televízie.

V priebehu rokov s Bluesovou svokrou vystupovali viacerí prominentní hostia, ako vynikajúci harmonikár Erich Boboš Procházka,

ruský saxofonista Ruslan Nikolajev, basgitarista Juraj Gregorík, americký spevák a hráč na rezofonickú gitaru Catfish Keith, anglický bluesman Papa George a mnohí ďalší. Skupina ani po 25 rokoch neusnula na vavrínoch. Z pôvodného obsadenia síce zostali v Bluesovej svokre už len dvaja členovia – bubník Toni Šidlík a gitarista Vlado Machala, no kapela neustále tvorí, dopĺňa repertoár vlastnými i prebratými skladbami a jej hlavným zámerom okrem zdokonaľovania súhry je i naďalej prinášať poslucháčom dobrú náladu na svojich vystúpeniach.

Na jubilejnom koncerte, ktorým si Bluesová svokra 15. mája pripomenie štvrtstoročie účinkovania na hudobnej scéne a predstaví fanúšikom aj dvoch nových členov, vystúpi v roli hostí Erich Boboš Procházka, Bonzo Radványi a duo Live Guitars. ■

Martin Jurčo, foto: archív MB

Hudobníci Milošovi Bihárymu z Malého Ríma nadšene tleskajú v Miláne i veľkom Ríme

Náš mesačník býva občas aj pri začiatkoch rôznych osobností, z ktorých neskôr vyrastú úspešní umelci alebo vedci. Takto sme len pred tromi rokmi uviedli článok o klaviristovi, hudobníkovi, ale aj skladateľovi a aranžérovi Milošovi Bihárym (nar. 3. apríla 1996 v Trnave). Bol to jeho celkom prvý rozhovor, a za ten relatívne krátky čas pribudlo v jeho osobnej bibliografii a biografii nielen viacero rozhovorov, ale pribudli aj ocenenia a úspechy. Jeden z tých ostatných je z Ríma, kde Miloš Biháry absolvoval niekoľko klavírných koncertov, vlastných recitálov na osobné pozvanie operného speváka Petra Dvorského.

Zrekapitulujme si, že Miloš Biháry absolvoval Základnú umeleckú školu M. Schneidera Trnavského, odbor klavír u Jarmily Hudecovej. Pokračoval na Konzervatóriu v Bratislave u Petra Čermana a štúdium absolvoval v roku 2017 navyše aj s prívlastkom Najlepší absolvent klavírneho odboru. Od tohto obdobia študuje na Hudobnej fakulte VŠMU v Bratislave odbor klavír u Mariána Lapšanského. Ocenenia za spomínané tri roky by vydali na dlhší zoznam. Spomeňme napríklad, že dostal Mimoriadnu cenu spoločnosti Petronius pre najlepšieho slovenského účastníka na Súťaži študentov konzervatórií Slovenskej republiky, Čestné uznanie primátora mesta Bratislavy za úspešnú reprezentáciu v hudbe. Zámerne sme nespomenuli tie najdôležitejšie, pretože o tých nám Miloš povedal v našom rozhovore. „Čo všetko sa udialo odkedy sme sa po prvý raz rozprávali? Popri štúdiu na Konzervatóriu v Bratislave som mal ponuky koncertov ako vystúpenia v Universität für darstellende Kunst und Musik v Grazi, vo Viedni a z rôznych ďalších koncertných miest. Popri štúdiu a koncertovaní som sa zúčastnil už aj medzinárodných súťaží, ako napríklad na medzinárodnej súťaži v Brne alebo na súťaži Forum per Tasti, kde som získal ocenenie. A prišli aj ďalšie súťaže, už v 4. ročníku som bol absolútnym víťazom klavírnej súťaže slovenských konzervatórií, a absolútne víťazstvo som obhájil aj ako šiestak. Pre mňa bolo najmä zážitkom, že som sa so spomínaným titulom najlepší absolvent klavírneho odboru tre-

tíkrát mohol predstaviť ako sólista na klavíri so Symfonickým orchestrom bratislavského Konzervatória v Slovenskej filharmónii. Tentokrát to bol známy Čajkovského klavírný koncert b mol, ktorý je považovaný za jeden z najkrajších, no veľmi ťažkých koncertov. Tento koncert som neskôr hral aj so Symfonickým orchestrom pozostávajúcim z profesionálnych umelcov zo Slovenskej filharmónie, SND, VŠMU a ďalších na festivale Viva Musica,“ hovorí Miloš Biháry celkom prirodzene, akoby tieto všetky úspechy boli samozrejmosťou. Okrem talentu, na ktorom Miloš neustále pracuje, je preňho hudba najmä najbežnejšou formou sebarealizácie. Takže mu nerobí problém zvládnuť najnáročnejšie vystúpenia bez trémy, ostychu, nehovoriac o tom, že technická zdatnosť hry na klavíri je preňho samozrejmom prirodzenosťou.

Spomenuli sme, že Miloš Biháry študuje klavír na VŠMU. „Už na začiatku štúdia som sa zúčastnil ďalšej medzinárodnej súťaže bez vekových kategórií, čo je dosť náročné. Súťaž svetového formátu, medzinárodnú súťaž Johanna Nepomuka Hummela, sa mi tiež podarilo úspešne zvládnuť a získať cenu pre najlepšieho slovenského klaviristu. Neskôr na to prišla súťaž Musica Slovaca v Banskej Bystrici, kde som získal prvé miesto,“ hovorí Miloš.

Zároveň sa so svojou jazz&funkovou kapelou Miloš Biháry Jazz Funk Brothers prihlásili do súťaže Jazz Start Up. Tam získali cenu Live Performance za najlepšiu interpretáciu a možnosť vystúpiť na všetkých popredných jazzových festivaloch. „Popri štúdiu na VŠMU som získal aj ocenenie Talenty Novej Európy. Neskôr som sa v prvom ročníku vysokej školy zúčastnil

Majstrovských kurzov v Holandsku u profesora Matti Raekallio z Jularid School v New Yorku, ktorá je jednou z najlepších škôl na svete," hovorí Miloš Biháry.

Čo je však dôležité, aktuálne žije študent 2. ročníka VŠMU koncertmi v Taliansku. Má za sebou klavírne recitály, ktorými sa predstavil v Miláne (Teatro Fillodramatici La Scala) a v Ríme. Obe pozvania prišli od Petra Dvorského. Na koncertoch si mohol sám zvoliť repertoár, vybral si Rachmaninova, Chopina i Haydna vo vlastnej interpretácii. „Samozrejme, túto ponuku som prijal s nadšením. Bola to pre mňa veľká pocta, zážitok, skúsenosť a výlet v jednom. Navyše, publikum bolo veľmi aktívne a nadšene tleskalo, dokonca ma po skončení vyvolali aj späť pred

(gk), foto: 4F

Cantica nova oslavuje päťdesiatku

Legendárny spevácky zbor gymnázií mesta Trnavy Cantica nova oslávi v tomto roku 50. výročie svojho založenia (1969 – 2019). P očas nepretržitej existencie tohto umeleckého telesa sa v ňom vystriedalo takmer 700 mladých spevákov, pričom prví absolventi zboru majú dnes blízko k sedemdesiatke. Cantica nova je už niekoľko generácií neodmysliteľnou súčasťou kultúrneho a spoločenského života nášho mesta a významným reprezentantom slovenského zborového života doma i v zahraničí, o čom svedčí aj bohatá kronika života zboru.

I súčasná generácia mladých kantičiarov sa úspešne pripravuje, aby dôstojne oslávila významné jubileum zboru. Slávnostný koncert k 50. výročiu sa uskutoční 12. Októbra 2019 o 17.00 h v Aule MfF STU – tradičnom mieste konania výročných koncertov zboru a po koncerte sa súčasní aj bývalí členovia zboru a hostia stretnú na spoločenskom večere v Dome kultúry Trnavia na Trojičnom námestí. Súčasťou osláv bude i výnimočný koncert známych speváckych zborov, v ktorých pôsobili a pôsobia bývalí členovia zboru Cantica nova, ale takisto i spomienková publikácia, nové CD zboru, nové koncertné oblečenie. Najväčším darčekom k jubileu však je dlho sľubovaný koncertný zájazd do Japonska, konkrétne priamo do Tokia, kde bude mať zbor 3 koncerty. O všetkých plánovaných aktivitách zboru Cantica nova budeme priebežne informovať prostredníctvom

divákov," hovorí a spomenie, že to nebol jediný jeho výlet do Talianska a niekoľko ďalších koncertov bude nasledovať.

Miloša sme sa pýtali aj na publikum, ktoré sa už akosi naučilo navštevovať koncerty nie podľa konkrétneho hudobného žánru, ale podľa atraktívnosti repertoáru. „Publikum na talianskych koncertoch bolo veľmi vnímavé, odborné a s nadšením tleskalo, čo mi robilo veľkú radosť. Komunikácia zo strany organizátorov bola absolútne profesionálna a vo všetkom sa mi snažili vyhovieť a sprostredkovať maximálny komfort. Od toho sa pozitívne odrážali všetky ostatné aspekty týkajúce sa koncertu. Ale môžem povedať, že aj naše domáce publikum je absolútne skvelé a výborne reaguje.“

Okrem sólistickej aktivity má Miloš Biháry plány aj s kapelou, ktorú rozšíril o sláčikové kvarteto, dychovú sekciu a dirigenta, pomenoval ju Miloš Bihary Jazz Funk Brothers Orchestra. „Nedávno sme nahrali ako trio svoju vlastnú kompozíciu, ktorú majú možnosť ľudia vidieť a počuť na sociálnych sieťach. S orchestrovým projektom koncertujeme už poldruha roka v kuse s veľkým nadšením a so záujmom publika. Mám radosť, že vždy nás odmení standing ovation. V najbližších mesiacoch budeme nahrávať a vydávať svoje prvé CD, na ktorom nájdeme len moje vlastné kompozície, ktoré sú charakteristické dokonalou symbiózou medzi klasikou a jazzom na modernej originálnej báze,“ dodáva Miloš. ■

medií, webových portálov i sociálnych sietí.

Vyššie spomínané aktivity zboru sú veľmi náročné nielen na čas a organizačné nasadenie, ale aj na financovanie. Zvládnuť tak bohatý program s úspechom sa dá len s porozumením a pomocou priaznivcov, bývalých členov, priateľov

zboru. Cantica nova preto zriadila transparentný účet pre tých, ktorí sa rozhodnú pomôcť kantičiarom akoukoľvek sumou, za čo mladí speváci s úctou vopred ďakujú. ■

Názov účtu: Canticanova 50
Číslo transparentného účtu:
SK14 0900 0000 0051 5683 9948

Stanislav Šurin, foto: archív J. Schultz

Ján Schultz si ctí pravdu a miluje hudobné umenie

V máji tohto roku uplynie 80 rokov od narodenia významného slovenského zbornajstra a pedagóga, zakladateľa zboru *Cantica nova*, Trnavčana telom i dušou. Myslím, že aj keby som túto osobnosť nemenoval, aj tak by mnohým čitateľom bolo jasné, že hovorím o bývalom profesorovi trnavského gymnázia Jánovi Schultzovi.

Ján Schultz sa narodil 25. mája 1939 v Trnave ako piate dieťa rodičom Margite a Alexandrovi Schultzovcom. Matka, ako bolo vtedy zvykom, bola domáca pani na plný úväzok. Otec, ktorý bol invalidom po úraze v detstve, pracoval ako úradník v Spolku sv. Vojtecha. Zároveň bol umelecky činný ako tenorista v Trnavskom slovenskom spevokole. Rodina žila v služobnom byte v objekte SSV. Šťastie však netrvalo dlho. Krátko po narodení Janka matka náhle zomrela. Od jesene 1939 sa o deti starala Katarína, s ktorou sa Alexander zosobášil.

Existenčná situácia rodiny sa skomplikovala po tzv. Barbarskej noci v roku 1950, keď zasiahla štátna moc proti cirkvi a kláštorom. Pre svoj protikomunistický postoj bol Alexander Schultz v roku 1953 prepustený z práce.

Malý Janko mal napriek komplikovaným spoločenským dobám a nedobrej finančnej situácii rodiny šťastie na podnety, ktoré pozitívne formovali po krásu túžiaceho chlapca. Či už to bolo očarenie krásou zbierok Múzea F. R. Osvalda, ktoré patrilo ešte vtedy SSV. Alebo to bola možnosť brať hodiny klavíra od roku 1951 u pani učiteľky Ilony Frankovej na Kapitulskej ulici. Táto vzácna dáma bola aktívnou členkou Cirkevno-hudobného spolku pri Dóme sv. Mikuláša v Trnave. Ich rodinu často navštevoval M. Schneider-Trnavský. Jej hudobný archív obsahoval mnoho vydaní

Ján Schultz (vpravo) a autor článku Stanislav Šurin

majstrových skladieb s venovaním. Neskôr ho celý venovala svojmu vernému žiakovi Jánovi.

V roku 1956 nastúpil Ján Schultz na vysokoškolské štúdiá na Pedagogickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Vybral si kombináciu hudobnej výchovy a ruského jazyka. V tej dobe na katedre hudobnej výchovy učil skutočne výkvet slovenskej a českej hudobnej inteligencie. Vedúcim bol prof. Eugen Suchoň, jednotlivé predmety vyučovali J. Tvrdoň, V. Fedor, M. Filip, L. Leng, J. Wiedermann, S. Kováč.

Od roku 1958 nadviazal Ján intenzívne kontakty s Ernestom Emanuelom Schumerom, nevidiacim organovým virtuózom s absolútnym sluchom vo františkánskom Chráme sv. Jakuba, ktorý sa nachádza v susedstve objektu Spolku sv. Vojtecha. Toto stretnutie bolo doslova osudové a pre mladého, po krásu túžiaceho človeka, znamenalo inšpiráciu a obdiv v tomto umelcovi po celý život. „Tu som sa hudobne narodil,“ vyznáva aj dnes posledný žijúci žiak E. E. Schumeru. „Jedinečný organový umelec a bezkonkurenčný improvizátor Schumera odohral v Chráme sv. Jakuba 60 polnočných sv. omší.

Šesťdesiatu prvú bolo súdené hrať mne.“

V roku 1960 nastupuje mladý absolvent na svoje prvé miesto. Jedenástročná stredná škola v Hlohovci sa stala začiatkom jeho pedagogického pôsobenia s rokmi hľadania. V školstve vládla tvrdá ateistická doktrína. Stále prenasledovanie, šikanovanie, udania. „Bol som ‚nevyrovnaný s náboženskou otázkou‘, tzv. veriaci učiteľ.“ „Hráva v kostole na organe“ – to najviac trápilo súdruha inšpektora odboru školstva ONV v Trnave. Spevácky zbor slovenských učiteľov prijíma Jána Schultz

na dlhé desaťročia do svojich radov v roku 1965. V tej dobe vedie tento vynikajúci mužský zbor excelentný zbornajster Juraj Haluzický. Ján Schultz sa ako člen zboru zúčastňuje na Medzinárodnej súťaži mužských zborov v anglickom Llangollene. Teleso sa umiestňuje na 2. mieste. V roku 1967 je preložený na svoje osudové životné miesto pedagóga na Gymnázium na Hollého ulici v Trnave. S veľkou nádejou víta v roku 1968 nádhych dubčekovskej jari. O to väčšie je sklamanie z okupácie. V tomto období si zakladá rodinu. S manželkou Mar-

tu, učiteľkou klavíra, majú dcéru Margitu.

Na gymnáziu je aktívny aj mimo svojich povinností. V roku 1969 tu zakladá večne mladý zbor Cantica nova. Venuje sa im nielen ako pedagóg a zbornajster, ale organizuje pre nich, inšpirovaný hnutím Jeunesses Musicales a na podnet riaditeľa Slovenskej filharmónie dr. Ladislava Mokrého, koncerty klasickej hudby. Ako člen prípravného výboru stojí aj pri zrode najstaršieho trnavského hudobného festivalu Trnavská hudobná jar. S Canticou cestujú po Európe a reprezentujú Slovensko a jeho zborové umenie. Plagáty po celej Rige pozývali v roku 1975 na koncerty Cantica nova – zboru hudobnej mládeže zo Slovenska, a to osemnásť rokov pred vznikom Slovenskej republiky.

XXIV. Európsky hudobný festival mládeže NEERPELT 1976, Belgicko. Cantica je nominovaná za Slovensko v zlatom pásme súťaže. Škandalózne bolo správanie komunistov vo vedení zjazdu. Zbor mal zákaz vystúpiť v predvečer otvorenia festivalu na Koncerte bratstva národov, pretože sa konal v miestnom kostole. Cantica nova ale aj tak zbierala ocenenia po európskych festivaloch. V roku 1979 získala striebornú medailu na európskej súťaži v Slovinsku.

V roku 1980 sa uskutočnilo posledné vystúpenie zboru pod vedením svojho zakladateľa. Cantica nova sa zúčastnila XIV. kongresu Medzinárodnej spoločnosti pre hudobnú výchovu (ISME) vo Varšave. Boli nadviazané kontakty s Univerzitným zborom v New Yorku. Cantica dostala pozvanie do Francúzska a Švajčiarska. Po zjazde do Poľska sa však žiadne veľkolepé plány nekonali. Za svoje politickému režimu nekonformné názory bol Ján Schultz exemplárne potrestaný. Po jedenástich rokoch práce s mládežou na poli zborového spevu dostal zákaz pracovať so zborom, ktorý založil a vypracoval na svetovú úroveň. Táto história je zaznamenaná sčasti v kronike Hudobnej mládeže Trnavy, ktorá sa nachádza v archíve mesta. Môže-

me tu nájsť mená hostí, renomovaných svetových hudobných umelcov, ktorí na pozvanie profesora Schultza do Trnavy zavítali, ako napríklad Sviatoslav Richter, Václav Hudeček, Peter Toperczer, Milan Munclinger, Ilja Hurník, Lubomír Mátl, Ján Mária Dobrodinský, Bohdan Warchall, Juraj Haluzický atď. Ešte rok zotrúva učiteľ na gymnáziu. Pre neprijateľné podmienky však sám odchádza. Nastupuje na miesto manažéra SĽUKU. Do práce dochádza denne z Trnavy do Rusoviec.

Spomínam si, ako som uja Janka, takto ho dodnes familiárne volám, prišiel raz do Rusoviec navštíviť. Keď som už kráčal k zámku, zrazu ku mne pristúpil cca dvadsaťpäťročný mladý muž a začal sa vyzvedať, čo tam robím, za kým idem... Medzitým sa k nám blížil ujo Janko. Len čo nás zazrel, hneď spoznal no zvedavom mužovi mladého adepta ŠTB. Hodil po ňom taký pohľad, že ten zmizol ako gáfor. So súdruhmi z tejto neslávnnej organizácie som mal vďaka priateľstvu s Jankom Schultzom tú časť ešte raz. Počas vyučovania sa prišli so mnou „porozprávať o mojej budúcnosti“ na strednú priemyselnú školu stavebnú v Trnave a vyzvedali sa, či ma neprehovára na štúdium teológie. Samozrejme, že to bola hlúposť. Ja som nevyzradil nič z toho, aký „zhubný“ vplyv na mňa človek, na ktorého sa pýtali a ktorého denne špehovali aj v jeho byte, mal. Neprezradil som, že vo mne vyvolal taký záujem o hudbu, že som sa rozhodol venovať jej celý svoj život. Ani to, že som v správnom čase vďaka nemu spoznal Karla Kryla a že moje rebelantstvo sa prejavilo aj tým, že Krylove témy zaznievali každú augustovú nedeľu v mojich organových improvizáciách vo františkánskom kostole. Na odkrytie takého rebelantstva boli súdruhovia z miestnej bunky ŠTB krátky. Nútený odchod a pôsobenie v Rusovciach neniesol ujo Janko ľahko. Práve v tej dobe, myslím že to bolo v 1987, som ho a jeho pani, tetu Martušku, spoznal. Začal som

hrať na organe a túžil som sa posunúť ďalej. Náš vzdialený príbuzný Jožko Čapek zariadil, že ma rodičia môžu prísť ukázať. A tak sa dohodlo, že začnem už ako odrasený pubertik chodiť k tete Marte na klavír a s ujom Jankom sa budeme stretávať, ak bude mať čas, a rozprávať o hudbe. Odvtedy som ho čakával pred stanicou. Tých stretnutí bolo veľa. Zsväcoval ma nielen do hudobného umenia. Hovorili sme aj o maliarstve, architektúre, o spoločenskej situácii. Hltal som každé jeho slovo.

Situácia bola pre Jána Schultza kvôli každodennému cestovaniu do Bratislavy a kvôli traume z gymnázia neúnosná. V roku 1988 sa preto rodina presťahovala do Bratislavy. Jeho rehabilitácia sa uskutočnila v roku 1993 v rámci jubilejného koncertu Cantica nova z iniciatívy zbornajstra Gabriela Kalapoša. Dirigent – zakladateľ vtedy zožal trojminútový aplauz preplnenej Auly maxima a dostal cenu Trnavského kultúrneho fóra.

Na poli zborového spevu bol aktívny naďalej mimo Trnavy. V roku 2005 stojí pri založení Slovenskej federácie Puericantores, keď spolu s Magdalénou Rovňákovou ako dirigent a zakladateľ zboru Cantica nova secunda v Šaštíne podpisuje zakladajúcu listinu za prítomnosti prezidenta svetovej federácie. V roku 2006 sa stáva dirigentom Mužského speváckeho spolku (MGV) v rakúskom Marchegg. Biskupská konferencia mu za jeho aktivitu v oblasti chrámovej hudby udelila v roku 2009 cenu Fra Angelico.

Ján Schultz nezabúda ani na svojho milovaného nevidiaceho učiteľa. Pri príležitosti 50. výročia úmrtia Ernesta Schumeru organizuje v Chráme sv. Jakuba v Trnave jedinečný program FIAT LUX. Po mnohých rokoch sa vracia aj do hlavného mesta zborového spevu – do Rigy. Tentokrát ako spevák Speváckeho zboru slovenských učiteľov. Zbor tu na olympiáde zborového spevu získava zlatú medailu ako prvé slovenské teleso v histórii súťaže.

So Speváckym zborom slovenských učiteľov je spojený 42-ročnou aktivitou ako chorovod 2. tenoru a ako moderátor koncertov tohto významného zborového telesa. Okrem toho bol dramaturgom CD nosičov zboru. V oblasti publicistiky pravidelne vystupoval na sym-póziách zborového spevu Cantus

Choralis Slovaca, bol členom redakcie časopisu Adoramus Te a je spoluautorom publikácie 95 rokov SZSU.

Ján Schultz je vzácnym typom človeka, dokonca by som povedal, že je dnes už ohrozeným druhom. Celý život si vystačil s jedným kabátom a ani náhodou ho nemal

potrebu prevracať. Vždy mal úctu k pravde a nikdy ju nezaprel, aj keď to malo pre neho neblahé následky. A v neposlednom rade to je aj jeho láska k pravde v umení, ktorou prekypuje.

Milý ujo Janko, posledný trnavský arbiter elegantiarum, ad multos annos! ■

Martin Jurčo

Odposluchy + koncerty + besedy + knihy = júnový Festival rozhlasovej tvorby v Trnave ...

Z databázy až šesťdesiatich troch titulov vyberali organizátori zo Slovenského rozhlasu hry na pripravovaný Festival rozhlasovej tvorby Trnava 2019, ktorý bude na rôznych miestach nášho mesta v čase od 10. do 12. júna. Odborná porota vybrala tituly v dvoch kategóriách: do 30 minút a nad 30 minút. Výber najúspešnejších hier, po desať v každej kategórii, bude známy začiatkom mája. Tie sa predstavia v Trnave a s nimi čaká na poslucháčov a divákov aj množstvo zaujímavých podujatí. Pri výbere festivalového miesta padla voľba práve na Trnavu nielen pre atraktivnosť historického centra mesta, ale aj pre blízkosť kultúrnych inštitúcií ako divadlo, knižnica a kultúrne centrum Malý Berlín.

História rozhlasových prehliadok siaha až k 1. Festivalu slovenskej pôvodnej rozhlasovej hry, ktorý sa uskutočnil v apríli 1969 na Táloch. „Čo všetky minulé podujatia v Piešťanoch, Bojniciach či v Bratislave spája s aktuálnym ročníkom, je zámer prezentovať a konfrontovať rozhlasové hry vytvorené RTVS v uplynulých dvoch rokoch. Súčasťou je umožniť stretnutie tvorcov s odbornou verejnosťou a poslucháčmi rozhlasových hier, vytvoriť podmienky na vznik spätnej väzby a hodnotenie produkcie v rozhlasovom dramatickom žánri. Cieľom je aj ohodnotenie tých najlepších tvorcov a realizátorov rozhlasových hier a posilnenie záujmu poslucháčov o túto kráľovnú rozhlasových žánrov,“ priblížila vedúca odboru literárno-dramatickej výroby Slovenského rozhlasu RTVS Zuzana Belková. Už sme spomenuli, že v júni bude v Trnave súťažiť po desať titulov v dvoch kategóriách, a tie, ktoré sa dostali do užšieho kola, získali automaticky ocenenie Pečať kvality. Porotu tvoria režisér a umelecký šéf trnavského Divadla Jána Palárika Juraj Bielik, teatrologička Nadežda Lindovská, teatroológ Miron Pukan a šéfrežisér Českého rozhlasu Aleš Vrzák, predsedom

poroty je spisovateľ a dramatik Pavel Rankov.

Spríevodný program už v predstihu otvoril workshop, ktorý v Gymnázium Jána Hollého v Trnave pripravil odbor literárno-dramatickej výroby Slovenského rozhlasu RTVS. Študenti sa dozvedeli viac nielen o rozhlasovej tvorbe, ale aj celkovo o rozhlase ako médiu a jeho ponuke.

Trojdnňový festival sa začne v pondelok 10. júna v Štúdiu Divadla Jána Palárika verejnými odposluchmi, ktoré budú pokračovať aj v Knižnici Juraja Fándlyho. Súčasne bude na Gymnázium Jána Hollého workshop Naša zabudnutá klasika a aj beseda so spisovateľom Michalom Hvoreckým. Na cirkevnom Gymnázium Angely Merici budú študenti diskutovať s rozhlasovými tvorcami ako sú Egon Tomajko z banskobystrického rozhlasu či Hana Rodová z košického rozhlasu. Príde aj folkový hudobník, dramaturg a scénograf Peter Janků. V podvečer prvého dňa sa v kultúrnom centre Malý Berlín uskutoční scénická prezentácia textov projektu Fórum mladých autorov 6 s názvom Rozhlas – text – javisko. Bude to kombinácia scénického čítania, ukážok z realizácií a ko-

mentáru tvorcov k procesu tvorby uceleného dramatického tvaru. Spomínané Fórum 6 tvoria študenti 2. ročníka odboru dramaturgie a dramatickej tvorby na Divadelnej fakulte VŠMU Barbora Mináriková, Veronika Frtúsová, Kateřina Quisová a Michaela Hriňová. Večer na slávnostnom otvorení sa predstaví v Zrkadlovej sieni Divadla Jána Palárika aj trnavská hudobníčka Jana Andevska.

V druhý festivalový deň sa svojím typickým Dobré ráno, Slovensko, predstaví v relácii Dobré ráno na rozhlasovej stanici Rádio Slovensko moderátorská dvojica Ivana Ilgová a Roman Bomboš priamo z foyeru divadla. Medzi témami bude aj aktuálny rozhlasový festival. Po skončení o 9. hodine sa začnú v divadle verejné odposluchy, rovnako ako aj tituly v druhej kategórii v priestoroch knižnice. Počas celého dňa sa budú môcť návštevníci dozvedieť zaujímavosti nielen z oblasti rozhlasovej hry, ale aj dramatického umenia ako celku na odbornom seminári o aktuálnom stave rozhlasovej hry v Západoslovenskom múzeu. Predstavia sa svojimi príspevkami známi odborníci na rozhlasovú dramatickú tvorbu či divadlo, napríklad Eva

Schulzová (Ateliér rozhlasovej a televíznej dramaturgie a scenáristiky JAMU v Brne), Zuzana Uličianska (Divadelný ústav), Milan Materák (dlhoročný dramaturg dramaturgie rozhlasových hier pre dospelých SRo), Matúš Wiedermann (hudobný redaktor, odbor literárno-dramatickej výroby Slovenského rozhlasu RTVS), dramaturg a autor Mário Drgoňa či dramaturgička a teatrologička Stanislava Matejovičová a ďalší.

Popoludnie po 14. hodine bude na dve hodiny patriť vysielaniu Rádia Devín opäť vo foyeri divadla s moderátorkou Andreou Makýšovou Volárovou. Okrem rozprávania o aktuálnom dianí na festivale budú hrať hudobní hostia duo Duška – Ági Kazai & Štefan Uhriňák. Po 16. hodine bude vysielanie

naživo v Rádiu Devín pokračovať aktuálnym vydaním relácie Ars Litera s Danielou Kapitáňovou a Gabrielou Magovou na tému divadelná, dramatická, literárna i rozhlasová Trnava. Návštevníci divadla budú môcť sledovať nielen vysielanie naživo, ale aj zistiť, čo pribudlo v knižnom svete na prezentácii produkcie Združenia vydavateľov a kníhkupcov. V podvečer bude v knižnici beseda so spisovateľom Pavlom Rankovom a druhý festivalový deň zavŕši v Synagóge – Centre súčasného umenia komponovaný literárny večer slova a hudby so Zuzanou Belkovou v projekte Rádio Devín na cestách a nasledovať bude koncert Trnavčana, herca a hudobníka Kamila Mikulčíka s Pacora triom. Tretí festivalový deň bude opäť

patriť počúvaniu súťažných príspevkov v divadle a v knižnici. Na Gymnázium Jána Hollého bude seminár Fórum mladých autorov pokračovať besedou so spisovateľkou Veronikou Šikulovou. V podvečer o 17. hodine sa v Malom Berlíne predstavia študenti Divadelnej fakulty Vysokej školy múzických umení hrou Alfonza Bednára Kolíska. Známa novela spája dve časové roviny: Zachytáva udalosti počas vojny a tiež súdne procesy v 50. rokoch. O 19. hodine sa vo veľkej sále divadla dozvieme oficiálne výsledky festivalu.

Počas celých troch dní bude festivalové dianie mapovať aj programová služba Rádio Regina vo svojom vysielaní. Festival rozhlasovej tvorby má aj svoje logo v trnavských žltomodrých farbách. ■

(red)

Máj v Malom Berlíne

■ Detské kino: Mohyla

K storočníci od tragického úmrtia M. R. Štefánika ponúkame deťom aj rodičom príbeh o ceste do Štefánikových spomienok, kde nič nie je nemožné.

Počas školského výletu na Mohylu nad Bradlom sa deti ocitnú v spomienkach Milana Rastislava Štefánika, v snehom zaviatom Janssenovom observatóriu na Mont Blancu, v Paríži, na Tahiti aj v ohrození života v prvej svetovej vojne. Podarí sa im vrátiť späť domov, alebo sa navždy stratia v útrobách zabudnutia?

Podujatie sa uskutoční v nedeľu 5. mája o 15.00 h v Malom Berlíne. Vstupenky v hodnote 3 € sa budú dať kúpiť na mieste konania pred začiatkom podujatia.

■ Daniel Skála / b minor

Skladby významných autorov súčasnosti, špičkový interpret a špeciálny koncertný nástroj je zárukou mimoriadneho zážitku. Taký bude bezpochyby druhý koncert z cyklu komorných koncertov b-minor. Daniel Skála, český cim-

balista, skladateľ, improvizátor a priekopník moderného koncertného cimbalu vám predstaví tento hudobný nástroj v podobe, v akej ste ho pravdepodobne ešte nepočuli.

Hudobné vystúpenie jedného z najvýznamnejších českých cimbalistov sa uskutoční v sobotu 11. mája o 19.00 h v kultúrnom centre Malý Berlín. Vstupné 8 € v predpredaji, 10 € na mieste.

■ Petra Fornayová: Všetko, čo mám rada

Sólový projekt choreografky a tanečnice Petry Fornayovej je kombináciou divadla, tanca a dokumentárneho filmu o subjektívnej stratégii trvalo udržateľného rozvoja – sústrediť sa na to, čo máme radi. „Ak sú problémy, musím sa zamerať na to, čo mám rada. Alebo na väčšie problémy – najlepšie zásadné a reálne. Výsledok: zistenie, ako je mi vlastne dobre,“ hovorí Petra Fornayová. Predstavenie sa uskutoční v piatok 17. mája o 19.00 h v kultúrnom centre Malý Berlín. Vstupné

v predpredaji: dospelí 5 €, študenti a seniory 3 €. Na mieste: dospelí 7 €, študenti a seniory 5 €.

■ Predstavenie knihy Tomáša Forró: Donbas

Nezávislý reportér Tomáš Forró sa zaoberá konfliktami a krízovými oblasťami na celom svete. Posledné dva roky pôsobil v bojovej zóne východnej Ukrajiny. Autorská reportážna kniha je o svete na oboch stranách frontovej línie Donbasu, kde sa rozprával s vojakmi, pašerákmi, civilnými obeťami bombardovania, ako aj s politikmi, ktorí to bombardovanie nariadili.

Výsledkom je desivý, inokedy bizarný a často bezútešný obraz postkomunistického regiónu stojaceho pred bránami bohatej Európy, a nad priepasťou tzv. Ruského sveta. V knihe nájdete všetko, čo ste kedy chceli vedieť o ukrajinskom konflikte, a to očami ľudí, ktorí to celé zažili na vlastnej koži. Podujatie sa uskutoční v pondelok 20. mája o 19.00 h v kultúrnom centre Malý Berlín. ■

(mkv, TS GJK)

Galériu obsadil ObrazoBOREC, je tam aj Jedno bez druhého a v synagóge oživa vyrúbaný les

Kopplovu vilu naplnili diela výrazného predstaviteľa českého intermediálneho umenia Jiřího Černického, nové krídlo Kopplovej vily hostí spoločnú výstavu dvoch mladých maliarok s názvom Jedno bez druhého a Synagóga – Centrum súčasného umenia oživa príbehom lesa.

Vo výstavnej dramaturgii Galérie Jána Koniarka v Trnave na jar 2019 dominuje individuálna prezentácia významného českého intermediálneho umelca Jiřího Černického (1966). Kurátorský výber Vladimíra Beskida sa sústreďuje na tú líniu jeho tvorby, ktorá je na rozhraní maľby, obrazu a objektu. Sám autor o tom príliehavo hovorí: „Maľbu vnímam ako veľmi otvorené médium, ktoré môže mať i zámerne konzervatívnu podobu, preferujem však experimentálne prístupy, ktoré sa snažia prekročiť doterajšie vnímanie maľby ako média a ktoré sa bránia definitívnosti aj definíciám.“ Ide o ucelenú sériu diel, ktoré programovo pracujú s hybridnými formami obrazov, panelov či sietí. Zámerne sa dotýka všetkých možných aj protichodných a radikálnych podôb maľby a „objektomaľby“ a ich ideových a formálnych presahov. Pod názvom ObrazoBOREC prináša obrazoborecké a „defektné“ prístupy, ale aj inú „dementálnu“ modelovania vizuálneho predmetu. Ide o jeho osobitné reaktívne obrazy, neakčné nemaľby, vnútorné maľby, kontaktné maľby, predmaľby a pod. V tejto línii sa nachádzajú diela, ktoré reagujú na Loosov moderný interiér a architektúru (Odstredivý panel, 2017), maľbu na paneli s opretým bicyklom a zaparkovaným psom (Dolby maľba, 2013), silné reliéfne panely z cyklu Dlaždice (Dynamický obklad, 2012; Echo ambientu, 2017 – 18), či „objektomaľby“, kde sa „aktívna“ minimalistická maľba predmetmi odohráva na samom okraji diel (Minimax, 2012 – 14) a pod.

Ide o druhú samostatnú prezentáciu Jiřího Černického v trnavskej galérii. V roku 2009 vystavoval

pod názvom ABS video v Synagóge – Centre súčasného umenia. Sústreďoval sa na prisvojený obraz a dokumentárny záznam situácie s „mentálnymi titulkami“ v pohyblivom obraze (išlo o prepis podvedomých a vedomých myšlienok ľudí, ktorí vybraným priestorom prechádzali). Súčasná výstava sa koncentruje na „expandované“ pole maľby a jej potenciál. Jednak ide o istý druh ikonoklazmu, a jednak o rozšírené vnímanie maľby v rámci jej prenikania do 3D realizácií. Výstava potrvá do 2. júna 2019.

Dianu C. Garafovú a Nikolu Šušovicovú, ktoré sa pod kurátorským vedením Marianny Brinzovej prezentujú na spoločnej výstave s názvom Jedno bez druhého, spája špekulatívny pohľad na realitu, práca so spomienkami, archívom, skúmanie priestoru a jeho predmetov. Každá z nich však k daným témam pristupuje individuálne, Garafová prostredníctvom fyzikálno-matematických vzťahov a teórií, Šušovicová viac intuitívne a psychologicky.

Diana C. Garafová (1986) je absolventka doktorandského štúdia na VŠVU a Nikola Šušovicová (1994) študentka magisterského štúdia na katedre maľby na VŠVU v Bra-

tislave. Obe autorky sa vo svojej tvorbe zaoberajú problematikou vnútorného priestoru výtvarného diela, jeho umiestnením vo fyzickom priestore a optickými ilúziami. Ústrednou témou ich tvorby sú spomienky uchovávané v predmetoch a v prostredí, ktoré ich bezprostredne obklopuje a pôsobí na ne. Dôležitým spoločníkom ich diel je aj pohľad diváka a jeho (ne)schopnosť pozerat' sa a vnímať. Obe autorky pritom vychádzajú z maliarskej pozície, ku ktorej však nepristupujú klasicky, snažia sa hľadať a prekračovať jej hranice vo forme objektu či tvorby prostredia. Garafová prostredníctvom rôznych médií presahuje plochu a vstupuje do reálneho priestoru, Šušovicová zase pracuje skôr s fiktívnym priestorom v obraze. Jedna ostáva v ploche maľby, druhá expanduje do priestoru. Názov výstavy Jedno bez druhého môže evokovať viacero významových rovín. Odkazuje na nutnú prítomnosť dvoch závislých činiteľov, ktoré medzi sebou komunikujú. Dvomi činiteľmi sú v tomto prípade aj samotné autorky s rozdielnym formálnym prístupom k téme, ale s tendenciou vždy sa vracat' k tomu „druhému“. Napriek inklinácii k priestorovým riešeniam sa Garafová stále dotýka

aj maľby a Šušovicová, hoci poväčšine ostáva v ploche maľby, intenzívne vníma aj priestorové kvality. Istú ambivalentnosť podporujú aj ich predmetné zobrazenia, ktoré nemôžu existovať bez priestoru, no zároveň ho môžu spätne deformovať, presahovať alebo popierať. Podobne ani spomienky vizualizované v ich dielach nemôžu existovať bez „nosiča“, do ktorého sú ukladané tak, aby boli následne opäť vnímané a redefinované. „Jedno bez druhého“ by tu významovo a fyzicky nemohlo fungovať ani existovať. Jedno s druhým sa vždy vzájomne potrebuje, dopĺňa, ale nie vždy stotožňuje. A môže stáť i v protiklade. Garafová a Šušovicová prostredníctvom výstavy *Jedno bez druhého* balansujú medzi dvomi rovinami, medzi plochou a priestorom, medzi niečím konkrétnym, predmetným a objektívnym, a čímisi subjektívnym a nejasným. Najsilnejšie prepojenie medzi nimi vzniká prostredníctvom zachytávania spomienok pomocou redukcie, skreslenia alebo deformácie. Garafová pri ich zaznamenávaní a prezentovaní divákov využíva rôzne optické ilúzie, perspektívy, skreslenie a spochybnenie na rôznych úrovniach, od hry po filozofický kontext. Šušovicová zase zo zaznamenaných spomienok necháva miznúť konkrétne zobrazenia osôb alebo celistvé formy predmetov, čím ich znejasňuje a zároveň na ne upriamuje pozornosť, necháva diváka hľadať, nachádzať realitu a pri tom sa kochať v maľbe ako médiu a jej možnostiach. Aj túto výstavu si môžu návštevníci pozrieť do 2. júna 2019.

Synagóga – Centrum súčasného umenia v Trnave predstavuje do 26. 5. 2019 mladého slovenského výtvarníka Jozefa Piláta. Námetmi a spájajúcimi prvkami celej výstavy pod kurátorským vedením Dominiky Chrzanovej nazwanej *ŠuňaWood* je drevo, les, príroda a vidiek, ktoré majú v Pilátovej tvorbe najväčší vplyv. Téma dreva je priamo čitateľná už v názve výstavy, ktorý v sebe spája pomenovanie Pilátovej

rodnej obce Šuňavy a anglického slova wood – v prekl. drevo, ale aj hora či háj. Názov *Šuňava* je odvodený od lesov v okolí, ktoré šumia pod nápmi vetra.

Alarmujúci stav slovenských lesov a nelegálne výrubu, ktorým naša krajina dlhodobo čelí, môžu zasiahnuť aj na rodinný pozemok. V tomto prípade sa to naozaj týkalo Pilátovej rodiny. Pred niekoľkými rokmi došlo na ich pozemku k nezákonnému výrubu smrekového hája, ktorý zasadil autorov prastarý otec. Po dlhých súdnych sporoch sa podarilo rodine získať drevo späť, avšak už len v podobe narezaných dosiek. To sa stalo inšpiráciou k vytvoreniu priestorových objektov a neskôr malieb nazvaných súborne *Mimézis*. Pomocou techniky drevorytu odtlačil umelec kresbu línií dreva na netkanú textíliu a neskôr vytvoril drevené obruče, na ktoré tieto textílie po obvode zavesil. Vzniknuté valcovité objekty tak opäť ožili v pôvodnej vertikálnej podobe –metaforicky znovu vztýčené ako stromy.

Okrem dreva či lesa je námetom jeho prác aj večný cyklus v prírode, ktorý je prezentovaný najmä projektom *Luna*. Ten vizuálne nadväzuje na sériu *Mimézis*, ale sústreďuje sa na reflektovanie svetla, jeho lomu a cestu rôznymi prostrediami. Projekt neskôr pretvoril aj do virtuálneho prostredia, ktoré si je možné vďaka 3D oku-

liarom vyskúšať na vlastnom tele. Prechádzka takýmto umelo vytvoreným svetom prináša pocity neistoty a testuje limity našich zmyslov a orientácie, čo sú ďalšie motívy v umeleckej tvorbe. Tie dopĺňajú zvláštne tvarované objekty – obrazy či video nakrútené v lese obce Šuňava, v ktorých cítiť hravosť a prekračovanie hraníc tradičného chápania obrazu.

Špeciálnu prechádzku vo virtuálnej realite si budú môcť návštevníci v rámci tejto výstavy vyskúšať za pomoci samotného autora v rámci Noci múzeí a galérií 18. mája 2019, viac na www.gjk.sk. Okrem tradičného galerijného podujatia *Noc múzeí a galérií* (s bezplatným vstupným) pripravila GJK pre svojich návštevníkov darček aj na 1. mája 2019, keď s nimi oslávi 15. výročie vstupu Slovenska do Európskej únie, a to prostredníctvom Dňa otvorených dverí. Výstavy v Kopplovej vile a Synagóge – Centre súčasného umenia budú pri príležitosti 15. výročia vstupu do EÚ sprístupnené bezplatne od 9.00 do 17.00 h. GJK sa 22. mája zapojí s priestorom synagógy aj do podujatia *Noc literatúry* a 30. mája o 19.00 h si na tom istom mieste môžeme vypočuť Akordeónový recitál – skladby svetových skladateľov v podaní absolventa prestížnej Sibeliovej akadémie Tibora Ivána. Koncert patrí do série koncertov Trnavskej hudobnej jari. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Knižnica zrekonštruovala regionálne oddelenie

Už sme niekoľkokrát na našich stránkach informovali o postupnej modernizácii hlavnej budovy Knižnice Juraja Fándlyho. Obyvatelia a návštevníci Trnavy najviac vnímali rekonštrukciu samotnej budovy. No rovnako intenzívne sa pracovalo počas posledných rokov na rekonštrukcii kúrenia, informačného systému, celej infraštruktúry knižnice. Najnovšie knižnica ukončila obnovu prvej časti regionálneho oddelenia, o ktorom nevedia zrejme ani mnohí Trnavčania. Nájdeme tam knihy týkajúce sa nášho mesta a regiónu, zviazané časopisy i ďalšie zaujímavosti.

„Súčasťou aktuálneho projektu je kompletné zariadenie dvoch miestností vrátane drevenej regionálnej literatúry vrátane drevenej podlahy a prístupovej časti, 29 regálov na mieru, okrúhly stôl so stoličkami, rebríky a 57 políc,“ povedala na slávnostnom otvorení oddelenia riaditeľka Knižnice Juraja Fándlyho Lívia Koleková.

„Nám sa veľmi páčili historické knižnice, ktoré sú ikonické, napríklad v Anglicku alebo Írsku, kde reprezentujú krajinu svojou históriou a vážnosťou. Tak sme to chceli poňať aj my, preto sme vytvorili niečo v tradičnom duchu. Využili sme rôzne rezbárske prvky, ozdobné veci, priznali sme celkovú výšku miestnosti, ktorá má okolo štyroch metrov. Vysoké regály, kde sa vojde viac dokumentov, sme spojzdržali prenosnými rebríkmi pre zamestnancov,“ hovorí Marek Havala, člen tímu firmy, ktorá pripravovala návrh a realizáciu dizajnu.

Regionálne oddelenie je súčasťou referenčných služieb knižnice. Ako nám povedala vedúca tohto útvaru Iveta Šimčíková, úlohou regionálneho fondu je získavanie regionálnych dokumentov. Jeho súčasťou sú knihy, časopisy, firemná literatúra, drobné tlače, pozvánky, pohľadnice či plagáty. Geograficky zahŕňa región Trnavy, Hlohovca a Piešťan. „Sú tu aj periodiká podnikov, ktoré existovali či existujú v našom regióne, ale aj školské časopisy. Taktak sa buduje unikátny fond, ktorý má nevyčísľiteľnú hodnotu. Navyše, sú tu aj dokumenty nadregionálneho charakteru, ktoré majú sčasti dosah do nášho regiónu. Vo fonde máme aj rôzne knihy z 18. a 19. storočia, napríklad aj Slovenské pohľady z roku 1928.

V priebehu rokov zaznamenávame zvyšujúci sa záujem o služby tohto oddelenia. Častými používateľmi sú študenti histórie alebo pedagógovia, ktorí prednášajú na tieto témy,“ hovorí Iveta Šimčíková. Na rekonštrukciu tejto časti knižnice prispel Fond na podporu umenia. Jeho riaditeľ Jozef Kovalčík pripomenul, že sú pripravení pomôcť aj v nasledujúcich rokoch. „Podporu máme rozdelenú na tri časti: na podujatia, na infraštruktúru a tretia časť je na nákup kníh. Pokiaľ ide o opravy a nákup kníh, tam ide približne o rovnakú sumu s tým, že závisí aj od kvality podávaných projektov zo strany knižníc. Tým, že sme upravili požiadavky, rozhodli sme sa dať na opravy výrazne vyššie sumy. Vyžadovalo si to od nás, aby sme mali inak zriadené komisie, sú tam napríklad už aj architekti. Od knižníc vyžadujeme, aby nám predkladali v rámci projektov napríklad aj vizualizácie. Projektov je mnoho po celom Slovensku, no do väčších opráv sa pustilo len niekoľko knižníc,

a trnavská je medzi nimi. Cieľom je, aby sme vo fázach, postupne, cez jednotlivé kroky, opravili celé knižnice,“ hovorí Jozef Kovalčík. Fond podporil projekt sumou 50 tisíc eur a spoluúčasť zriaďovateľa, teda Trnavského samosprávneho kraja, bola niečo vyše 2 700 eur. Napokon sa podarilo z projektu vhodným prieskumom trhu a vybratím dodávateľa znížiť cenu a za zvýšné prostriedky kúpiť aj kamerový systém.

Ako na otvorení pripomenula riaditeľka knižnice Lívia Koleková: „V roku 2016 bolo na revitalizáciu prefinancovaných 18-tisíc eur v oddelení pre deti, z toho 15 tisíc eur z prostriedkov Fondu na podporu umenia, v roku 2017 boli v oddelení beletrie a čítarni opravy v hodnote v hodnote 12 500 eur, z toho z fondu 10 tisíc eur.“ Lívia Koleková sa projektom obnovy regionálneho oddelenia rozlúčila s trnavskou knižnicou, pretože sa po úspešnom výberovom konaní stala riaditeľkou knižnice v Galante. ■

Martin Jurčo, foto: archív S.Š.

Šurinovu Trnavskú omšu ocenili v Čeljabinsku niekoľko minútovými standing ovation

Meno organistu, hudobníka Stanislava Šurina sa nám spája predovšetkým z jarných a jesenných cyklov koncertov v našom meste alebo z viacerých CD nosičov, kde sa predstavuje ako hráč na organe. Jeho meno však veľmi dobre poznajú odborníci v zahraničí. Zaiste aj preto, lebo jeho umenie je medzinárodne zrozumiteľné. Najnovšie absolvoval dve turné v krajinách, kde organ a organová hudba nie sú pôvodnou súčasťou domácej kultúry. Vo februári hral v Japonsku a v marci v Rusku.

Stanislavovi Šurinovi sa pri týchto jeho cestách potvrdilo, že Japonci aj Rusi organ milujú. „Obe tieto krajiny sú súčasťou iných civilizačných blokov ako Slovensko, resp. Európa. Organ je ako v Japonsku, tak aj v Rusku veľmi úspešne implementovaný do domácej kultúry a mimoriadne obľúbený. Všetky koncerty boli veľmi slušne navštívené, niektoré úplne vypredané. Reakcie publika po koncerte boli pre nás, Európanov, netradične vďačné a úprimné,“ hovorí Stanislav Šurin. V každom programe okrem svetovej organovej literatúry ako je napríklad Bach či Mendelssohn, hral aj slovenských a českých skladateľov, predovšetkým Mikuláša Schneidera Trnavského a Petra Ebena. V Japonsku bola súčasťou jeho programov aj skladba jeho priateľa, talianskeho skladateľa Massima Nosettiho Variácie na japonskú ľudovú pieseň Sakura.

Aj keď hovoríme o organovom umení, vieme, že v minulosti, a je to tak dodnes, boli v týchto krajinách veľmi obľúbené slovenské ansámble komornej hudby, napríklad Slovenský komorný orchester. Stanislavovi Šurinovi sa to v Japonsku potvrdilo. „Každý koncert sa začínal tak, že som v angličtine alebo v nemčine

Станислав Шурин
«MISSA TIRNAVIENSIS»
ЧЕЛЯБИНСКИЙ КАМЕРНЫЙ ХОР
ИМ. В.В. МИХАЛЬЧЕНКО
 Художественный руководитель и главный дирижёр –
 лауреат международных конкурсов **ОЛЬГА СЕЛЕЗНЁВА**
СТАНИСЛАВ ШУРИН /орган, Словакия/
Камерный оркестр «КЛАССИКА»
 Художественный руководитель и главный дирижёр —
 заслуженный артист России **АДИК АБДУРАХМАНОВ**
И. С. Бах. Сочинения для органа соло. «MISSA TIRNAVIENSIS» соло на органе – автор
ЗАЛ ОРГАНОЙ И КАМЕРНОЙ МУЗЫКИ «РОДИНА»

povedal niečo o skladbách a o Slovensku, čo preložil moderátor koncertu do japončiny. Hral som v koncertných sálach a kostole kanadskej protestantskej cirkvi v tokijskej časti Hongo. Tohto koncertu sa zúčastnil aj veľvyslanec Slovenskej republiky v Tokiu J. E. Marián Tomášik. Pokiaľ ide o japonské koncertné sály, sú akusticky jedinečné. V Japonsku, ako aj v Rusku, sú organové sály súčasťou väčších kultúrnych objektov, v Rusku sú to štátne filharmónie, kde sa nachádza viac koncertných priestorov. V najväčšom bývajú orchestrálne a vokálno-inštrumentálne koncerty s veľkým obsadením. Organová sála býva menšia, ale mnohé z nich boli veľkosťou porovnateľné so Slovenskou filharmóniou. Výhodou je, že si nekonkurujú organ s orchestrom a je väčší priestor na sólové organové koncerty, ako keby bola dispozícia iba jedna veľká sála s organom. Hral som aj v jednej súkromnej koncertnej sále, kde sa nachádzala kópia slávneho nemeckého barokového organára G. Silbermanna,“ hovorí Stanislav Šurin o koncertných sálach, kde je organ ich veľmi dôležitou súčasťou, kým u nás sú organy skôr v chrámoch, a v civilnom priestore sú nanajvyš v Slovenskej filharmónii a budove Slovenského

rozhlasu. „Ešte v osemdesiatych rokoch hovorili koncertní organisti, že v Rusku je síce skvelé publikum, o to však horšie organy. Dnes to už nie je pravda. Po perestrojke a hlavne začiatkom nového tisícročia začali aj v Rusku pôsobiť renomované západné firmy. Zaujímavé bolo hrať na najväčšom organe v Rusku, ktorý sa nachádza v katedrále mesta Kaliningrad. Katedrála bola počas druhej svetovej vojny zničená a až do začiatku tohto storočia bola ruinou. Mesto sa však rozhodlo obnoviť ju do pôvodnej podoby, ale s cieľom, že bude primárne slúžiť na kultúrne účely. Tento veľkolepý projekt sa podaril a monumentálna katedrála, postavená v štýle pobaltskej tehlovej gotiky, bola obnovená aj s hrobom slávneho königsbergskeho rodáka Immanuela Kannta,“ hovorí hudobník, ktorý vnímal možnosť hrať na organe v tejto katedrále ako veľký zážitok. Práve v tomto chráme bol postavený v roku 2007 najväčší koncertný nástroj v Rusku. Sú to vlastne dva prepojené organy so 122 registrami. Pre porovnanie, najväčší organ v Bazilike sv. Mikuláša Trnave má 45 registrov. Kým v japonských lokalitách nemusel Stanislav Šurin počas turné veľa cestovať, presuny v Rusku boli oveľa náročnejšie. „V Rusku som

počas dvoch týždňov navštívil sedem miest a bolo treba prekonať veľké vzdialenosti. Väčšinou som cestoval letecky, ale niekedy bolo treba ísť vlakom. A tak sa stalo, že po nočnej jazde vlakom som musel hrať už pár hodín po príjazde, po koncerte o tretej ráno znova nastúpiť na vlak, a po desiatich hodinách jazdy hrať ďalší koncert v inom meste. Alebo z letiska s časovým posunom tri hodiny rovno cvičiť do koncertnej sály do druhej ráno a na druhý deň zase koncert... Bolo to náročné aj z tohto pohľadu,“ hovorí Stanislav Šurin, ktorý zažil aj, čo to je prechádzať odlišnými klimatickými pásmami. Najsevernejšie mesto Archangelsk malo začiatkom apríla ešte zamrznutú

rieku, na južnom Urale už bola jar. Najväčší dojem si priniesol z Čeljabinska. „V tamojšej orgánovej a komornej sále som hral polorecitál z diel J. S. Bacha. V druhej časti koncertu zaznela v podaní orchestra a zboru Čeljabinskej filharmónie ruská premiéra mojej skladby Trnavská omša, ktorú som dokončil v roku 2008 na 770. výročie udelenia mestských práv Trnave. Bol to nezapomenuteľný zážitok. Reakcie do posledného miesta zaplnenej sály boli ohromné, niekoľkominútové standing ovations a početné výkriky bravó. Toto som nezažil ani pri premiérovom uvedení diela v Trnave. Mal som dobrý pocit aj z toho, že uvedenie môjho diela podniknuto záujem o pre Rusov

doteraz neznáme starobylé mesto Trnavu.“ Stanislav Šurin popritom žije hudbou aj vo všedné dni. Napríklad, cez spomínané hudobné cykly v Trnave ako je Trnavská hudobná jar a Trnavské organové dni. Pripravuje organové festivaly aj v Bratislave, Piešťanoch, Skalici, Banskej Bystrici a Dolnom Kubíne. Pred dvomi rokmi dozoroval projekt stavby rekonštrukcie organa pre Katedrálu sv. Emeráma v Nitre, kde vznikol nástroj v štýle 18. storočia. Okrem pedagogickej a skladateľskej práce ho tento rok v júni čaká recitál vo významnej koncertnej sieni v Hong-Kongu, ale aj koncerty v Slovenskej filharmónii a na slovenských historických organoch. ■

(*kvet*)

Mrazivé zážitky pre všetky zmysly, v Trnave bude pôvabný festival

Trnava bude „lovely“, teda pôvabná, krásna, ľúbivá. Výstižnejšie slovo snáď organizátori pre festival plný jedinečných zážitkov ani nemohli zvoliť. Pre Lovely Experience si prídte v sobotu 25. mája na Trojičné námestie. Audiovizuálny festival odštartuje o 13. hodine.

V dennom programe sa ľudia môžu tešiť na vystúpenia lokálnych umelcov aj na zaujímavé prednášky. So zapadajúcim slnkom sa stupňuje tempo. Z balkóna divadla hrá holandský dídžej Richard Durand a spolu s ľuďmi na Trojičke sa lúči s dňom. Prichádza večer a s ním aj výnimočné audiovizuálne vystúpenia. Lasery, zvuk, osvetlenie, videomapping a na milisekundu presne načasované špeciálne efekty. To všetko patrí k festivalu, ktorý si za posledné roky získal množstvo fanúšikov. Návštevníci si vychutnávajú svetelné inštalácie vo verejnom priestore a v interiéroch a čakajú na zlatý klinec programu, audiovizuálnu šou. Prichádzajú mrazivé zážitky. Hudobníci, tanečníci, mapping na mestskú vežu a dych berúce vystúpenie priamo nad hla-

Festival spája moderné technológie a výnimočné ľudské výkony.

vami návštevníkov. Predvádzajú ho dvaja českí artisti Michal Pírek a Lukáš Černý alias SlackShow, ktorí sa preslávili aj vďaka účinkovaniu v šou Československo má talent. Výnimočný deň uzatvára silent diskotéka na námestí so slúchadlami na ušiach. Predstavujete si to? Cítite tú atmosféru? Potom si určite nenechajte ujsť jeden deň v roku, keď je Trnava lovely. Viac o programe sa dozviete na webe www.lovelyexperience.sk a na FB Lovely Experience.

Najlepšie momenty festivalu

✓ Interaktívna audio-vizuálna in-

štalácia Les z Netykavek

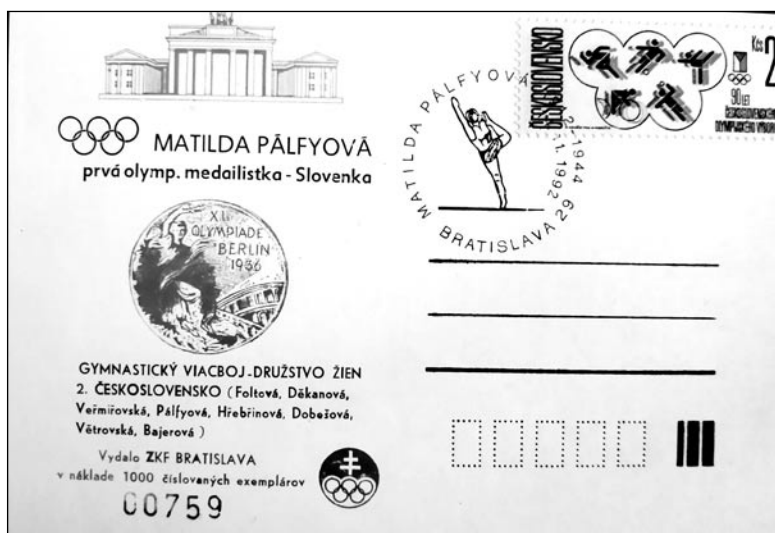
- ✓ Audiovizuálna show - Epochs of experience by LE
- ✓ Interaktívne ihrisko Initi Playground
- ✓ 3D Mapping na divadlo J. Palárika
- ✓ Create your own Touareg Slackline show nad hlavami návštevníkov
- ✓ 3D Videomapping na budovu mestskej veže
- ✓ 300 podôb divadla podľa detskej fantázie.
- ✓ Graphicsound
- ✓ 3D Hologram by 3apes
- ✓ Magenta Lovely Messenger ■

Ján Mička

Olympijské trnavikum – Matilda Pálfiová

Trnavčania vedia, že jedným z najúspešnejších športovcov Trnavy bol zápasník Jozef Herda, ktorý na olympijských hrách v Berlíne r. 1936 získal striebornú medailu. Po tomto trnavskom rodákovi je pomenované Športové gymnázium na Bottovej ulici v Trnave. Na berlínskej olympiáde však zažiarila aj iná športová hviezda, ktorá má súvis s našim mestom, resp. okresom. Olympijských hier v Berlíne sa zúčastnila aj prvá Slovenka v histórii, ktorá sa mohla pochváliť olympijskou medailou a zároveň aj prvá slovenská majsterka sveta – športová gymnastka Matilda Vilma Pálfiová.

Narodila sa 11. 3. 1912 v Kostolanoch n/Hornádom. Pretekala za Sokol Košice. Na olympiáde v roku 1936 v Berlíne bola členkou strieborného družstva ČSR, ktoré skončilo za víťazným nemeckým kolektívom. Na MS 1938 v Prahe v gymnastike získala pre ČSR zlato. Od 18 rokov pracovala Pálfiová ako korešpondentka v Košiciach, v rokoch 1934 – 1937 vo Východoslovenských elektrárňach, kde ju dnes pripomína pamätná tabuľa na administratívnej budove. V roku 1937 sa presťahovala do Bratislavy. V roku 1939 po vzniku I. Slovenskej republiky s gymnastikou skončila. V rámci Klubu slovenských turistov a lyžiarov sa venovala kanoistike a okrem toho prepadla jazdecktvu. Bola aj členka Akademičského speváckeho združenia a s jeho dirigentom, hudobným skladateľom Jánom Cikkerom, bola dokonca zasnúbená. V roku 1942 sa vydala za dôstojníka Ondreja Mareka, ktorý bol

vojenským prokurátorom v Trnave. V manželstve však prežila len dva roky. Záluba v jazdecktvu sa jej stala osudnou – po páde z koňa v Malých Brestovanoch tragicky zahynula 23. septembra 1944 vo veku len 32 rokov. Pochovaná bola v Trnave (!?), ale miesto jej

hrobu nie je známe... Slovenský olympijský výbor si jej pamiatku uctil tým, že od roku 2005 každoročne udeľuje Cenu Matildy Pálfiovej, ktorá je určená výlučne ženám – za ich športové výsledky, aktivitu v športe a v olympijskom hnutí. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: Marta Országhová

V máji na antuke opäť svetový tenis žien

Areál TC Empire Trnava rozdá bodovú kolekciu do rebríčka WTA už jedenásty raz

Mekka slovenského tenisu, moderný a nedávno rozšírený komplex v lokalite Na rybníku, znova privíta popredné hráčky zo všetkých končín planéty. Stane sa tak v dňoch 13. – 19. mája. Hlavnému turnaju bude predchádzať víkendová kvalifikácia. Niet pochýb, že výhodný termín ITF Empire Slovak Open, krátko pred vrcholným parížskym festivalom Roland Garros (French Open, 26. 5. – 9. 6.), opäť priláka do Trnavy skvelú konkurenciu.

Na antukové dvorce tenisového areálu Empire teda prídu súperiť hviezdne aktréry o body do svetového rebríčka WTA. Jedenásta edícia je dotovaná sumou 100-tisíc amerických dolárov. Zároveň pôjde o medzinárodné majstrovstvá SR v kategórii žien. Návštevníci aj

tentoraz majú počas celého turnaja bezplatný vstup do hľadiska. Organizátori tenisovej parády chystajú i pestrý sprievodný program. Chýbať nebude ani telovýchovno-zábavný deň pre celé rodiny. Podrobné informácie, vrátane časového rozpisu, nájdú záujemcovia na

internetovej stránke TC Empire. Pred rokom sa trnavskému publiku predstavili popredné tenistky najmä z európskych štátov, ale aj z Austrálie, Indie, Japonska, Kanady, Tuniska, USA, Uzbekistanu či ďalších vzdialených krajín. Najcennejšiu trofej si z trnavskej

dvojhry odniesla popredná slovenská reprezentantka Viktória Kužmová. „V Trnave hrám rada. Je tu moderný tenisový areál, výborne zorganizované podujatie a chodia nás povzbudzovať vďační diváci,“ povedala sympatická Viki. Po minuloročnom prvenstve jej pribudlo do renkingu 140 bodov a v profesionálnej kariére sa prvý raz posunula medzi elitnú stovku WTA. Na finálovej rakete košickej rodáčky (* 11. máj 1998) zostala Paraguajčanka Verónica Cepedeová Roygová po setoch 6:4, 1:6, 6:1. Kužmová si teda s niekoľkodňovým predstihom dala cenný tenisový darček k dvadsiatym narodeninám. Zverenka Michala Mertíňáka tak zopakovala trnavský singlový triumf Anny Karolíny Schmiedlovej (2014). Lanskú štvorhru si v malom Ríme nečakane podmanil austrálsko-kazašský tandem Jessica Mo-

Fedcupová reprezentantka SR Viktória Kužmová vlani potešila trnavské publikum celkovým prvenstvom v turnaji singlistiek.

oreová a Galina Voskobojevová. Víťazky oskalpovali favorizovanú dvojicu Xenia Knollová (Švajčiarsko) – Anna Smithová (Veľká Bri-

tánia) v zápasovom tajbrejku, hoci v prvom sete im najvyššie nasadený pár uštedril nepopulárneho kanára. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: zdroj tcl

Vydarený trnavský úvod Slovenského pohára Medzinárodné kritérium v cestnej cyklistike privítalo na Študentskej ulici vyše tristočlenný pelotón

Tohtoročná sezóna v sedle pretekárskych bicyklov ponúka Trnavčanom pestrú nádielku s príchuťou výnimčnosti. Ako sme už v Novinkách z radnice informovali, najsladší bonbónik príde koncom júna, keď naše slobodné kráľovské mesto sa stane dejiskom 20. spoločných majstrovstiev SR a ČR na ceste.

Otváracia akcia 2019 mala zelenú v stredu 3. apríla. Úvodné slovo patrilo vo vetristom podvečere štyridsiatim dvom aktérom na prahu 25. seriálu pod názvom Trnavská cyklistická liga. Staničný park im rozdelil body v rámci symbolického prológu. Najrýchlejším časovkárcom bol Alex Rebro (Proefekt, 6:34 min) pred domácim Tomášom Cepkom (6:35) a Ľubošom Malovcom (Trnavčan v drese Spartaka Tlmače). Ďalšie vekové kategórie sa stali korisťou Tibora Nešťáka (CK AB Sereď), Jána Opeta a Pavla Hrušovského (obaja Trnava). Občianske združenie Cyklisti ukrojí v máji ďalších šesť častí z dvadsaťdielnej regionálnej ligy, jedinej svojho druhu v celej krajine pod Tatrami.

Na ouvertúru tohtoročnej TCL-ky,

ktorá je adresovaná najmä záujemcom o kondičnú a rekreačnú cyklistiku zdravia, nadviazala o tri dni neskôr pohárová konfrontácia z termínovej listiny SZC. Výborne pripravený sviatok úzkych galusiek zhromaždil v priaznivom jarnom počasí na Študentskej ulici vyše 330-členné pretekárske pole, vrátane detských náborových pretekov. Technickým realizátorom päťhodinového 1. kola Slovenského pohára bol trnavský CK Olympik. Rozhodcovský zbor a usporiadateľský štáb do početného menoslovu zapísali štartujúcich zo všetkých častí Slovenska, ale aj z Česka, Maďarska, Poľska, Rakúska a Ruska. V tzv. elitnej kategórii mužov držal víťazné opraty odvážne idúci Ján Andrej Cully (Dukla Banská Bystrica). Strieborný stupienok si vyjaz-

dil jeho klubový kolega Juraj Bellan a tretí skončil český jazdec Jakub Bittner (tím Forman Cinelli). Nežné pohlavie malo líderku v juniorkke Nore Jenčušovej (r. nar. 2002, Schwabik Cycling), výraznom cyklistickom a triatlonovom talente zo Spiša. Po dlhom sóle odsunula za seba aj skúsené členky ženskej reprezentácie SR. Druhú Alžbetu Bačíkovú (CK Dukla Bratislava) predstihla o 19 bodov a tretiu Terezu Medved'ovú (tím Be Pink) až o 29 bodov.

V našej cyklistickej rubrike ešte oprášme spomienku na iné významné trnavské kritérium. Pred tridsiatimi piatimi rokmi, v apríli 1984, sa jazdilo po uliciach na konci Prednádražia. Telovýchovná jednota Skloplast tu vtedy zorganizovala 1. ročník Memoriálu Dušana

Jankoviča. Tragicky zomrel začiatkom augusta 1983 počas tréningu cyklistov Dukly Humenné v Maďarsku, keď do nich vrazil kamión. Talentovaný Trnavčan predtým narukoval do východoslovenského útvaru na dvojročnú základnú vojenskú službu. Dušanovu pamiatku si na jar osemdesiateho štvrtého roku uctil v jeho rodnom meste približne tristočlenný pelotón. Bol v ňom aj kompletný reprezentačný výber Pavla Doležela. Jeho zverenci sa pred trnavským kritériom vrátili z mesačného sústreďenia v USA. V novinárskom notese mi zostali aj slová víťaza Jiřího Škodu (Dukla Brno, 46 bodov): „Veľmi pekné preteky. Na zaujímavom, technicky náročnom okruhu sme sa schuti rozjzdili pred sériou najbližších štartov v Taliansku.“ Ďalšie poradie: 2. Konečný (Dukla Brno, iba o dva body menej), 3. Kollár (33), 4. Vanko (obaja Dukla Trenčín, 27), 5. Jurčo (Inter Bratislava, 23), 6.

Pedále tohtoročnej Trnavskej cyklickej ligy sa už krúčia naplno.

Vopálka (RH Plzeň, 13), 7. Lipovský (Skloplast Trnava, 12). Pre zaujímavosť, v sprievodných zápoleniach triumfovali v ouvertúre na Prednádraží aj dvaja mimoriadne talento-

vaní pretekári – starší dorastenec Ondrej Glajza a mladší dorastenec Ján Svorada. Oboch čakala o niekoľko sezón medzi mužmi hviezdná kariéra. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: zdroj jm

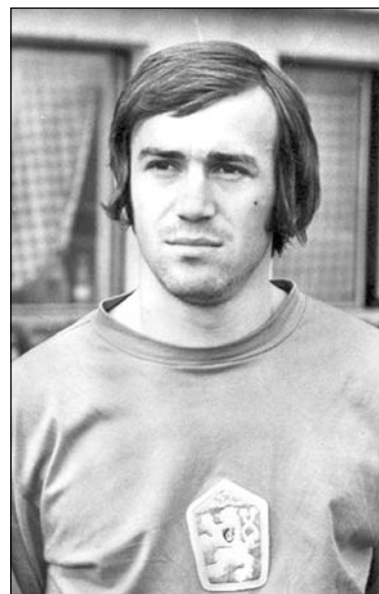
Futbalový rýchlik má sedemdesiat

Jubileum Jaroslava Masrnu, majstra Európy v kategórii U23 a trojnásobného víťaza federálnej ligy v drese Spartaka TAZ Trnava

Na tento svet sa prihlásil 26. mája 1949. Rodák z Prietrže, podhorskej dediny neďaleko Senice, zaujal futbalových odborníkov po príchode do Myjavy. V tomto kopaničiarskom meste totiž pravidelne nastupoval za mužov už ako sedemnásťročný. Ponuky k prestupu nedali na seba dlho čakať. Súboj prvoligových oddielov o talentovaného mládenca vyhral Spartak Trnava. Útočník Jaroslav Masrna, o ňom je reč, sa v novom pôsobisku zaradil medzi obľúbencov Antona Malatinského. Dôveru chýrneho trénera však nezneužíval. Naopak, v tréningoch aj zápasoch išiel do toho naplno. Mal rýchlostné predpoklady, veď sto metrov dokázal prešprintovať pod jedenásť sekúnd.

Skromný, kamarátsky futbalista s familiárnou prezývkou Srnka odohral vo federálnej lige 130 zá-

pasov, v ktorých nastriehal súperom 22 gólov. Štyri z nich vsietil na jeseň sedemdesiateho prvého roku v domácom súboji so Zbrojovkou Brno, keď bílí andeli deklasovali moravského súpera 7:0. Z piatich majstrovských titulov trnavských spartakovcov na prelome šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov prispel Masrna k trom (1971, 1972, 1973). Tiež sa neprehladnuteľne predstavil na medzistátnej scéne. V kategórii do 23 rokov pomohol výberu ČSSR k zlatým medailám z majstrovstiev Európy 1972. O dve sezóny neskôr nastúpil za A-reprezentáciu v súboji Československo – Nemecká demokratická republika. Aktuálne čerstvý sedemdesiatnik toho dosiahol na futbalových trávnikoch naozaj veľa, hoci to mal s koženou loptou nasmerované aj k ďalším výnimočným metám. „Človek nemôže v živote získať

Rýchlonohý útočník Jaroslav Masrna v reprezentačnom drese ČSSR. Osemkrát ho mal na sebe v kategórii U23, raz v mužskom A-výbere.

všetko,“ konštatoval s pokorou. V športovom rozlete ho totiž nadlho pribrzdil brutálny faul anglického obrancu McFarlanda (Derby County) na začiatku štvrtfinálovej odvety Európskeho pohára majstrov, hranej u súpera 21. marca 1973. Mužstvo z Ostrovov si akiste dobre zapamätalo neustále prieniky rýchlonohého pravého krídla z prvého vystúpenia v Trnave. Okrem EPM sa Masrna výrazne

presadil v trnavskom drese aj v ďalších medzinárodných vystúpeniach (Pohár víťazov pohárov, Veľtrhový pohár, Interpohár). Dva razy pomohol Spartaku TAZ k získaniu Československého pohára (1971, 1975).

Mimochodom, počas jednej z jeho hráčskych páuz sme sa súkromne vybrali na prvotligový súboj Brno – Trnava. Keď zhovorčiví domáci priaznivci v hľadisku Za Lužán-

kami zistili, že sme fanúšikovia Spartaka, pri debata sa spýtali aj na priebojného útočníka Masrnu, čo im svojho času fúkol v lige štyri banány. Na otázku, kam sa vytratil z trnavskej zostavy, som s úsmevom odvetil: „Veď sedí tu, vedľa vás“. Spočiatku neverili, no Masrnov občiansky preukaz dal vzápätí do pohybu priateľskú debatu s menšou autogramiádou a priestor dostali aj fotoaparáty. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: Blažej Vittek

Pred polstoročím vznikla Trnavská dvadsiatka

Atletická chôdza zapustila v našom meste hlboké korene

Telovýchovná jednota Lokomotíva Trnava sa začiatkom mája 1969 chopila usporiadateľskej roboty okolo nového atletického podujatia. Zasluhou železničarskeho subjektu si to chodeckí športovci vzdali v pretekoch na 20 km. Úvodnú kapitolu absolvovali po ceste zo Serede do Trnavy. Najrýchlejšie ju zdolal Košičan František Ondrášek. Rovnakú trasu si odpochovali aj o rok neskôr. Od tretej edície sa už celé pretekárske dianie Trnavskej dvadsiatky presťahovalo do historického centra nášho mesta. A zostalo v ňom nadlho. Životaschopnosť partie pod vedením učiteľa Ľudovíta Žambokréthyho (* 4. 11. 1944) bola obdivuhodná.

Ako novinár, moderátor a organizátor som sa krútil okolo nášho chodeckého festivalu rovné tri desaťročia. Šéfredaktor patronátneho Trnavského hlasu Milan Jurina ma na jar sedemdesiateho druhého roku premiérovu poveril za redakciu okresného týždenníka odovzdaním víťazného pohára do rúk Juraja Benčíka (Dukla Banská Bystrica). Reprezentant spod Urpína celkovo vyhral Trnavskú dvadsiatku sedemkrát. O jeden mužský primát menej si v uliciach rodného slovenského Ríma zapísal Pavol Blažek, okrem iných úspechov štvornásobný olympionik (1980, 1988, 1992, 1996), majster Európy zo Splitu 1990 a v tom roku aj svetový rekordér na 20 km (Hildesheim, 1:18:13 h). Popri československej elite sa pravidelne hlásili na naše preteky aj kvalitné zahraničné výpravy. Najväčším esom neskoršej dištancie na 10 km bol Poliak Robert Korzeniowski (1990), postupne držiteľ štyroch zlatých medailí z OH, troch z MS a dvoch

Gesto víťaza pred obdivuhodnou diváckou kulisou na trnavskej pešej zóne.

z ME. Jedna úsmevná príhoda sa viaže k nečakanej účasti exotického chodca z krajiny Aztékov. Keď sme chceli na radničný balkón zavesiť jeho štátnu vlajku, museli výtvarníci do stredného pruhu podobnej talianskej zástavy narýchlo dokresliť mexického orla. Z plejády výnimočných udalostí nemožno obísť najmä semifinále

Svetového pohára Lugano Trophy 1983. O päť sezón neskôr zasa sledovalo početné trnavské publikum medzištátne šesťstretnutie ČSSR – Maďarsko – NSR – Poľsko – Švajčiarsko – Veľká Británia. Pri oboch vrcholných víkendoch viedol usporiadateľský štáb dlhoročný predseda TJ Pozemné stavby Trnava Eduard Meluš.

Olympijský víťaz Jozef Pribilinec, člen Dukly Banská Bystrica, absolvoval trnavský chodecký míting viackrát.

V ostatných rokoch bývajú chodecké súťaže mužov a žien

Domáca víťazka ženskej súťaže Viera Machová (po vydaji Toporeková) pri dekorovaní Imrichom Borbélym, primátorom mesta Trnavy v období 1990-94.

(5 000 metrov) úvodnou disciplínou celoštátnej ligy atletických družstiev na conipurovom ovále trnavskej Slávie. ■

GK Hrajte kráľovskú hru s Novinkami z radnice

Michal Hlinka, skladba č. 39, Šachmatnoe obozrenje – 64, 1986, remíza (4 – 5)

Významný slovenský šachový skladateľ štúdií Michal Hlinka (* 25. 10. 1953) sa narodil v Hniezdnom (okres Stará Ľubovňa), ale od r. 1975 býva v Košiciach. Šach ho naučil hrať jeho starší brat, keď mal asi deväť rokov. Začínal ako praktický šachista, keď hrával za košické ligové tímy, ale inklinoval aj ku korešpondenčnému a neskôr aj kompozičnému šachu najskôr ako riešiteľ. Prvotinu (dvojťažku) mal uverejnenú 26. 6. 1970 v šachovej rubrike denníka Pravda. Zlomom v jeho kompozičnej tvorbe sa stal r. 1976, keď uverejnil svoju prvú štúdiu, v ktorých najčastejšie spracúva pat, pozíchnú remízu a vzájomný zugzwang. Vo svojej tvorbe veľmi rád spolupracuje s inými šachovými skladateľmi. Uverejnil asi 750 štúdií, z ktorých polovica bola vyznamenaná. Dovedna získal 360 vyznamenaní, z toho bolo 112 cien a z nich 40 prvých. Od r. 1989 pripravuje štúdiovú rubriku

v šachovom mesačníku Československý šach. V r. 2002 mu Národné osvetové centrum v Bratislave vydalo knihu Kráľovná koncoviek. V r. 2004 mu bol udelený titul FIDE majster, v r. 2009 sa stal medzinárodným rozhodcom a r. 2012 medzinárodným majstrom v kompozičnom šachu. V Albumoch FIDE, kam sa vyberajú najlepšie skladby v určitom období, za 23 štúdií získal 28,33 bodu. Koncom minulého roka oslávil svoje 65. narodeniny. Z Michalovej bohatej štúdiovej tvorby sme vybrali jeho samostatnú skladbu s výzvou: „Biely začne a remizuje“, ktorá získala v ruskom šachovom časopise „64“ I. cenu v r. 1986. Je to tzv. patová štúdia, ktorá sa po piatom ťahu bieleho rozdeľuje na dva varianty.

Alexander Nicolini – Michal Hlinka

Z veľkého množstva zohraných šachových partíí sme vybrali jednu, ktorá sa hrala v dueli so známym trnavským šachistom na otvorenom turnaji vo Vysokých Tatrách r. 2000. Biely si vybral na prekvapenie svojho súpera otvorenie v síciľskej obrane (B50), ktoré sa málo používa, ale v teórii je známe. Pripomína variant v španielskej hre, kde sa biely strelec skrýva na poli c2. Rozhodujúcu chybu urobil asi v 18. ťahu, po ktorej stratil stredového pešiaka a potom už nedokázal udržať partiu na remízu, lebo jeho útok voči čiernemu bol len klamlivý.

1. e4 c5 2. Jf3 d6 3. c3 Jf6 4. Sd3 (Iné možnosti bieleho sú: 4.e5 d: e5 5.J:e5 Jbd7 6.f4 Dc7 7.d4 e6 8.Se2 c:d4 9.c:d4 Jd5 10.0-0 Se7 11.Vf3 0-0 12.Jc3 J7f6 13.Vh3 Vd8 14.Sd3 g6 15.J:d5 e:d5 16.f5 Sd6

Kolčák vs. Bazela, MSR dr. 1. liga v kor. šachu 2002; 4.d3 g6 5.g3 Sg7 6.Sg2 Jc6 7.0-0 Sg4 8.h3 S:f3 9.D:f3 0-0 10.De2 Vb8 11.f4 Dc7 12.Ja3 b5 13.Sd2 e6 14.g4 b4 15.Jc2 b:c3 16.b:c3 Jd7 Hort vs. Dunne, ŠO Luzern 1982; 4.Se2 Sd7 5.d3 e6 6.Jbd2 Se7 7.0-0 0-0 8.a3 Sc6 9.Ve1 Jbd7 10.Sf1 Je5 11.J:e5 d: e5 12.Jc4 Dc7 13.b4 Vf8d 14.Db3 b5 15.Ja5 Se8 16.f3 Morozevič vs. Topalov, Linares 2007, 4. - g6 5.0-0 Sg7 6.Sb5+ Sd7 7.S:d7+ Jf:d7 8.d4 0-0 9.Se3 Jc6 10.h3 b5 11.Jbd2 a5 12.De2 b4 13.d5 Ja7 14.Vac1 = Romanišin vs. Tukmakov, ZSSR 1988) 4. - Nc6 (Teória odporúča: 4. - Sg4 5.Sc2 g6 6.d3 S:f3 7.D:f3 Jc6 8.0-0 Sg7 9.Se3 0-0 10.Jd2 b5 11.Sg5 a5 12.Dg3 a4 13.a3 Db6 14.Sd1 Jd7 15.Se2 e6 16.Se3 d5 17.Sf4 d4 18.Vfc1 Jde5 19.c:d4 J:d4 20.Sf1 Jd7 =, 5.h3 S:f3 6.D:f3 Jc6 7.Sc2 g6 8.0-0 Sg7 9.d3 0-0 10.Dd1 Vb8 11.Jd2 b5 12.a3 Jd7 13.Jf3 Jde5 14.J:e5 S: e5 15.Se3 Db6 16.Kh1 Sg7 17.f4 a5 18.Dc1 b4 19.Sa4 Vfc8 Kasparov vs. Bosboom, Wijk aan Zee 1999) 5. Sc2 g6 6. 0-0 Sg7 7. h3 0-0 8. Ve1 e5 9. d3 b6 10. Sg5 h6 11. Sh4 Dc7 12. Jbd2 Se6 13. Vc1 Jh5 14. Sb3 Jf4 15. Jf1 S:b3 16. a:b3 Dd7 17. Sg3 d5 18. e:d5? (18.Je3! d:e4 19.d: e4 De6 20.S:f4 e:f4 21.Jd5 Vad8 22.Dc2 Je5 23.De2 Vd6 24.Va1 a5 25.Jd2 g5 26.f3 Kh8 27.Jc4 J:c4 28.b:c4 De5 =) 18. - D:d5 19. Je3 D: d3 20. S:f4 D:d1 21. Vc:d1 e:f4 22. Jd5 g5 23. Je7+ (23.h4 f6 24.Ve6 Ja5 25.b4 c:b4 26.c:b4 Jc4 27.b3 Je5 28.J:e5 f:e5 29.h:g5 h:g5 30.Vg6 Vf8d 31.V:g5 Kf7 32.Vf5+ Ke6 33.Vg5 V:d5 34.V:d5 Sf6 35.Vg6 K: d5 36.V:f6 Vc8 37.Vf7 Vc3 38.Vd7+ Ke6 39.V:a7 V:b3 40.Kh2 V:b4 -/+) 23. - J:e7 24. V:e7 Vfe8 25. Vdd7

(25.Vb7 Ve2 26.Vb1 Kf8 27.Kf1 Ve7 28.V:e7 K:e7 29.Ve1+ Kd6 30.h4 g4 -/+) 25. - R:e7 26. V:e7 Vd8 27. V:a7 (27.Kh2 a5 28.g4 f:g3 + 29.K: g3 Vd1 30.Kg4 Vb1 31.Ve8+ Kh7 32.Ve2 b5 33.Kf5 b4 34.c:b4 c:b4 35.Je5 S:e5 36.K:e5 Vh1 -/+) 27. - Vd1+ 28. Kh2 Vf1 29. Vb7 V:f2 30. V:b6 V:b2 31. b4 c:b4 32. c:b4 Sf8 33. Kg1 V:b4 34. V:b4 S:b4 35. Kf1 Kg7 36. Ke2 Kg6 37. Je5+ Kg7 38. Kf3 f6 39. Jd3 Sd6 40. Ke4 Kg6 41. Je1 h5 42. Jf3 Sc5 43. Jd2 f5+ 44. Kf3 Sd6 45. Jb3 Kf6 46. Jd2 Ke6 47. Ke2 g4 48. Jb3 Kd5 49. Jc1 Ke4 50. Ja2 Se5 51. Jb4 Sd4 52. Jc6 Sf6 53. Jb4 Se7 54. Ja2 f3+ 55. g:f3+ g: f3+ 56. Kf1 Kf4 57. Jc3 Kg3 58. Jd5 Sg5 0-1

Riešenie koncovky z partie Plachetka vs. Ftáčnik (Tirnavia 1979): 42. - Kf6 43.Kh3 h5 44.g4 (44.Kh4 V:g2 45.K:h5 Vg3 46.Vd8 V:f3 47.Kg4 Vb3 48.Vf8+ Ke5 49.V:f4 =) 44. - f:g3 45.K:g3 Vb3 46.b5 Ke6 47.b6 Kd7 48.Vh8 V:b6 49.V: h5 Vg6+ 50.Kf4 Ke7 51.Vh7+ Kf6 52.Va7 Vg8 53.Va6+ Ke7 =, ale po: 43.b5! Kg5 44.b6 Kg6 (44. - Kh4 45.Vf8 V:b7 46.V:f4+ Kg5 47.g3 Vb5 48.Vd4 h5 49.Kh3 Vb1 50.Vd6 Kf5 +-) 45.b7 Kg7 46.Kh3 h5 47.Kh4 Vb5 48.g3 f:g3 49.K:g3 Vb4 50.f4 h4+ 51.Kh3 Vb3+ 52.K:h4 Vb4 53.Kg5 Vb1 54.f5 Vb5 55.Kf4 Vb6 56.Ke5 Vb1 57.f6+ Kf7 58.Vh8 Vb5+ 59.Kd6 Vb6+ 60.Kc5 V:b7 61.Vh7+ vyhrá biely. Podobne sa tak stane aj vo variante: 42. - Kf6 43.b5 Ke5 44.b6 Kd5 45.b7 Kc6 46.Vf8 V:b7 47.V:f4 Kd5 48.g4 Ke6 49.Vf5 Vb3 50.Kg3 Va3 51.Vh5 Va7 52.Vh6+ Kd5 53.f4 Va3+ 54.Kh4 +- .Rozhodujúcu úlohu vo vežovej koncovke s pešiakom viacej pre bieleho zohral jeho voľný pešiak.

ZÁPADOSLOVENSKÉ MÚZEUM

BUDOVA NA MÚZEJNOM NÁM. 3
tel.033/5512913, 033/5512 911, zsmuzeum@zupa-tt.sk, www.zsmuzeum.sk
OTVÁRACIE HODINY:
Ut – pia 8.30 – 17.00 h
Vikend 11.00 – 17.00 h
V pondelok zatvorené

EXPOZÍCIE
Príroda Malých Karpát, Sakrálna pamiatky, Ľudová hrnčína, Kampanologická expozícia, Oratórium, Štefan Cyril Parrák – pocta kráľovi zberateľov, Osobnosti športu TTSK, Klarisky v Trnave, Krása zašlých čias, Archeologická expozícia, Ľudový textil trnavského regiónu, História a súčasnosť dobrovoľného

hasičstva v TTSK, Dotkni sa hlíny – z dejín tehly a tehliarstva trnavského regiónu

VÝSTAVY.....
■ **MILAN RASTISLAV ŠTEFÁNIK – 100. VÝROČIE ÚMRTIA**
Výstava fotografií od 7. 5. do 30. 5. 2019 v koncertnej sále Západoslovenského múzea

**■ 7. mája o 16.00 h
KLAUZÚRNA VÝSTAVA**

Vernisáž výstavy študentov Fakulty masmediálnej komunikácie Univerzity sv. Cyrila a Metoda do 23. júna 2019

■ TRNAVSKÉ FOTOATELIÉRY

Vernisáž výstavy bude v sobotu 18. mája 2019 o 19.00 h v rámci podujatia Noc v múzeu do 12. januára 2020

■ SKAMENELINY SVETA

geologická výstava doplnená fotografiami do konca februára 2020

■ TRNAVSKÝ OBJEKTÍV

49. ročník súťaže neprofesionálnych fotografov okresov Trnava, Piešťany a Hlohovec do 6. mája 2019

■ CE ZA AR 2018

Výstava nominácií Ceny Slovenskej komory architektov do 1. mája 2019

ZBIERKOVÝ PREDMET MESIACA

Milan Rastislav Štefánik – 100. výročie úmrtia

PODUJATIA

■ 7. mája o 13.15 h

MILAN RASTISLAV ŠTEFÁNIK – 100. VÝROČIE ÚMRTIA

Premietanie dokumentárneho filmu Štefánik. Príbeh hrdinu. Vlast. s komentárom autora PhDr. Pavla Kanisa, CSC.

■ 11. mája o 14.00 h

KLÁŠTOR KLARISIEK V TRNAVE

Spolupráca v rámci podujatia Trnavský rínek: Komentovaný sprievod po budove, nádvoříach, vstup do pivnice a krypty, prehliadka expozície Klarisky v Trnave a prehliadka kostola Nanebovzatia Panny Márie (cca 60 minút). Sprevádza Mgr. Lucia Duchoňová – historička múzea

**■ 18. mája od 17.00 do 23.00 h
NOC V MÚZEU**

17.30 h Skameneliny sveta – sprievod výstavou komentovaný autorom RNDr. Miroslavom Hornáčkom 19.00 h Vernisáž výstavy Trnavské fotoateliéry

21.00 h komorný koncert zboru Vox Aurumque v Kostole Nanebovzatia Panny Márie

SPOLUPRÁCA S NÁVŠTEVNÍKMI

**■ CYKLUS PREDNÁŠOK NA
OBJEDNANIE**

TRNAVSKÉ FOTOATELIÉRY

Komentovaná prehliadka novej výstavy Trnavské fotoateliéry približi návštevníkom fotografom, ktorí pôsobili v Trnave v rokoch 1860 – 1950 a ich produkciu, oboznámi s umiestnením fotoateliérov v meste i s remeslom fotografa v období monarchie a prvej ČSR, slovenského štátu až po znárodnenie fotoateliérov. V máji a júni na objednanie

■ KVÍZ O MÚZEU

Vedomostný kvíz pre žiakov II. stupňa ZŠ na objednanie

■ VÝTVARNÉ DIELNE

Papierové náramky, Záložky do knihy, Vývoj živočíchov, Pravek? To bol vek! Komunikácia off line, Maľba na papierové taniere, Maľba na kamene

Výtvarné dielne sú do decembra 2019 na objednanie 033/ 5512913

**DOM HUDBY M. SCHNEIDERA
TRNAVSKÉHO**

Ul. M. Schneidera Trnavského 5, Trnava

LETNÁ SEZÓNA 1. 3. – 31. 10.

V pondelok zatvorené
Ut – pia: 8.30 – 12.30 h na objednanie

13.00 – 14.30 h je prítomný lektor
Víkend: 11.00 – 17.00 h pre vopred objednané skupiny nad 10 návštevníkov. Návštevy prosíme ohlasovať cez pracovné dni u lektorov v hlavnej budove na tel .č. 033/ 55 12 913

EXPOZÍCIE

Pamätná izba Mikuláša Schneidera Trnavského, Dvorana slávy dobra, S láskou za pravdu, expozícia z cirkevných dejín Trnavy

**■ EUGEN SUCHOŇ – TVORCA
NÁRODNEJ OPERY**

Dokumentárna výstava o živote s diele hudobného skladateľa V spolupráci s Hudobným múzeom SNM
Výstava sprístupnená od 10. apríla 2019 potrvá do 10. 1. 2020

**■ AKO POČÚVALI HUDBU NAŠI
STARÍ RODIČIA**

Zvuková technika zo zbierok múzea

Výstava sprístupnená od 10. apríla 2019 potrvá do 10. 1. 2020

PODUJATIA

**■ 11. mája o 10.30 a 11.30 h
VÝTVARNÁ DIELŇA**

Spolupráca v rámci podujatia Trnavský rínek: Výtvarná dielňa, v ktorej si deti môžu vyrobiť darček pre mamu ku Dňu matiek Na jeden termín max. 20 detí, vek 5 – 12 rokov, cca 30 minút

**■ 18. mája od 17.00 do 18.30 h
NOC V MÚZEU**

17.00 – 18.30 h výtvarná dielňa pre deti a hendikepovaných návštevníkov

17.00 – 18.30 h prehliadka expozícií a výstav

**■ PROGRAM SPOLUPRÁCE SO
ŠKOLOU**

Mikuláš Schneider Trnavský – vedomostný kvíz pre žiakov II. stupňa ZŠ, VI. – IX. ročník, sprievodný program k expozícii o živote a diele hudobného skladateľa. Kvíz nasleduje po absolvovaní sprievodného slova v expozícii

MÚZEUM KNIŽNEJ KULTÚRY

Námestie sv. Mikuláša 10, tel. č. 033/5514421

V pondelok zatvorené
Ut – pia: 8.30 – 12.30 h na objednanie

13.00 – 14.30 h je prítomný lektor
Víkend: 11.00 – 17.00 h pre vopred objednané skupiny nad 10 návštevníkov. Návštevy prosíme ohlasovať cez pracovné dni u lektorov v hlavnej budove na tel .č. 033/ 55 12 913

EXPOZÍCIA

WILLIAM SCHIFFER

život a dielo sochára a medailéra

VÝSTAVY.....

■ ŠESTNÁSTE STOROČIE SLOVOM A OBRAZOM

Historické tlače z fondov Západoslovenského múzea do 31. 3. 2020

SLOVÁCI, PÍŠTE PO SLOVENSKY!

Výstava k 250. výročiu narodenia
A. Bernoláka
do 31. 12. 2019

PODUJATIA

■ **7. mája o 13.15 h**

■ **18. mája od 17.00 do 18.30 h
NOC V MÚZEU**

17.00 h Šestnásť storočie slovom
a obrazom – prehliadka výstavy
s komentárom autora Mgr. Milana
Ševčíka

17.00 – 18.30 h Prehliadka expo-
zície, výstav a nádvoria v Múzeu
knížnej kultúry

GALÉRIA J. KONIARKA

tel.: +421 33 55 11 659
imfoggk., www.gjk.sk

AKTUÁLNE VÝSTAVY:

■ **Jiří Černický: ObrazOBREC**

Výstava výrazného predstaviteľa
českého intermediálneho umenia
s preferovanými prácou s obrazovým
poľom maľby

Kurátor: PhDr. Vladimír Beskid
do 2. 6. 2019 v Kopplovej vile

■ **Diana Cencer Garafová, Ni-
kola Šušovicová: JEDNO BEZ
DRUHÉHO**

Spoločná výstava dvoch maliarok
– absolventky doktorandského
štúdia na VŠVU v Bratislave a štu-
dentky magisterského štúdia na
VŠVU

Kurátorka: MgA. Marianna Brin-
zová

do 2. 06. 2019 v Kopplovej vile

■ **Jozef Pilát: ŠuňaWood**

Výstava vizuálneho umelca Jozefa
Piláta je prierezom jeho tvorby po-
sledných rokov. Prezентuje maľby,
kresby, priestorové objekty, inštalá-
cie a videoinštalácie

Kurátorka: Dominika Chranová
do 26. 5. 2019 v Synagóge – Centre
súčasného umenia

■ **GALÉRIA PORTRÉTOV** – vý-
ber diel z kolekcie portrétneho
žánru reprezentujúcich vývoj por-
trétneho maliarstva od konca 18.
storočia po súčasnosť zo zbierok
GJK v Kopplovej vile

AKCIE / AKTIVITY

■ **1. 5. od 9.00 do 17.00 h**

**15. výročie vstupu SR
do Európskej únie**

Deň otvorených dverí, výstavy
v Kopplovej vile a Synagóge – Cen-
tre súčasného umenia sprístupne-
né bezplatne

■ **18. mája od 13.00 do 23.00 h
NOC MÚZEÍ A GALÉRIÍ**

Deň otvorených dverí v rámci Me-
dzinárodného dňa múzeí a galérií
v Kopplovej vile aj v Synagóge
– Centre súčasného umenia, vstup
voľný

■ **22. mája v Synagóge
– Centre súčasného umenia
NOC LITERATÚRY**

V spoločnosti súčasnej európskej
literatúry sa vydáme na potulky po
Malom Ríme. V Trnave sa tento rok
bude čítať v knižnici Juraja Fándlyho,
v priestoroch trnavskej radnice,
v Synagóge – Centre súčasného
umenia, v Malom Berlíne, v Ro-
tunde Spiegelsaal a v Divadle Jána
Palárika. Ako v metropolách celej
Európy, tak aj v Trnave od 18.00 do
22.00 h. Vstup voľný

■ **30. mája o 19.00 h v Synagó-
ge – Centre súčasného umenia
AKORDEÓNOVÝ RECITÁL**

Skladby svetových skladateľov
v podaní absolventa prestížnej Si-
beliovej akadémie. Koncert v rámci
Trnavskej hudobnej jari.

■ **ART Laboratórium 2019**

Tvorivé dielne a výtvarná tvorba
k aktuálnym výstavám pre MŠ, ZŠ,
SŠ podľa záujmu škôl v Kopplovej
vile

KNIŽNICA J. FÁNDLYHO

Rázusova 1

Zákaznícka linka: 033/5513896

Mobil: 0911 098664 (do 14.30 h)

kniznica@kniznicatrnava.sk

www.kniznicatrnava.sk

■ **2. mája o 17.00 h v čitárni
MENGELEHO DIEVČA**

Stretnutie so spisovateľkou Vero-
nikou Tóthovou Homolovou mo-
deruje Jozef Dado Nagy. Podujatie
sa koná v rámci cyklu Súčasná
slovenská literatúra a z verejných

zdrojov ho podporil Fond na pod-
poru umenia.

■ **3. mája o 11.00 h v hudobnom
oddelení na Ul. M. Schneidera
Trnavského 5**

MÔJ ŽIVOT S HUDBOU

Stretnutie so speváčkami dua Uki-
tas, spojené s hrou na ukulele

■ **9. mája o 17.00 h v čitárni
HISTÓRIA V SLOVENSKÝCH
ROMÁNOCH**

Stretnutie so spisovateľkou Ja-
nou Pronskou. Podujatie sa koná
v rámci cyklu Súčasná slovenská
literatúra a z verejných zdrojov ho
podporil Fond na podporu umenia.

■ **15. mája o 10.00 h v čitárni
ZA TAJOMSTVAMI NÁZVOV
A POMENOVANÍ**

S docentom Jurajom Hladkým,
vysokoškolským pedagógom, sa
bude rozprávať redaktor Martin
Jurčo. Určené pre študentov SŠ.
Podujatie sa koná v rámci cyklu
Knižnica mladým a z verejných
zdrojov ho podporil Fond na pod-
poru umenia.

■ **16. mája o 17.00 h v čitárni
ANI SCHINDLER, ANI WIN-
TON...**

Prednáška českého novinára
a spisovateľa Stanislava Motla
o zabudnutom záchrancovi 1 200
židovských detí Antonínovi Kalino-
vi. Podujatie sa koná v spolupráci
s Českým spolkom v Trnavskom
regióne.

■ **30. mája o 17.00 h v čitárni
PUTOVANIE PO SLOVENSKU**

Nové knižné tituly z vydavateľstva
DAJAMA o pešom a cyklistickom
putovaní po Slovensku príde pre-
zentovať Daniel Kollár s Klimentom
Ondrejkom, ktorý sa postará aj
o hudobné vstupy.

■ **JOSEPH HAYDN**

Hudobno-slovné pásmo o ra-
kúskom hudobnom skladateľovi
pri príležitosti 210. výročia jeho
úmrtia pre žiakov 2. stupňa ZŠ
a študentov SŠ v hudobnom odde-
lení na Ul. M. Schneidera Trnav-
ského 5. Záujemcovia o kolektívnu
návštevu si môžu dohodnúť termín
osobne v hudobnom oddelení,
telefonicky (033/55 11 590) alebo
e-mailom (hudobne_oddelenie@k-
niznicatrnava.sk)

■ MIKULÁŠ SCHNEIDER TRNAVSKÝ

Hudobno-slovné pásmo o významnom slovenskom skladateľovi určené pre žiakov 2. stupňa ZŠ a študentov SŠ v hudobnom oddelení na Ul. M. Schneidera Trnavského 5. Zaujímavosťou o kolektívnu návštevu si môžu dohodnúť termín osobne v hudobnom oddelení, telefonicky (033/55 11 590) alebo e-mailom (hudobna_oddelenie@kniznicatrnavska.sk)

■ MILAN RASTISLAV ŠTEFÁNIK AKO HO NEPOZNÁTE

Vedomostná súťaž pre záujemcov od 15 rokov uverejnená na www.kniznicatrnavska.sk k 100.

výročiu úmrtia tejto významnej osobnosti v našich dejinách bude prebiehať od 2. do 31. mája

■ HLAVOLAMY, ČO ZVLÁDNE-ME HRAVO SAMI

Zábavná literárna písomná súťaž pre deti podľa kníh Jozefa Pavloviča, ktorá vás naučí riešiť rôzne hlavolamy a rébusy bude prebiehať od marca do mája 2019. Súťažné otázky nájdete v pobočke Prednádražie, Mozartova 10, v pobočke Tulipán, ZŠ, Ul. M. Gorkého 21 a v oddelení pre deti Knihnice JF v Trnave, Rázusova 1

■ SCRABBLE V KNIŽNICI

Stretnutia (nielen) seniorov pri súbojoch v slovnej hre cscrabble každú stredu o 14.00 h v čitárni

DIVADLO JÁNA PALÁRIKA

Tel.: 033/551 11 25
email: pokladnaja.sk, www.djp.sk

- 2. štvrtok 19.00 ĎAPÁKOVCI
- 3. piatok 10.00 ĎAPÁKOVCI
- 4. sobota 19.00 RODINNÝ PARLAMENT
- 6. pondelok 10.00 MLYNÁRKIN PYTAČ
- 7. utorok 10.00 KOMPLETNÝ SHAKESPEARE ZHLTNUTÝ ZA 120 MINÚT
- 10. piatok 19.00 Divadelná talkshow PRED OPONOU
- 11. sobota 19.00 DRAHÝ ŠPÁS
- 13. pondelok 10.00 NEPREBUDENÝ
- 13. pondelok 19.00 NEPREBUDENÝ

- 14. utorok 10.00 MODRÝ VTÁK
- 17. piatok 19.00 ACH TIE ŽENY, ACH TÍ MUŽI
- 18. sobota 19.00 SLUHA DVOCH PÁNOV
- 22. streda 19.00 VLÁDA TMY – derniéra
- 23. štvrtok 19.00 A JE TU ZAS! – Mestské divadlo Žilina
- 27. pondelok 19.00 KOMPLETNÝ SHAKESPEARE ZHLTNUTÝ ZA 120 MINÚT
- 28. utorok 19.00 Hostovanie ZIRKUS EINZ ZWÄI
- 29. streda 10.00 MALÝ PRINC
- 30. štvrtok 18.00 VEĽKÝ GATSBY
- 31. piatok 19.00 DRAHÝ ŠPÁS

INÉ PODUJATIA DJP.....

- **5. nedeľa 18.00 v Zrkadlovej sále MILOŠ BIHÁRY** – klavírny recitál 11. sobota – na Trnavskom rínku **ČÍ TAM ČI TU** – nový cyklus podujatí Divadla Jána Palárika v spolupráci s kníhkupectvom Martinus. Divadelné a zážitkové čítanie na doskách divadla a iných zaujímavých miestach ukáže našim najmenším (aj ich rodičom), aká zábava môže byť čítanie kníh
- **19. nedeľa 10.00, 14.00 DIVADELNÝ ATELIÉR** – tvorivé dielne
- **22. 5. – DJP a viaceré miesta v Trnave NOC LITERATÚRY**
- **25. 5. od 13.00 do 00.00 LOVELY EXPERIENCE – LES NETÝKAVIEK**

Štúdio

- 9. štvrtok 10.00 [NA GUT] ZAČÍ-NAME!
- 17. piatok 10.00 PALÁRIK ALEBO BESKYDOV
- 20. pondelok 10.00 KOPANEC

SAKRÁLNE PAMIAJKY

- **KATEDRÁLA SV. JÁNA KRSTITEĽA** apríl – október 2019
pondelok – piatok: 10.00 – 12.30h, 14.00 – 17.00 h
sobota: 11.00 – 16.00 h
november 2019
sobota: 11.00 – 16.00 h

■ BAZILIKA SV. MIKULÁŠA

apríl, máj, jún, september – 15. december
pondelok – piatok: 10.00 – 12.30 h, 14.00 – 16.00 h
nedeľa: 14.00 – 17.00 h
júl, august:
pondelok – piatok: 10.00 – 12.30 h, 14.00 – 17.00 h
nedeľa: 14.00 – 17.00 h

■ KOSTOL SV. JAKUBA

apríl – október 2019
štvrtok – piatok: 10.00 – 12.30 h, 14.00 – 17.00 h
sobota, nedeľa: 14.00 – 17.00 h

KINO HVIEZDA

- 1. 5. / 16.30 Mia a biely lev 18.15 Teroristka 20.00 Avengers: endgame
- 2. 5. / 16.30 Chrobáčikovia 2: Ďaleko od domova – SK premiéra 18.30 Láska na druhý pohľad – SK premiéra 20.30 Beach Bum – SK premiéra
- 3. 5. / 16.00 Chrobáčikovia 2: Ďaleko od domova 18.00 Láska na druhý pohľad 20.00 Beach Bum
- 4. 5. / 15.30 Chrobáčikovia 2: Ďaleko od domova 17.30 Láska na druhý pohľad 19.30 Beach Bum 21.30 Avengers: endgame
- 5. 5. / 13.30 Chrobáčikovia 2: Ďaleko od domova 15.30 Chrobáčikovia 2: Ďaleko od domova 17.30 Beach Bum 19.30 Láska na druhý pohľad
- 6. 5. / 16.30 Láska na druhý pohľad 18.30 Beach Bum 20.30 Avengers: endgame
- 7. 5. / 16.00 Chrobáčikovia 2: Ďaleko od domova 18.00 Všetchno bude (Filmový klub NAOKO) 20.00 Chvilky (Filmový klub NAOKO)
- 8. 5. / 16.30 Beach Bum 18.30 Láska na druhý pohľad 20.30 Avengers: endgame
- 9. 5. / 16.30 Pokémon Detektív Pikachu 2D SD – SK premiéra

18.30 Pokémon Detektív Pikachu 2D ST
 20.30 Yao – SK premiéra
 ■ 10. 5. / 16.00 Pokémon Detektív Pikachu 2D SD
 18.00 Pokémon Detektív Pikachu 2D ST
 20.00 Yao
 ■ 11. 5. / 15.30 Pokémon Detektív Pikachu 2D SD
 17.30 Pokémon Detektív Pikachu 3D SD
 19.30 Yao
 21.30 Cyntoryn zvieratiek
 ■ 12. 5. / 13.30 Pokémon Detektív Pikachu 3D SD
 15.30 Pokémon Detektív Pikachu 2D SD
 17.30 Yao
 19.30 Cyntoryn zvieratiek
 ■ 13. 5. / 17.00 Smejko a Tanculienka – Hip, hip, hurá!
 18.30 Pokémon Detektív Pikachu 2D ST
 20.30 Yao
 ■ 14. 5. / 16.00 Pokémon Detektív Pikachu 2D SD
 18.00 HighLife (Filmový klub NAOKO)
 20.00 Do boja (Filmový klub NAOKO)
 ■ 15. 5. / 16.00 Pokémon Detektív Pikachu 2D SD
 18.00 Yao
 20.00 Cestovateľské kino: Transsibírska magistrála
 ■ 16. 5. / 16.30 Ugly Dolls – SK premiéra
 18.30 Daddy Cool – SK premiéra
 20.30 John Wick 3: Parabellum – SK premiéra
 ■ 17. 5. / 16.00 Ugly Dolls
 18.00 Daddy Cool
 20.00 John Wick 3: Parabellum
 ■ 18. 5. / 15.30 Ugly Dolls
 17.15 Daddy Cool
 19.00 John Wick 3: Parabellum
 21.20 Brightburn
 ■ 19. 5. / 13.30 Ugly Dolls
 15.15 Ugly Dolls
 17.00 John Wick 3: Parabellum
 19.30 Brightburn
 ■ 20. 5. / 16.30 Ugly Dolls
 18.30 Brightburn
 20.30 John Wick 3: Parabellum

■ 21. 5. / 16.00 Ugly Dolls
 18.00 Yao (Filmový klub NAOKO)
 20.00 Nedotýkaj sa ma! (Filmový klub NAOKO)
 ■ 22. 5. NEPREMIETAME
 ■ 23. 5. / 16.00 Aladdin 2D – SK premiéra
 18.30 Bolesť a sláva – SK premiéra
 20.30 John Wick 3: Parabellum
 ■ 24. 5. / 16.00 Aladdin 2D
 18.15 Bolesť a sláva
 20.15 John Wick 3: Parabellum
 ■ 25. 5. / 15.30 Aladdin 2D
 17.45 Aladdin 3D
 20.00 Brightburn
 21.30 John Wick 3: Parabellum
 ■ 26. 5. / 13.30 Aladdin 3D
 15.45 Aladdin 2D
 18.00 Bolesť a sláva
 20.00 John Wick 3: Parabellum
 ■ 27. 5. / 17.00 Aladdin 2D
 20.00 Silné reči
 ■ 28. 5. / 16.00 Bolesť a sláva
 18.00 Punk je hned (Filmový klub NAOKO)
 20.00 Všetci to vedia (Filmový klub NAOKO)
 29. 5. / 19.00 Marco Rajt & band (koncert)
 ■ 30. 5. / 16.30 Bleskový Manu – SK premiéra
 18.30 Rocketman – SK premiéra
 20.30 Godzilla II: Kráľ monštier – SK premiéra
 ■ 31. 5. / 19.00 Šlágr parta (koncert)
 ■ 1. 6. / 15.30 Bleskový Manu
 17.00 Booksmart
 18.50 Godzilla II: Kráľ monštier
 21.15 Mama
 ■ 2. 6. / 13.30 Bleskový Manu
 15.00 Bleskový Manu
 16.30 Booksmart
 18.30 Rocketman
 20.30 Godzilla II: Kráľ monštier
 ■ 3. 6. / 16.00 Rocketman
 18.10 Godzilla II: Kráľ monštier 3D
 20.30 Mama
 ■ 4. 6. / 16.00 Rocketman
 18.00 (Filmový klub NAOKO)
 20.00 (Filmový klub NAOKO)
 ■ 5. 6. / 16.00 Booksmart
 17.50 Rocketman
 20.00 Godzilla II: Kráľ monštier z trilógie Tajomné Karpaty

22. mája od 18.00 do 22.00 h

Pamäť centrálnej Európy
 6 miest, 6 literárnych titulov, 6 hercov divadla Jána Palárika. Miesta, príbehy i osobnosti prepojené jednoznačnou významovou líniou reflektujúcou moderné európske dejiny prostredníctvom osobných príbehov. V Trnave po šiestykrát.

■ 17.30 h v Knižnici Juraja Fándlyho SLÁVNOSTNÉ OTVORENIE 1) NEMECKO

Winfried Georg Sebald:
 Vystáhalci
 Čítajú: prof. Bohumil Chmelík,
 Tibor Vokoun
 18.00, 18.30, 19.00, 19.30

■ 18.30 – 20.00 h na nádvorí radnice 2) Rakúsko

Martin Pollack: Smrť v bunkri
 Čítajú: Vladimír Jedľovský, Pavol Tomašovič
 18.30, 19.00, 19.30, 20.00

■ 19.00 – 20.30 h v Synagóge – Centre súčasného umenia 3) TALIANSKO

Mariateresa Di Lascia: Cesta tieňmi
 Číta: Petra Blesáková
 19.00, 19.30, 20.00, 20.30

■ 19.30 – 21.00 h v Malom Berlíne 4) ČESKO

Marek Švehla: Magor a jeho doba
 Číta: Braňo Mosný
 19.30, 20.00, 20.30, 21.00

■ 20.00 – 21.30 h v rotunde Spiegelsaal 5) POĽSKO

Paulina Wilk: Poznávacie znamenia
 Číta: Tatiana Kulíšková
 20.00, 20.30, 21.00, 21.30

■ 20.30 – 22.00 h v Divadle Jána Palárika 6) MAĎARSKO

Gyorgy Dragomán: Hranica
 Čítajú: Juraj Bielik, Ingrida Baginová
 20.30, 21.00, 21.30, 22.00 ■

Kalendár kultúrnospoločenských podujatí

■ 2. mája o 17.00 h

v Knižnici Juraja Fándlyho MENGELEHO DIEVČA

Krutý a bolestný príbeh Slovenky Violy Fischerovej, ktorá prežila štyri koncentračné tábory, spracovala do knižnej podoby Veronika Homolová Tóthová. Stretnutie s autorkou knihy Mengeleho dievča moderuje Jozef Dado Nagy

■ 3. mája o 13.00 h

na Námestí SNP SPOMIENKOVÁ SLÁVNOSŤ PRI PRÍLEŽITOSTI 100. VÝROČIA TRAGICKÉHO ÚMRTIA GENE- RÁLA MILANA RASTISLAVA ŠTEFÁNIKA

Organizátori: Mesto Trnava, Trnavský samosprávny kraj, Cirkevný zbor Evanjelickej cirkvi a. v. Trnava, Okresný úrad Trnava, Štátny archív v Trnave a Vojenský archív – centrálna registratúra MO SR v Trnave

■ 3. mája od 9.00 h

na Trojičnom námestí

3. a 4. mája od 9.00 h v Štátnom archíve na Štefánikovej DEŇ SVÄTÉHO FLORIÁNA

Výstava historickej aj súčasnej hasičskej techniky v piatok na Trojičnom námestí, dni otvorených dverí v Štátnom archíve s prehliadkou výstavy Bohu na slávu, blížnemu na pomoc, ktorá mapuje formovanie, vznik a fungovanie Dobrovoľného hasičského zboru v Trnave od 18. storočia až po súčasnosť, tvorivé dielne, výtvarná súťaž...

4. mája o 12.00 a 15.00 h Požiare v Trnave v 30. rokoch 20. storočia – prednáška Mgr. Veroniky Paukovéj
Organizátori: Profesionálni a dobrovoľní hasiči v spolupráci s Mestom Trnava, Štátnym archívom v Trnave a Trnavským samosprávnym krajom

■ 3. a 4. mája v City Aréne NEZAHOĎ SVOJ ŽIVOT – urob si už dnes preventívny test

Súčasťou preventívnej skriningovej akcie na zníženie úmrtnosti na rakovinu hrubého čreva a konečníka je aj názorná osvetová Črevotour 2019. Návštevníci budú môcť prejsť

obrovskou maketou hrubého čreva a získať životne dôležité informácie o jednom z najrozšírenejších onkologických ochorení od populárneho Trnavčana Patrika Hermana, ktorý je jedným z ambasádorov tohto projektu a spoločne s Trnavčankou Janou Pifflovou Špankovou aj spoluzakladateľom Aliancie Nie rakovine.

■ 4. mája o 18.00 h

v Malom Berlíne

ŠTEFÁNIK ZNÁMY – NEZNÁMY Nevšedné uhly pohľadu na jednu z najvýznamnejších osobností novodobej slovenskej aj československej histórie ponúknu historik Radoslav Ragač a autor scenára komiksu o živote, diele a hodnotách Milana Rastislava Štefánika pre žiakov stredných a základných škôl Tomáš Kriššák. Moderuje Mário Nicolini, šéfredaktor diskusného fóra Sebavedomé Slovensko

■ 4. a 5. mája

v Mestskej športovej hale GRAND PRIX TYRNAVIA

21. ročník medzinárodného festivalu športového a spoločenského tanca. Vyvrcholením oboch dní bude hlavný večerný program od 18. do 21.00 h

■ 5. mája o 10.00 h na Nádvorí ZAČNI OD SEBA

Jarná edícia ekologického festivalu s prednáškami o zero waste, ochrane prírody, recyklácii, slow fashion a o všetkom, čo pomáha našej planéte a nám žiť lepší život. Na praktických workshopoch sa naučíte, že odpad nemusí ísť vždy rovno do koša a zároveň si budete môcť zaobstarat rôzne eko vychytávky do domácnosti

■ 5. mája o 15.00 h

v Malom Berlíne

Detské kino: MOHYLA

K storočníci od tragického úmrtia M. R. Štefánika ponúkame deťom aj rodičom príbeh o ceste do Štefánikových spomienok, kde nič nie je nemožné

■ 5. mája o 18.00 h v Zrkadlovej sále Divadla Jána Palárika

MILOŠ BIHÁRY – klavírny recitál

mladého talentovaného trnavského hudobného umelca

■ 6. mája od 17.00 do 20.00 h v Malom Berlíne

SAMOSPRÁVA PRE CUDZINCŮV ŽIJÚCICH V TRNAVE na podporu súdržnosti komunity a podporu prepojenia so samosprávou. Tréning v rámci projektu KapaCITY – podpora integrácie cudzincov na lokálnej úrovni

■ 7. mája o 18.00

v Malom Berlíne

SCI-FI FILOZOFIA:

Nepríťažlivosť krásy budúcnosti Môže veda ovplyvniť príťažlivosť umenia? Bude budúcnosť patriť nepríťažlivej kráse?

Premýšľanie o zajtrajšku

Čo budeme robiť, keď sa ocitneme pred dilemou genetickej diskriminácie? Ako to dopadne s demokraciou v čase, keď nás ovládajú strach, sociálne siete a firmy, ktoré zbierajú o nás informácie a formujú naše túžby a realitu?

■ 9. mája o 20.00 h

v Bazilike sv. Mikuláša

TRNAVSKÁ HUDOBNÁ JAR ORGANOVÝ RECITÁL

ESTEBAN ELIZONDO IRIARTE, organ / Španielsko
Organová hudba z Baskicka

■ 11. mája od 9.00 do 17.00 h

na Kapitulskej ulici TRNAVSKÝ RÍNEK

Môžete sa tešiť na krásne hand-made výrobky, produkty od lokálnych výrobcov a predajcov, dobré jedlo a celodenný program pre malých aj veľkých návštevníkov

■ 11. mája od 16.00 h

v Kamennom mlyne

COUNTRY DEŇ – festival pre milovníkov folku, country a bluegrassu

16.00 h Vuur

17.00 h Zatúlaní

18.00 h Holy Water

19.00 h Bukasový masív

20.15 h Róbert Křesťan

a Druhá tráva

21.30 h Pacipacifik – Country bál

Nebudú chýbať stany típí, luko-

strel'ba, kone, maľovanie na tvár...

■ **11. mája o 19.00**

v Malom Berlíne

DANIEL SKÁLA / b minor

Jeden z najvýznamnejších českých cimbalistov vám predstaví tento hudobný nástroj v podobe, v akej ste ho pravdepodobne ešte nepočuli

■ **12. mája od 16.00 do 20.00 h**

v Trnavskom dvore

na Zelenečskej ulici 16

TANČIARENĚ PRE SENIOROV

Do tanca hrá Duo Expres, vstup je voľný

■ **15. mája o 19.00 h na Nádvorí**

(v prípade nepriaznivého počasia v Kostole sv. Jakuba)

TRNAVSKÁ HUDOBNÁ JAR

ANIMA MUNDI

HELMUT HAUSKELLER, panova flauta / Nemecko

STANISLAV ŠURIN, organ / Slovensko

■ **15. mája o 19.00 h**

v Divadle Jána Palárika

BLUESOVÁ SVOKRA

Jubilejný koncert pri príležitosti 25. výročia skupiny, vstupné 5 eur

■ **16. mája o 17.00 h**

v Knížnici Juraja Fándlyho

ANI SCHINDLER, ANI WINTON...

Prednáška českého novinára a spisovateľa Stanislava Motla o zabudnutom záchrancovi 1 200 židovských detí Antonínovi Kalinovi. Podujatie v spolupráci s Českým spolkom v Trnavskom regióne

■ **16. – 18. mája od 9.00 h**

na Trojičnom námestí, Nádvorí a na radnici

MÁJOVÝ KVET 2019

Tradičný trnavský kvetinový rínok na Trojičnom námestí s prednáškami, výstavou, tvorivými dielňami, divadielkami pre deti a koncertmi

■ **17. mája o 19.00 h**

v Malom Berlíne

PETRA FORNAYOVÁ:

VŠETKO, ČO MÁM RADA

Sólový projekt choreografky a tanečníčky Petry Fornayovej je kombináciou divadla, tanca a dokumentárneho filmu o subjektívnej stratégii trvalo udržateľného rozvoja

■ **18. mája od 17.00 do 23.00 h**

v Západoslovenskom múzeu NOC V MÚZEU

17.30 h Skameneliny sveta

– sprievod výstavou komentovaný autorom RNDr. Miroslavom Hornáčkom

19.00 h vernisáž výstavy Trnavské fotoateliéry

21.00 h komorný koncert zboru

Vox Aurumque v Kostole Nanebovzatia Panny Márie

■ **20. mája o 19.00 h**

v Malom Berlíne

TOMÁŠ FORRÓ: DONBAS

Desivý, inokedy bizarný a často bezútešný obraz postkomunistického regiónu stojaceho pred bránami bohatej Európy, a nad priepasťou tzv. Ruského sveta

■ **25. mája o 15.00 h v refektári**

františkánskeho kláštora

PUTOVANIE

PANNY MÁRIE TRNAVSKÉJ

Prednášku Libora Gottfrieda o najvernejších kópiách obrazu Panny Márie Trnavskej na rôznych miestach Slovenska i v Maďarsku doplní hudobné vystúpenie gitarového septeta ZUŠ M. Sch. Trnavského Les Étoiles pod vedením Márie Smažákovej, nebude chýbať ani výstava kópií obrazu a originálov archívnych dokumentov. Pre záujemcov je na záver pripravená komentovaná prehliadka františkánskych krýpt.

Organizátori: Štátny archív v Trnave, Rehoľa menších bratov – františkánov v Trnave, Naše MesTTo, o.z. a komunita Visit.trnava

■ **25. mája na Trojičnom námestí a v Divadle Jána Palárika**

LOVELY EXPERIENCE

Multimediálny festival s dídžejmi a množstvom hudobných, tanečných aj akrobatických vystúpení. Zlatým klincom programu bude monumentálna audiovizuálna šou, akú Slovensko ešte nevidelo

■ **25. mája o 20.00 h**

v divadelnom štúdiu DISK

Blaho Uhlár a kolektív DISK:

CONTINUO

(Homage à Milan Brežák)

Hrajú: Monika Babicová, Jozef Belica, Milan Brežák, Daniel Duban, Silvia Ištoková, Zuzana Jankovská, Braňo Mosný, Ján Rampák, Alžbeta Sersenová a Peter Tilajčík

Predpredaj: mestská veža, rezervá-

cie: daniel@duban.sk

Vstupné 5 eur dospelí, seniori, študenti a ZŤP 3 eurá

■ **26. mája o 15.00 h**

v Mariánskej sále

DEŇ RODINY

V bohatom programe pre deti a rodičov účinkujú šašo Fifo a Vierka, Michal Figura s Kúzelnou fyzikou, mladá talentovaná speváčka Mária Valentová, tanečné štúdio Alegria, Styleunits, Candy klub, folklórny súbor Drienka a ďalší. Sprievodný program: Vozenie na koníčkoch, vystúpenie psíkov, nafukovací hrad, fotokútik, maľovanie na tvár a trh prarodinných organizácií. Podujatie pripravilo Centrum pomoci pre rodinu

■ **26. mája od 16.00 do 20.00 h**

v Trnavskom dvore

na Zelenečskej ulici 16

TANČIARENĚ PRE SENIOROV

Do tanca hrá Duo Expres, vstup je voľný

■ **28. mája o 18.00 h**

v Malom Berlíne

ČERTI, BOSORKY A INÉ STRAŠIDELNÉ BYTOSTI

Kto bola grgálica, čo za zvláštnu bytosť bol premieň, ako sa dalo privolať zmoka či oklamať čerta? Aké podoby vedela na seba vziať bosorka a akú šarapatu robil revenant? Na ďalšej prednáške etnologicky a historicky Kataríny Nádasej sa dozvieme viac o duchovnom svete našich predkov, v ktorom mali svoje významné miesto strigy, strigóni, ale i napríklad zmok, čert, svetlonos, či vodník

■ **30. mája o 19.00 h v Synagóge**

– Centre súčasného umenia

TRNAVSKÁ HUDOBNÁ JAR

AKORDEÓNOVÝ RECITÁL

TIBOR ISTVÁN, akordeón / Fínsko

■ **31. mája a 1. júna od 14.00**

do 23.00 h na Hlavnej ulici

a nádvorí radnice

VÍNO TIRNAVIA 2019

Trnavský jarný festival vína, ochutnávka najlepších vín z prestížnej medzinárodnej vinárskej súťaže Víno Tirnavia ■

MÁJOVÝ KVET

Tradičný trnavský kvetinový ríнок na Trojičnom námestí s prednáškami, výstavou, tvorivými dielňami, divadielkami pre deti a koncertmi

■ 16. mája od 9.00 do 18.00 h
na Trojičnom námestí
KVETINOVÝ RÍNOK

9.00 – 18.00 h
na nádvorí radnice
PICHEĽAVÁ KRÁSA

Výstava klubu kaktusárov a sukulentárov Islaya

10.00 – 17.00 h na radnici
TVORIVÉ DIEĽNE S HLINOU
10.00 h na Trojičnom námestí
KVETINOVÝ SPRIEVOD

Vyzdobte si kvetmi kočík, skateboard, kolobežku, odrážadlo či seba a prídte na sprievod kvetov. Na deti čaká kvetinová kráľovná so sladkou odmenou

10.15 h na Trojičnom námestí
Divadielko Dunajka: RUŽENKIN HRAD

13.00 h na Trojičnom námestí
ORCHIDEA – VIAZANIE KYTICE
A STAROSTLIVOSŤ

Prednáša Mário Maška, Slovenská asociácia kvetinarov a floristov

14.30 h AKO SI VYROBIŤ
OSOBNÝ PARFÉM?

Prednáša Veronika Repková

16.00 h CHRIS ELLYS – koncert

17.00 ČAJ O PIATEJ s Veronikou Repkovou o jarnej očiste organizmu

■ 17. mája od 9.00 do 18.00 h
na Trojičnom námestí
KVETINOVÝ RÍNOK

9.00 – 18.00 h
na nádvorí radnice
PICHEĽAVÁ KRÁSA

Výstava klubu kaktusárov a sukulentárov Islaya

10.00 – 17.00 h na radnici
TVORIVÉ DIEĽNE S HLINOU
VYROB SI OSOBNÝ PARFÉM

12.00 – 19.00 h na Nádvorí
SWAP – výmenný trh kvetín

11.00 h na Trojičnom námestí
ORCHIDEA – VIAZANIE KYTICE
A STAROSTLIVOSŤ

Prednáša Mário Maška, Slovenská asociácia kvetinarov a floristov

14.00 h na Nádvorí
KVETY VO VLASOCH

– workshop pletenia kvetinových vencov do vlasov s kvetinárstvom Papaver

15.00 h na Trojičnom námestí
HERBÁRIUM – prednáška Veroniky Repkovej o prírodnej starostlivosti o zuby a ústnu dutinu

16.00 ZA DIVOKÝMI BYLINKAMI MESTA – výprava s bylinkárom Bartekom Krzewinskim za divokými bylinkami a stromami v Trnave

17.00, 18.00, 19.00 h na Nádvorí
WORKSHOP

MAKRAMÉ S DEFINE

Registrácia na define.plantstudio@gmail.com

7.15 h na Trojičnom námestí
ČAJ O PIATEJ
s Literárnou čajovňou

Prednáška s ochutnávkou čaju z čajovníka čínskeho

■ 18. mája od 9.00 do 18.00 h
na Trojičnom námestí
KVETINOVÝ RÍNOK

9.00 – 18.00 h
na nádvorí radnice
PICHEĽAVÁ KRÁSA

Výstava klubu kaktusárov a sukulentárov Islaya

10.00 – 17.00 h
na nádvorí radnice
TVORIVÉ DIEĽNE S HLINOU

10.30 h na Trojičnom námestí
Divadielko Dunajka:
SOĽ NAD ZLATO

11.30 h MÁJOKOŠŤ O PIATEJ
s FeFe Café

O káve pri káve, káva ako kráľovná koktailu

13.00 h ORCHIDEA – VIAZANIE
KYTICE A STAROSTLIVOSŤ

Prednáša Mário Maška, Slovenská asociácia kvetinarov a floristov

15.00 h SARA PORTIER
& FRIENDS – koncert

17.00 h ČAJ O PIATEJ s Luckou z Forkassion: Čaj nielen v šálke

Medaily sú rozdané, šampióni sú známi,
Ochutnajte víťazné vína.

2019

Víno Tirnavia

14. 00 — 23. 00
31. mája — 1. júna

**Hlavná ulica
a nádvorie radnice**

Zažite jedinečný festival súťaže Víno Tirnavia a ochutnajte špičkové medailové vína, ktoré ocenila prestížna medzinárodná porota.